

FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
UNIVERZITET U SARAJEVU
ODSJEK SIGURNOSNIH I MIROVNIH STUDIJA

GEPOLITIKA I IDENTITET

-magistarski rad-

Student: Amar Kararić
Broj indexa: 796/II-SPS

Mentor: prof. dr. Nerzuk Ćurak

Sarajevo, mart 2023. godine

Sadržaj

UVOD	1
1. TEORIJSKO METODOLOŠKI OKVIR	2
1.1 Problem istraživanja	2
1.2 Predmet istraživanja	2
1.3 OPERACIONALNO UREĐENJE PREDMETA ISTRAŽIVANJA	3
1.4 Društveni ciljevi istraživanja	4
1.5 HIPOTEZE I INDIKATORI	4
1.5.1 Generalna hipoteza	4
1.5.2 Posebne hipoteze	4
1.5.3 Indikatori	5
1.6 METODE ISTRAŽIVANJA	5
1.6.1 Vrste i tip istraživanja	6
1.6.2 Osnovne metode	6
1.6.3 Opće naučne metode	6
1.6.4 Metode prikupljanja podataka	7
1.7 DRUŠTVENA OPRAVDANOST ISTRAŽIVANJA	7
1.8 KATEGORIJSKI POJMOVNI SISTEM	7
2. GEOPOLITIKA I IDENTITET	10
3. NOVA RUSKA IMPERIJA - MIT ILI STVARNOST	15
3.1 Ruski svijet ili Ruski mir	22
3.1.1 Ruska agresija na Ukrajinu	27

3.1.2 Uloga Ruske pravoslavne crkve u formiranju “sveruskog” identiteta s akcentom na Ukrajinu	36
3.1.3 Identitetski narativi – secesionizam Republike Srpske	40
3.1.4 Ruski utjecaj u Bosni i Hercegovini.....	44
4. KINA I TAJVAN – HISTORIJSKI KONTEKST	48
4.1 Kineski zakon protiv secesije.....	50
4.2 Tajvan i nacionalni identitet	52
4.3 Tajvanska kritika zakona protiv secesije.....	54
4.4 Kineska bijela knjiga i pitanje Tajvana	57
5. ARGENTINA I VELIKA BRITANIJA- FALKLANDSKI SUKOB I NACIONALNI IDENTITETI	65
6. ZAKLJUČAK	74
Literatura	78
Knjige.....	78
Internet izvori	79

Skraćenice

- KMT- Kumintang (Kineska nacionalistička partija)
- RS- Republika Srpska
- BiH- Bosna i Hercegovina
- NATO- North Atlantic Treaty Organization- Sjeveroatlantski savez
- SAD- Sjedinjene Američke Države
- EU- Europska Unija

Popis slika

- Slika.1 Geografska udaljenost Malvina od Velike Britanije
- Slika.2 Kontrola obale crnog mora kao strateška važnost u ratu Rusije sa Ukrajinom

Popis grafikona

- Grafikon.1 Rast Tajvanskog nacionalnog identiteta

UVOD

Kroz stoljeća ono što je održavalo jednu grupaciju, upravo je, teritorija koja kasnije postaje simbitoski neodvojivi dio nacionalnog identiteta. Organski povezani identitet i teritorija često su bili na ratnom horizontu nekih velikih sila koje su nastojale ovladati tim teritorijem i grupama koje su se na njemu nalazile. Historija civilizacije svjedočila je mnogobrojnim imperijalnim i kolonijalnim osvajanjima tzv. “neukroćenih” zemalja. Koje će tada pod stranim utjecajem i raznim okolnostima morati da sačuvaju društvene, kulturne i druge obrasce ukoliko da očuvaju sopstveni identitet.

Kako su pojmovi geopolitike i identiteta široki i obuhvataju veliki spektar nacionalnih država i raznih tema za istraživanje u ovom radu akcenat ćemo staviti na nekoliko cjelina koje će činiti ovaj rad. Ali za početak istraživanja uzet ćemo neke događaje koje trenutno potresaju svjetsku (geo)političku scenu, a upravo se odvijaju u “bližem” susjedstvu.

Prva cjelina će biti upoznavanje sa geopolitikom i identitetom i njenim manifestacijama u praksi.

Kao drugu cjelinu obradit će se trenutni Rusko-Ukrajinski konflikt i Ruska percepcija geopolitike i identiteta na bliže i dalje susjedstvo, kao i njegove implikacije na bliže i dalje susjedstvo. Ono što je veoma krucijalno za svaki sukob jeste njegov historijski kontekst ili korijeni koji su doveli do eksplozije krvoprolića. Pa s tim u vezi ovaj sukob ima svoje uzroke u daljoj historiji od Carske Rusije, pa čak i Kijevske Rusije za koje smatraju pojedini autori da je stvorila dvije sestrinske nacije Ukrajinu i Rusiju. Ruski predsjednik Vladimir Putin, Ukrajinu vidi kao nedvojivim dijelom Ruskog nacionlanog, kulturnog, lingvističkog i vjerkog identiteta. Time nastojeći degradirati Ukrajinu kao naciju i kao suverenu i teritorijalno nezavisnu državu i sve ono što je u korelaciji sa Ukrajinom kao nacijom.

Ruska agresija na teritoriju suverene države imala je značajne implikacije i na Zapadni Balkan koji se smatra veoma krhkom, nestabilnom kao i nepovjerljivom konstrukcijom kada se radi o

odnosima susjednih ex-yu država. Agresijom su se ojačale secesionističke tendencije entiteta koji se nalazi u sastavu suverene države Bosne i Hercegovine. U proteklom nemilom ratu raspadom bivše Jugoslavije, Bosna i Hercegovina pretrpjela je strašna ratna razaranja i genocid koja su bila dio systemske vojno-političke doktrine lidera bosanskih Srba za vrijeme 90-ih godina. Čime se nastojalo etnički, vjerski, lingvistički i kulturno istrijebiti nacija bosanskih Muslimana (bošnjaka). Manifestacije Rusko-Ukrajinskog konflikta na Zapadni Balkan s fokusom na Bosnu i Hercegovinu predstavlja pod cjelinu u sklopu druge cjeline.

Završetkom krvavih sukoba iz 90-ih godina Bosna i Hercegovina suverena i teritorijalno nezavisna država mirovnim sporazumom konsolidovana je kao država sa dva entiteta Federacija Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: FBiH) i Republiku Srpsku (u daljem tekstu: RS).

Secesionizam RS i njegove aspiracije ka teritorijalnoj koheziji sa susjednom Republikom Srbijom s kojom dijele vjerske, kulturne i dr. običaje uvećane su uslijed Ruske agresije na Ukrajinu. Prateći Ruski narativ prema ratu u Ukrajini kao neophodnim s ciljem prisilnog ujedinjenja sa sunarodnicima s kojima imaju zajedničke kulturne, historijske i druge poveznice. Rukovodstvo RS i podršku koju uživaju od velike većine javnog mnijenja u RS, i kao nacionalna podgrupacija imaju snažna uvjerenja i pretnežije ka teritorijalnom rasparčavanju suverene države. Čemu prethodi već 30 godina dug animozitet prema drugim podnacionalnim grupacijama.

Treća cjelina koja će se obraditi u sklopu ovog istraživanja je već poznata matrica teritorije i identiteta, ali između drugih subjekata međunarodnih odnosa. Kina kao i Argentina ima teritorijalnu opsesiju prema Tajvanu ,iako davno izvan Kineskog teritorijalnog sklopa, teritorijalni nacionalizam ne jenjava. Kina smatra Tajvan dijelom jednog nacionalnog identiteta. Što implicira da je Tajvan kao suverena država nelegitimna s gledišta Kineskog rukovodstva.

S obzirom na veliki spektar koji obuhvata geopolitika i identitet četvrta cjelina koja će biti u fokusu ovog rada jeste sukob Britanije i Argentine odnosno invazija Argentine na Britanske Falklande ili (ar.Malvine) otoke koje Argentina smatra integralnim dijelom Argentinskog nacionalnog identiteta. O kojima Argentina zvanično govori kao neriješenom sporu. Ovim se može zaključiti koliko teritorija zapravo uvjetuju identitet i sve ono što se veže uz identitet.

Sve navedene cjeline detaljno će se obraditi u nastavku rada.

1. TEORIJSKO METODOLOŠKI OKVIR

1.1 Problem istraživanja

Osporavanje nacionalnog identiteta što uključuje kulturu, vjeru, ekonomiju, društvo i norme na kojima to društvo počiva predstavlja izazov sa kojima se moderne nacije suočavaju. Bilo da se radi o nekim unutardržavnim netrpeljivostima ili regionalnim međudržavnim. Pravo svake države da rukovodi suvereno političkim i društvenim procesima unutar nje same isključivo zadržavaju one. Svako drugo nasilno, vanjsko, uplitanje drugih država u interne političke i društvene procese smatra se krajanje nedopsutivim i shodno tome treba da podliježu efikasnom međunarodnom odgovoru.

1.2 Predmet istraživanja

Predmet istraživanja je definisan naslovom, Geopolitika i identitet. Rad će obuhvatiti nekoliko cjelina koje će biti predmet istraživanja.

Činioci sadržaja predmeta istraživanja

Sadržaj predmeta je veoma složen a prateći činioci su sljedeći:

- **Uslovi**-Uslov koji ovdje preovladava uglavnom se odnosi na identitet i njegovu uslovljenost teritorijom iz kojeg se posljedično manifestovali mnogi sukobi.

- **Subjekti-** Mogu biti pojedinci, grupe, kolektivi i institucije.
- **Motivi, interesi i ciljevi-** Diferencija među subjektima varira od njihovih motiva, interesa i ciljeva, a njihove akcije ovise od toga koliko je određena sredina slaba, i na što je slaba.
- **Aktivnosti-** Usklađen odgovor subjekata međunarodnih odnosa i implementacija mehanizama koji će doprinijeti smanjenju teritorijalnih pretenzija.
- **Metode i sredstva-** Usvajanje strateških dokumenata kojim će se regulisati i ograničiti prava određenih država u međunarodnom političkom sistemu.
- **Efekti-** Trajno smanjenje teritorijalnih aspiracija i podizanje svijesti o unikatnosti kulture, vjere, jezika, i identiteta koji je sačinjen od ovih elemenata.

1.3 OPERACIONALNO UREĐENJE PREDMETA ISTRAŽIVANJA

- **Vremensko određenje predmeta istraživanja**
Vremensko određenje predmeta istraživanja obuhvata različite periode ljudske civilizacije.
- **Prostorno određenje predmeta istraživanja**
Prostorno određenje predmeta istraživanja fokusira se na istočnu Europu, južni Atlantik, istočnu Aziju.
- **Disciplinarno određenje predmeta istraživanja**
Istraživanje je interdisciplinarnog karaktera u svojstvu sigurnosnih i mirovnih studija uz asistenciju drugih nauka i naučnih disciplina, kao i istraživačkih dokumenata.

1.4 Društveni ciljevi istraživanja

Cilj istraživanja jeste da doprinese shvatanju simbioze geografije, politike i identiteta. Odnosno nacionalnih identiteta koji su vezani određenim teritorijama. Kako teritorije oblikuju i daju formu nacionalnom, vjerskom, kulturnom i jezičkom identitetu. Kroz rad će se nastojati prikazati zašto određene nacije imaju snažna militaristička opredjeljenja i agresivno nastojanje da određenu teritoriju i narod prikažu kao dijelom njihovog vlastitog identiteta.

1.5 HIPOTEZE I INDIKATORI

1.5.1 Generalna hipoteza

- Osnovna hipoteza od koje polazimo u ovom istraživačkom radu glasi:

Nacionalne teritorije predstavljaju snažan katalizaor za određene grupacije da snažno ispoljavaju teritorijalne nacionalističke pretenzije ka teritorijama koje historijski, kulturno ili nekim drugi vidom relacije smatraju sopstvenim.

1.5.2 Posebne hipoteze

- Identiteti se povezuju sa određenim područjem.
- Emocionalna veza krvi i tla.
- Prostorne oznake kao dio nacionalnog identiteta.

- Vlade održavaju osjećaj nacionalnog jedinstva sa izgubljenom teritorijom.
- Organska povezanost sa dijelom koji nedostaje kako bi se činila jedna cjelina.
- Psihosocijalni kontekst može se uzeti u obzir kao bitan činioc u ovom istraživanju.

1.5.3 Indikatori

- U svrhu istraživanja navedene teme koristit će se naučni radovi stručnjaka iz oblasti sigurnosnih i mirovnih studija, pa tako i uz asistenciju drugih relevantnih naučnih disciplina, istraživačkih radova i dokumenata koji će doprinijeti boljem shvatanju i razumijevanju rada.

1.6 METODE ISTRAŽIVANJA

1.6.1 Vrste i tip istraživanja

Istraživanje je teorijsko – empirijskog karaktera, jednim dijelom teorijskog karaktera jer su saznanja za navedenu temu najviše potkrepljena pisanim tragom, a drugim dijelom i empirijskim izvorima iz razloga što se veliki broj situacija odvija istovremeno i u praksi odnosno vezan je za društvenu stvarnost.

1.6.2 Osnovne metode

Osnovne metode naučnog saznanja koje će biti korištene u ovom istraživanju su:

- *Analiza* – Ovom metodom se otkriva “sastav i struktura cjeline (sistema), odnosi, veze, razna svojstva, uloge i funkcije činilaca u egzistenciji cjeline”.
- Isto tako primjeniti će se i druge metode kao što su: *apstrakcija, specijalizacija, dedukcija, sinteza, konkretizacija, generalizacija i indukcija*.

1.6.3 Opće naučne metode

Općenaučne metode koje će biti primjenjene u okviru ovoga istraživanja su:

- **Hipotetičko – deduktivna općenaučna metoda** – ova metoda primjenjuje jer se njen predmet odnosi na društvenu stvarnost i jer ona počiva na selektivnom i provjeravanom, potvrđenom društvenom iskustvu u raznim vremenima, na raznim mjestima i od mnoštva subjekata” (Termiz, 2009:104).
- **Analitičko – deduktivna** – kojaće nam poslužiti da se pronade “idealno rješenje i primjene odgovarajući zakonski mehanizmi” koji bi se u praksi trebali i moraju provjeriti. Također će biti od koristi kako bi se adekvatno i preventivno moglo da odgovori na sve prepreke koje se u budućnosti budu manifestovale na praktičnom polju. (Termiz, 2009:110).
- **Komparativna metoda** – koja će nam pomoći da kompariramo određene društvene pojave međusobno, ali samo one pojave koje imaju određene “istosti, sličnosti ili različitosti” (Termiz, 2009:116-117).

1.6.4 Metode prikupljanja podataka

Metoda prikupljanja podataka koje će biti korištena u ovom radu:

- **Metoda analize sadržaja dokumenata** – kao jedna od glavnih metoda prikupljanja podataka u društvenim naukama uz asistenciju naših misaonih i čulnih sposobnosti pomoći će nam da otkrivamo, definiramo i vršimo analizu podataka.

1.7 DRUŠTVENA OPRAVDANOST ISTRAŽIVANJA

Istraživanje bi bilo društveno – korisnog karaktera da se građanima/građankama, pa i šire objasni Geopolitika i identitet s akcentom na tri već određene cjeline. Drugim riječima da se podigne kolektivna i individualna svijest i ukaže na štetnost i potencijal konflikta kao i mehanizme koji bi bili primijenjeni kako bi se našao kompromis. Postoji društvena i moralna opravdanost zbog koje treba da se nađe pravo rješenje i detaljnije istraži ova tema za bolju i perspektivniju budućnost.

1.8 KATEGORIJALNO POJMOVNI SISTEM

Uzimajući u obzir složenost ove društvene pojave ukazuje se potreba za raščlanjenjem primarnih kategorijalnih pojmova, koji se nalaze u naslovu teme istraživanja. Pojmovi koji se nalaze u naslovu teme i koji prozilaze iz, a također čine platformu za istraživanje su:

- Geopolitika
- Identitet

U analizu teme koja će se obraditi referirati će se i na ostale pojmove ukoliko se zatim ukaže potreba. Kako bi se pri tome približili i jasnije interpretirali svi korišteni pojmovi.

Geopolitika- se može definisati kao disciplina koja proučava odnose između prostora i politike. Dva pitanja, u svom trajnom međudjelovanju, određuju područje djelovanja geopolitike: kako prostorne relanosti, od reljefa do klime, te od raspodjele resursa do rasprostranjenosti ljudi, određuju političku komponentu u svakom smislu te riječi- režime, doktrine, odluke...? Također, kako politička sastavnica djeluje na prostorne relanosti, bilo tako da ih mijenja ili im barem modifikuje misao? Osobnost geopolitike počiva na pozornosti koja se pridaje prostoru, na njegovom utjecaju na društveni i politički život ljudi. (Defarges.M.Philippe:5)

Identitet- U sociologiji, skup značajki koje određuju posebnost pojedinca ili skupine u smislu različitosti ili pak pripadnosti u odnosu na druge pojedince ili skupine. Individualni identitet odgovor je na pitanje »tko sam ja?«, a proizlazi iz činjenica koje tvore pojedinčev životopis, koji je jedinstven i neponovljiv, te iz vlastitih iskaza o pripadnosti različitim skupinama, odn. državljanstvu, koje čine društveni ili kolektivni identitet, svojstven ili tipičan većemu broju pojedinaca. Društveni identitet odgovor je na pitanje »tko smo mi?«, a može biti spolni ili rodni, dobni, seksualni, rodbinski, jezični, vjerski, nacionalni, regionalni, klasni, profesionalni, organizacijski, klupski, politički, tradicionalni, moderni, itd. Neki su identiteti podijeljeni ili višestruki, što znači da pojedinac može istodobno pripadati različitim skupinama, poput jezičnih (npr. dvojezičnost), profesionalnih (osoba s dva ili više zanimanja), regionalnih (npr. Istranin, Hrvat, Europljanin), a neki su identiteti kategorijski ili isključivi (npr. spol/rod, nacionalnost). Identitet je uvjetovan kulturom kao i pov. promjenama. Shvaćanje o osobi kao omeđenoj i jedinstvenoj cjelini, različitoj od drugih takvih cjelina, svojstveno je zapadnjačkoj kulturi i rijetko je u drugim svj. kulturama, iako se i u zapadnjačkoj kulturi naglašava da osobni identitet

nije rezultat odvojenosti, nego neprestane interakcije s drugim osobama. Također, pojedine društ. skupine, od vjerskih do nacionalnih, mijenjaju shvaćanje o razlikama između sebe i drugih u skladu s promjenama u odnosima s drugima, a te su promjene u suvremenosti najčešće uvjetovane dinamikom političkih ili međudržavnih odnosa. (enciklopedija.hr; online članak)

2. GEOPOLITIKA I IDENTITET

Geopolitika kao naučna disciplina predstavlja vezu između prostora i politike. Isto tako, ali ne i manje vrijedno spomena jeste način na koji politika interpretira prostor i ono što čini prostornu cjelinu, i kakav utjecaj geografija ima na formiranje raznih ideoloških konstrukcija."Historijski kontekst geopolitike i identiteta seže još u XVII stoljeće kada dolazi do stvaranja modernog međunarodnog političkog sistema zasnovanog na nacionalnoj komponenti i teritorijalnoj isključivosti". (Dodds, 2009:86)

Geopolitika i identitet može se smatrati kao organska simbioza koja nastoji da poveže jedan egzistencijalno-imanetni prostor ili mjesto sa određenom grupacijom; nacionalnom, vjerskom, kulturnom ili lingvističkom koja na tom prostoru upravlja, organizira, i obitava shodno već utvrđenim društvenim normama ili obrascima ponašanja. U 20. i 21. stoljeću predstavlja veoma bitnu okosnicu modernih država koje se određuju jasnim teritorijalnim i nacionalnim identitetima. Zašto određene države imaju teritorijalne ambicije i stigmatu prema drugim nacionalnim grupacijama koje se nalaze u njihovom sastavu ili su odvojeni granicom? Projekcija odgovora može biti višestruka, ali jedan od temeljnih odgovora bi bio nezasitna požuda za uvećanjem teritorije, a istovremeno u većini slučajeva nasilnim putem.

U životinjskom svijetu očit je slučaj teritorijalnosti u kojem određena jedinka ili grupa nastoje zadržati osvojeni ili oduzeti i ovladati novim teritorijem. Da li se uopće i ako da, koliko ljudska vrsta razlikuje od životinjske kada se radi o teritoriju. Svojedobno Darwin je zaključio; Život je borba za opstanak najposobnijih, a prirodna selekcija uklanja najslabije. Ako ovaj zaključak prenesemo na teritoriju, dobijemo odgovor koliko se čovjek razlikuje od životinje kada je u pitanju teritorija.

Sušтина geopolitike i identiteta jeste veoma osjetljiva upravo zbog načina na koji jedan “jasno definisani skup” ima pogled na drugi skup, a koji ne pripada potonjem. Pa s tim u vezi, ako sve prethodno prenesmo na domen javne politike, može se shvatiti geopolitički diskurs identiteta.

“Na svjetskoj političkoj pozornici često možemo vidjeti kako vlade pribjegavaju vremenskim (historijskim) i prostornim oznakama kako bi učvrstili osjećaj nacionalnog identiteta. Nacionalne teritorije su jasno ucrtane na karti, a posebni datumi se slave kao postanak nacije”. (Dodds, 2009:85)

“Nacionalni identitet u sebi nosi složene dimenzije nacionalizma i nacionalne države. Teritorijalna identifikacija obično nije zasnovana samo na teritoriju nego zahtijeva i ostale elemente koji integriraju ljude koji žive na različitim dijelovima teritorija. Potrebni su i različiti apstraktni simboli koji izražavaju fizičku i društvenu integraciju (npr. Zastave, grbove, ambleme). Zbog povezanosti s teritorijem, koja je neraskidiva, nacionalni identitet povezan je, često gotovo istovjetan s teritorijalnim identitetom. Identitet je vrlo bitan u procesu teritorijalizacije. Identitet se može smatrati i posljedicom i uzrokom procesa teritorijalizacije, a teritorijalizacija može biti i uzrok i posljedica identiteta. Teritorij se može smatrati izvorom stvaranja vrijednosti koje se mogu razvijati samo kroz mehanizme identifikacije lokalnih aktera. Identitet je potpora teritorijalizaciji i procesu razvoja. Teritorijalni identitet može se shvaćati kao osjećaj pripadnosti, društvene identifikacija, predstavljenosti same zajednice”. (Kurečić, 2014: 12-13)

Nasilna promocija nacionalnog identiteta često može i jeste predstavljalo i predstavlja destruktivan i nestabilan način, i zapravo poprima negativan kontekst i kamen spoticanja onome koga nastoji na taj način eksponirati. Etabliranjem i zaokruživanjem nacionalnog teritorija kako bi očuvala svijest o identitetu državne politike često involviraju nacionalne elemente u obrazovni sistem kako bi se na taj način zaštitio identitet i teritorija koja je vezana za isti. Često je geopolitika upravo bila označavana kao veoma štetna jer su je jedni percipirali na zlokoban način kako bi mogli da prošire vlastiti teritoriji narativom da je on njima predodređen.

“Većina novih sukoba povezuje se upravo s mjestom, geografski korijeni oružanih sukoba postali su važan činilac kada se radi o nestabilnosti ili započinjanju nekog uglavnom oružanog konflikta”. (Kegli, Vitkof, 2006: 593)

Takvi konflikti koji u sebi sadrže element teritorije najčešće se događaju, ali i ne mora biti isključivo, zbog dijametralno različitih stavova po pitanju teritorije kome pripada?, razlika u vjeri, nacionalnom identitetu ako se radi o državama koje unutar sebe sadržavaju multietničku komponentu.

Vrlo bitna stvar sadržana u antropološkom istraživanju upravo je da li teritorijalnost leži u osnovi ljudske agresije. “Teritorijalni imperativ ¹kao teorija nastoji zapravo da objasni međuetničke ratove i nasilje koje iz nje proizilaze i koji se konstantno odvijaju na nekom dijelu zemaljske kugle”.(Kegli, Vitkof, 2006: 588). Na praktičnoj ravni to se može vidjeti na primjeru Argentine i njenog teritorijalnog nacionalizma kada se radi o Falklandima.²

“Kao što (Dodds, 2009: 92) navodi geopolitika nacionalnog identiteta ima veliki značaj u zemljama kao što je to Argentina, zbog toga što smatra da nepravda u pogledu međunarodnih granica dovode u pitanje težnje za nacionalnim identitetom”.

“U kontekstu nacionalnih država, identitet i teritorija često su jedno drugom davali nove vrijednosti. Pa se prema tome smatra da nacionalne teritorije predstavljaju prividno polazište za stvaranje i reprodukciju nacionalnog identiteta”. (Dodds, 2009:94)

Ovo bi se moglo prenijeti na primjer mnogih država, a posebno onih koje u sebi sadrže kolonijalno naslijeđe, i u jednom trenutku izražavanje i povezivanje sa sopstvenim identitetom je bilo nemoguće zbog u ovom slučaju kolonijalnog utjecaja i opresije s kojim su bili suočeni. Osim kolonijalnih osvajanja, to su često bili osvajački ratovi kojima su teritorije nasilno prisvajane. U modernim postkolonijalnim vremenima i manje više postosvajačkim teritorijalnim ratovima došlo je do snažnog opredjeljenja i podizanja svijesti o teritoriju kao integralnom dijelu identiteta.

¹Teritorijalni imperativ- Termin čiji je tvorac Robert Ardri koji njime htio da populariše tezu da će se nacije boriti za teritoriju do smrti isto onako kako to čine i životinje. (Kegli, Vitkof, 2006:588)

² Falklandski otoci (Falkland, Falklandi, Malvini ili Malvinski otoci) su otočje u južnom Atlantiku koji se sastoji od dva velika otoka: Zapadnoga Falklanda i Istočnoga Falklanda, te većeg broja manjih otoka. Ssamoupravni su prekomorski teritorij Ujedinjenog Kraljevstva, ali ih također kao nacionalni teritorij svojata i Argentina. Stanley je najveći i glavni grad i nalazi se na Istočnom Falklandu. (izvor: Wikipedia)

Kako bi se bolje shvatio sam koncept nacionalnog identiteta ovdje se može predočiti sljedeća definicija koja kaže: “Nacionalni je identitet zajednički identitet stanovnika, određenog politički i geografski definiranog prostora”. (Čičak, Žuškić, 2013: 97 prema Briggs, Copley, 2005). Iz ovog obrazloženja nacionalnog identiteta možemo zapravo shvatiti koliko se povezuje i koliko je bitan teritoriji za izvjesnu grupu koja na njemu egzistira.

U relativno dugom periodu mira koji se može tako nazvati koji je nastupio nakon drugog svjetskog rata i traje sve do danas. Neposredno se može povezati i sa stvaranjem prvobitno europske zajednice za uglj i čelik³ što će biti preteća današnje Europske unije, ali koja će ujedno predstavljati nadnacionalnu konstrukciju koja će u sebi sadržavati sve one države koje su geografski bliske.

“Kako to navodi (Dodds, 2009: 96) nacionalno izražavanje identiteta ostaje i dalje veoma značajno zbog međunarodnog političkog sistema zasnovanog na nacionalnim državama i teritorijalnim granicama. Isto tako identiteti nisu teritorijalno ograničeni oni se mogu prelivati preko nacionalnih granica, primjer za to je upravo Europa. Zastrašeni razornim svjetskim ratovima, tadašnje europske značajne ličnosti, naročito u Francuskoj i Njemčkoj Jean Monnet i Konrad Adenauer odigrale su značajnu ulogu u pokretanju političkog, ekonomskog, društvenog i kulturnog procesa zamišljenog da promiče europsku saradnju i konačnu intergraciju”.

Osim nacionalnog i nadnacionalnog identiteta koji sebe integralno sadržava u jednoj čvrstoj ne difuznoj formi, njegova suprotnost je podnacionalni identitet što sugerise da se u nacionalnom uobličenom konstrukt javlja i druga forma koja sebe ne smatra sastavnicom nacionalnog identiteta.

³ Robert Šuman je vodio akciju kao pripadnik francuskog otpora u Drugom svjetskom ratu, a nacisti su ga uhvatili i zatvorili. Bio je aktivan u politici prije rata kao član francuskog parlamenta. Nakon rata, bio je na nizu najviših funkcija u Francuskoj, i na kraju je sastavio 'Šumanovu deklaraciju' kako bi ujediniu Evropu i spriječio dalje ratove. Ovo je objavljeno 9. maja 1950. godine, datuma koji se danas smatra rođenjem Evropske unije. (vidi više: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/eu-pioneers/robert-schuman_en-)

“U podnacionalnim grupacijama teži se nezavisnosti ili većoj autonomnosti u odnosu na centralnu vlast, ali i osporavaju sve jednostavne pretpostavke da su identiteti teritorijalno ograničeni. Zemlje kao Japan i Island koje su takoreći etnički homogene, imale su manje iskustva s podnacionalnim grupacijama koje osporavaju teritorijalnu legitimnost i s njom povezane zahtjeve za nacionalnim identitetom. Izgradnja nacije je dinamičan proces, a neke države kao što je Španjolska, kolebale su se u nastojanjima da uguše konkurentske zahtjeve za stvaranjem novih teritorijalnih jedinica i njihovih predstava identiteta”. (Dodds, 2009: 102)

U prilog prethodnoj konstataciji o individualnom afirmisanju ono identiteskom Mojsi jasno vidi da “u ideološkoj atmosferi dvadesetog vijeka, svijet su određivali međusobno sukobljeni politički modeli: socijalizam, fašizam i kapitalizam. U današnjem svijetu, borba za identitet zamjenila je ideologiju. U doba globalizacije, u kome je sve povezano, važno je afirmisati sopstvenu individualnost: “Ja sam jedinstven, ja sam različit i, ako je potrebn, borit ću se dok ne priznate da postojim”. (Mojsi, 2009: 28-29) ovo se može odnositi kako na pojedince, tako i na kolektive, i ovom slučaju podnacionalne grupacije.

Međunarodni politički sistem i njegovi subjekti već su se susretali i dalje susreću sa zahtjevima za novim priznanjima nacionalnih identiteta. Razlog tome je upravo što podnacionalne grupacije negiraju sve što je u vezi s tom državom što se diferencira kroz jezik, kulturu, vjeru i dr. Nasilni pokušaji gušenja zahtjeva za izražavanje nacionalnog identiteta uglavnom naiđe na rezistenciju što se očituje kroz oružano nasilje, radi postizanja željenog cilja ili gušenja istog.

Kako je početkom 21.stoljeća došlo do niza terorističkih napada, mnoge države koje i nisu direktno suočene sa izvanjskim terorističkim napadima primjenile su doktrinu (GWOTA-doktrine globalnog rata protiv terorizma) na grupacije koje se nalaze u sastavu njihovih nacionalnih teritorija, a što je u korelaciji za različitim zahtjevima za autonomnosti ili nezavisnosti.

“Upadljivo je kako su, nakon odluke SAD da nakon 11.septembra, objave rat terorizmu, prividni saveznici te zemlje kao što su Rusija i Kina, ali i stvarni, kao što je Izrael, težili su da lokalne separatističke pokrete i pokrete za samoopredjeljenje uklope u širu globalnu retoriku o protuterorizmu”. (Dodds, 2009: 105)

3. NOVA RUSKA IMPERIJA -MIT ILI STVARNOST

Kako bi se bolje razumjela Ruska percepcija geopolitike i njena uloga u savremenim geopolitičkim promjenama bitno je skrenuti pažnju na historijske korijene koji se mogu smatrati validnim uzrokom i posljedicama koje su izazvale Ruske interpretacije geopolitike.

“Po svim glavnim parametrima, Ruska Federacija je geopolitički nasljednik prethodnih historijskih, političkih i društvenih oblika koji su se oblikovali oko teritorije Ruske ravnice : Kijevska Rusija, Zlatna horda, Moskovsko carstvo i Sovjetski savez. Od davnina se Rusija kao zemlja počela formirati u Heartland⁴ (ostrvo svijeta) koji se postepeno širio, sve dok nije zauzeo i utvrdio granice čitavog Heartlanda. Prostornom ekspanzijom Ruske kontrole nad Evroazijskim teritorijama pratio je i paralelni sociološki proces: jačanje društvenih uređenja na “kopnu” u ruskom društvu, i drugi procesi koji su obilježavali civilizaciju kontinentalnog tipa”. (Dugin, 2012: 16)

Ono što je nesumnjivo imalo utjecaj na modernu Rusku geopolitičku interpretaciju svijeta i bližeg susjedstva zasigurno su ideološki koncepti koji su se kroz historiju Rusije iako ponekad različiti bili konstantni.

⁴Ko vlada Istočnom Evropom vladaće Heartlandom , ko vlada Heartlandom vladaće Ostrvom Svijeta, a ko vlada Ostrvom Svijeta, vladaće svijetom! Ova teza postala je poznata kao Heartland teorija, koju je definisao Sir Halford John Mackinder, poznati engleski geograf, akademik i političar. Heartland je ogromno područje centralne Azije koje se nalazi između Karpata na zapadu, planinskog lanca Hindukush na jugu i planina Altaja na istoku. (vidi više: <https://iges.ba/en/geopolitics/mackinder-who-rules-eastern-europe-rules-the-world/>)

“Ali kroz Rusku političku historiju sve te političke forme imale su kvalitativnu razliku i zasnivale su se na potpuno različitim kontradiktornim ideološkim načelima. Kao idejni model u sociokulturnoj sferi, i kao opća osobina Rusa kroz svoju historiju su se izražavali kao ideokratija, što implicira da su imali različite ideološke forme, ali je zapravo sačuvana ona vertikalna hijerarhijska “mesijanska” struktura vlasti”. (Dugin, 2012: 17)

Uvidom u dosad navedeno može se reći da Ruska historija i njihova interpretacija nacije ima opasne, ali i destruktivna načela, po kojima moderna Ruska Federacija kroz prizmu i pozivajući se na historiju imaju teritorijalno pravo na ono što oni smatraju da ulazi u njihovu sferu utjecaja. Što se pokazalo i kroz različite periode XX stoljeća.

“Ovdje ima smisla povezati ono što spada pod “Heartland” i jeste jezgro “zemaljske civilizacije”, a što je u vezi sa političkom stvarnošću savremene Ruske Federacije u njenim postojećim granicama. Prvo moramo sagledati savremenu Rusku Federaciju u njenim trenutnim granicama kao jedan od trenutaka opsežnog historijskog ciklusa tokom kojeg se istočnoslavenska državnost samoidentificirala kao “civilizacija zemlja” i sve više se poistovjećiva sa Heartlandom. To znači da savremena Rusija, posmatrana geopolitički, nije nešto novo, nije samo puka država koja se pojavila prije 20-ak godina. Već da je ona samo jedna epizoda dugog historijskog ciklusa i tako približavajući Rusiji da postane “civilizacija zemlje” na planetarnom nivou”. (Dugin, 13:2012)

Rusko shvatanje historije i njihovo poimanje geopolitike koja je u službi ekspanzionizma koketira sa veoma sunovratnim ideološkim namjerama koje su se kroz historijski ciklus samo cementirale i postavile osnov za buduće teritorijalne inkvizicije.

“Klasična geopolitika polazi od činjenice da je teritorija savremene Ruske Federacije, ranije Sovjetski savez, i još ranije Rusko carstvo jeste Heartland, što predstavlja kopneno jezgro čitavog evroazijskog kontinenta. To je geopolitički koncept koji ne znači pripadnost Rusiji i nema isključivo geografsko značenje već se bavi prostornim značenjem, ali koja može postati historijska tekovina društva smještenog na ovoj teritoriji. U ovom slučaju će biti percipirana i uključena u društveni sistem i volju i što će se konačno izraziti u političkoj historiji. Počevši od

15.stoljeća Rusija je postupno krenula ka usvajanju karakteristika Heartlanda što je Rusiju dovelo do toga da sebe smatra civilizacijom zemlje”. (Dugin, 2012: 11)

Referirajući se na prethodno jasno se može vidjeti kada Rusija shvata vrijednost svog prostora on postaje biološki i neraskidivi dio Ruskog ili istočnoslavenskog identiteta. Uzimajući u obzir Mackinderovo analize “geografskog stožera historije” ono što u sebi sadrži osim strateškog položaja, jesu i njeni prirodni resursi. Veza s prirodnim resursima u neposrednoj je korelaciji sa njihovim poistovjećivanjima kao civilizacija zemlje čime se polaže pravo na zemlju, i ono što je na njoj, oko nje i u njoj.

Ipak postoje i opozitna mišljenja kada se radi o poziciji Rusije i njenoj geopolitičkoj ulozi. “Također i prema Savickom⁵ osnovna ideja leži u tome da Rusija predstavlja posebnu civilizacijsku tvorevinu definisanu kroz kvalitet “središnjosti”. Rusija zauzima centralnu poziciju u okvirima čitavog kontinenta. Središnjost Rusije je za Savinskog osnov njenog historijskog identiteta prema kojem ona nije ni dio Europe, niti nastavak Azije. Ona je samostalni svijet, samostalna i posebna duhovno-historijska geopolitička realnost koju Savinski naziva “Euroazija”. Taj pojam ne označava kopno niti kontinent, već ideju odraženu u ruskom prostoru i ruskoj kulturi, historijsku paradigmu, posebnu civilizaciju”. (Dugin, 2004: 82)

Kako zvanično granice Euroazije⁶ nikada nisu ucrtane, često je predstavljalo prostornu imaginaciju kojoj su granice duž urala. Nepostojanje konsenzusa oko ovog pitanja Europa i Azija

⁵ Petar Nikolajevič Savicki - (1895-1968) je, po svoj prilici, prvi (i jedini) ruski autor o kome se može reći u celosti smislu te riječi da je geopolitičar. Po obrazovanju je ekonomista, učenik V. Vernadski i P. Struvea. Prije rata je bio blizak sa kadetima. Nakon revolucije emigrirao je u Bugarsku, a zatim se preselio u Čehoslovačku. Zajedno sa princom N. S. Trubeck je 1921. došao na čelo evroazijskog pokreta, u kojem su geopolitički faktori igrali centralnu ulogu. Od svih Evroazijaca, Savickog je najviše zanimala geopolitika. (više na: <https://www.srbijadanas.net/petar-nikolajevic-savicki-sredisna-zemlja/>)

⁶Euroazija (Eurazija; složenica od riječi Europa i Azija), naziv za najveću kontinentsku masu Zemlje (oko 55 milijuna km² ili 36,9% kopnene površine), između Tihoga oceana na istoku i Atlantskoga oceana na zapadu. Iako po fizičkim geografskim osobinama čini jedinstvenu kopnenu cjelinu, zbog različitih povijesnih i društvenih obilježja dijeli se na kontinente Europu i Aziju. Granicu između njih u novije doba najčešće čine gorje Ural i rijeka Ural, Kaspijsko jezero, Kavkaz, Crno more, prolazi Bospor i Dardaneli i Egejsko more. (više na: <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=18628->)

ostaju kao dva kontinenta. Ali ono što konceptu Euroazije daje jednu krajnje rizičnu i opasnu notu jeste njeno ideološko centralizovanje u čijem središtu se nalazi Rusija kako je to Savicki i naveo kao samostalni svijet odijeljen i od istoka i od zapada “središnja civilizacija”.

“Savicki sa Ruskog pola iznosi koncepciju istovjetnu sa Mackinderovom geopolitičkom slikom, samo što apstraktni “razbojnici kopna” ili “centrifuglani impulsi iz geografske osovine historije” kod njega stiću jasno izražene obrise ruske kulture, ruske historije, ruske državnosti, ruske teritorije. Rusija-Euroazija se kod Savickog pojavljuje u istom svjetlu u kome i Raum kod Ratzela i Grossraum ⁷ kod Šmita. Savicki Rusiju smatra geopolitički, ne kao nacionalnu državu nego kao poseban tip civilizacije sastavljene iz nekoliko sastavnih dijelova, arijevske-slovenske kulture, tursko-tatarskog nomadstva i pravoslavne tradicije. Što sve zajedno stvara jedinstvenu, “središnju” tvorevinu koja predstavlja sintezu svjetske historije”. (Dugin, 2004 :82-83)

Koliko intelektualna podloga igra krucijalnu ulogu kada se radi o određivanju vanjskih i unutrašnjih (geo)političkih i drugih ciljeva govore nam teorije koje favorizuju državu, njenu kulturu, historiju i prostor, te je prikazuju kao jedinstveno centralizovanom duhovnom konstantom bez pramca. Identificirajući se sa narativima kao što su “posebna rasa” ili “središnja civilizacija” ono implicira da se radi o jednom sui generis idealno grandioznom tipu. Što stvara čvrsta fundamentalna uvjerenja o posebnosti, ali isto tako i superiornosti što govori da postoje i oni koji su manje vrijedni ili nepoželjni-inferiorni.

“Unutar nacionalnih geopolitičkih kultura figurira i kolektivna predstava o nacionalnoj teritoriji kao svetoj zemlji. Nacionalizam preuzima, prerađuje i politički koristi tu predstavu: posebno osviješteno i politički bezobzirno teritorijalni nacionalizam operira mitskom slikom predaka i prvobitne zemlje koju su oni nastanjivali, a naziva tu zemlju svetom zemljom nacije”. (Zgodić: 2012: 271)

“U Rusiji je u toku renesansna ideja euroazijstva stara sto godina. Velika i moćna Rusija u centru Euroazije, ali nikako ne na zapadu. U koktel ideja Vladimir Putin dodaje šta mu odgovara. Jedan od najvećih ideoloških Putinovih projekata sastoji se u stvaranju nove nacije Rusije sa ruskim

⁷Grossraum ili veliki prostor čiji je utemeljitelj Karl Šmit jedan od ideoloških koncepata iskorištenih za interese Trećeg Rajha. Postoje ideološke sličnosti između koncepta Euroazije i Grossrauma i Rauma.

kulturnim jezgrom koje određuju ruski jezik, ruska literature i u određenoj mjeri rusko pravoslavlje. To rusko kulturno jezgro trebalo bi da poput magneta drži na okupu sve što pripada ruskoj imperiji. Prema logici neoeuroazijstva Rusija je takoreći obavezna da bude velika i sve veća. Odricanje od ekspanzije vidi se kao prijetnja ruskoj egzistenciji. Narode euroazije valja ujediniti pod ruskim vodstvom”.(Breuer, 2022)

“Geopolitički Rusija je nešto više od “Ruske Federacije” u svojim sadašnjim administrativnim granicama. Euroazijska civilizacija raspoređena oko Heartlanda sa svojom jezgrom u ruskom narodu je mnogo šira od savremene Rusije. Do određenog stepena zapravo sve zemlje Zajednice nezavisnih država⁸ pripadaju njemu. Na ovu sociološku posebnost strateški faktor nadmeće se kao imperativ da bi garantovala svoju teritorijalnu bezbjednost Rusija mora preuzeti vojnu kontrolu nad centrom zona koje su joj pridružene u jug i zapad, te u sferi sjevernog Arktika”. (Dugin, 2012: 20)

“U ovom tipu opravdanja teritorijalnih prava poziva se, dakle, na vremensko prvenstvo pravo na teritoriju izvodi se iz navodne historijske činjenice da je neko, neka grupa, neki narod bio prvi na nekom mjestu odnosno da je na tom mjestu na nekoj teritoriji u neka pradavna vremena čak i u prahistoriji u znanj ili zamišljenoj historiji bio prije bilo koga drugog, a ta se teritorija onda sakralizira i proglašava svetom zemljom nacionalnih predaka njihovih nasljednika i savremenih pripadnika nacije”. (Zgodić, 2012: 283)

“Mackinder je pisao: Rusija u čitavom svijetu zauzima istu onu centralnu stratešku poziciju koju Njemačka ima u odnosu na Europu. Ona može da napada na sve strane i da bude napadana sa svih strana osim sa sjevera. Polazeći od toga Mackinder je smatrao da je glavni zadatak

⁸Zajednica nezavisnih država (CIS) je regionalna međuvladina organizacija u Evroaziji . Osnovana je nakon raspada Sovjetskog Saveza 1991. godine. Pokriva površinu od 20.368.759 km² (7.864.422 kvadratnih milja) i ima procijenjenu populaciju od 239.796.010. ZND podstiče saradnju u ekonomskim, političkim i vojnim poslovima i ima određena ovlaštenja koja se odnose na koordinaciju trgovine, finansija, zakonodavstva i bezbednosti. Takođe je promovisala saradnju na prevenciji prekograničnog kriminala.

Kako se Sovjetski Savez raspao, Bjelorusija , Rusija i Ukrajina potpisale su Beloveški sporazum 8. decembra 1991. godine, proglašivši da je Savez faktički prestao postojati i umjesto njega proglasio ZND. Dana 21.

decembra potpisan je Alma-Atski protokol . Baltičke države (Estonija , Letonija i Litvanija), koje svoje članstvo u Sovjetskom Savezu smatraju ilegalnom okupacijom , odlučile su da ne učestvuju. Gruzija je povukla svoje članstvo 2008. godine nakon rusko-gruzijskog rata . Ukrajina formalno je okončao svoje učešće u statutarim telima ZND 2018. godine, iako je prestao da učestvuje u organizaciji mnogo ranije.(vidi više:

https://en.wikipedia.org/wiki/Commonwealth_of_Independent_States-)

anglosaksonske geopolitike osujećivanje stvaranja strateškog kontinentalnog saveza oko “geografske osovine historije” (Rusije). Što znači, strategija sila “spoljašnjeg polumjeseca”⁹ sastoji se u tome se da što veći dio priobalnih prostora otkine od Heartlanda i dovede pod utjecaj ostrvske civilizacije. U suprotnom pomjeranje ravnoteže snaga prema “osovinskoj državi” praćeno njenom ekspanzijom ka perifernim prostorima Euroazije omogućit će da se iskoriste ogromni kontinentalni resursi za stvaranje moćne mornarice: odatle nije daleko ni do svjetske imperije”. (Dugin, 2004: 50-51)

“Konceptija Grossrauma ili velikog prostora dovodi se u blisku vezu sa izgradnjom “svjetske imperije” čime taj “geopolitički zakon obuhvata i tehničku i ekonomsku sferu. Počevši od izvjesnog trenutka, tehnički i ekonomski razvoj države zahtjeva količinsko i kvalitativno povećanje teritorije. Stvaranje Grossrauma se može odvijati i po drugim zakonima, ako nekoliko država ili naroda prihvati jedan vjerski ili kulturni oblik. Pritom nije obavezno da se tu radi o kolonizaciji, aneksiji, vojnom upadu. To je novi oblik nadnacionalnog objedinjavanja, zasnovanog na strateškom, geopolitičkom i ideološkom činiocu”. (Dugin, 2004: 77-78)

“Imperativ geopolitičkog i strateškog suvereniteta Rusije predstavlja ne samo povratak izgubljenih regiona “bližeg inostranstva” i obnova savezničkih odnosa sa zemljama istočne Europe, nego i uključivanje u novi euroazijski strateški blok. Ako Rusija ne započne odmah ponovno objedinjavanje Velikog prostora tj. vraćanje u sferu svog strateškog i političkog i ekonomskog utjecaja privremeno izgubljenih euroazijskih prostranstava, dovest će do katastrofe kako samu sebe tako i sve narode svjetskog ostrva”. (Dugin, 2004: 152)

“Ruski veliki prostor predstavlja strogo kontroliranu sferu utjecaja što podrazumijeva direktnu ili indirektnu kontrolu autoritarne velike sile. Mješanjem i uplitanjem u interne političke procese zemalja “bližeg inostranstva” Rusija zapravo nastoji da ih stavi pod svoju sferu utjecaja. Sam koncept velikog prostora je polivalentan, ali opasan koncept koji kombinira elemente međunarodnog prava i geopolitike. On ne postoji u vakumu moći. Pretpostavlja dominaciju velike sile (Reich) sa narodom inspirisanim političkim idealom, vezanim za šire teritorijalno područje i sposobnim da isključi druge sile iz relevantnog prostora u ovom slučaju Euroazijskog

⁹ Spoljašnjim polumjesecom nazivaju se države ili (sile mora) atlantisiti- SAD sa saveznicima.

prostora. To se nastoji artikulirati historijskim i strukturnim kontinuitetom od Ruskog carstva i SSSR, političke nadmoći i kulturne uloge Rusije, uključujući upotrebu ruskog jezika, autoritarnih političkih tradicija, energetske ekonomije i partikularizma ideologija euroazijskog društva, u kombinaciji sa ruskim etno-nacionalizmom koji je bio u srži eseja predsjednika Putina „o historijskom jedinstvu Rusije i Ukrajine“ 12. jula 2021. Svi ovi elementi, zajedno, utvrđuju postojanje Euroazijskog velikog prostora pod ruskim vodstvom”. (Skordas, 2022)

U toj maničnoj potrebi da ovlada i proširi svoj Grossraum Dugin na jedan šizofren način ističe kao da po prirodi stvari sve nekadašnje države Varšavskog pakta, zemlje istočne Europe treba da se integrišu i postanu dio Velikog prostora obnovljenog neoimperijalnog carstva pod jednim nacionalnim određenjem. Kako tu Dugin sugerise Rusija treba pod svaku cijenu pa i pod cijenu sile da ovlada strateškim političkim, geografskim suverenitetom drugih istočnih zemalja jer oni nemaju nikakve izgleda za budućnost, već svoj prosperitet mogu doseći samo asimilacijom u jedan moćni imperijalni euroazijski konstrukt koji se javlja kao protuteža zapadnom tipu moći.

“Dok na rang kulta izdižu pravo na svoju teritorijalnu cjelovitost države istovremeno, što javno, još više potajno priželjkuju kad to mogu i uglavnom rade na tome da uvećavaju svoje teritorije, a ono je moguće samo na štetu drugih država, dakle poričući njihovo pravo na vlastiti teritorijalni integritet”. (Zgodić, 2012: 407)

“U političkoj i pravnoj teoriji pravi se razlika između spoljašnjeg i unutrašnjeg prava na samoopredjeljenja. Smatra se uobičajeno da spoljnje ili eksterno pravo na samoopredjeljenje uključuje pravo naroda da slobodno odluče o svom međunarodnom statusu tj. da stvore suverenu i nezavisnu državu, da se udruže sa postojećom suverenom državom ili integrišu u postojeću suverenu državu ili uspostave bilo koji drugi politički poredak po svom slobodnom izboru”. (Zgodić, 2012: 408)

“Iz prethodnih rasuđivanja se mogu se naslutiti određeni zaključci o perspektivi buduće imperije kao jednog oblika dostojnog i prirodnog bitisanja ruskog naroda i jedne mogućnosti da se do kraja sprovede njegova historijska i civilizaciona misija. Buduća imperija ne smije biti ni regionalna država niti, država nacija. Takvi uslovi za stvaranje velike ruske imperije neće nikada nastati ukoliko već sada narod i političke snage koje bi da nastupaju u njegovo ime ne utvrde

svjesno i jasno svoje temeljeno državno i geopolitičko opredjeljenje. To je onda strateški i geopolitički blok koji prevazilazi parametre obične države, to je veledržava”. (Dugin, 2009: 186-187)

Kako to također primjećuje (Ćurak, 2002: 134) “unutrašnja postkomunistička kriza, socijalne, ekonomske, političke, etničke i kulturne napetosti relativizirale su geopolitički značaj Rusije na međunarodnoj sceni. Ipak, bilo bi pogrešno iz naraslih unutrašnjih ruskih protivurječnosti izvlačiti zaključak da je ta velika zemlja, općenito uzevši, izgubila geopolitičku relevanciju. To bi značilo da je na, metodološkoj ravni, irelevantna za ovaj ogled, i samim tim suvišna i da je, u geopolitičkom smislu, Rusija izgubila svoj imperijalni identitet koji stoljećima njeguje kao svijest o sopstvenoj historijskoj važnosti”.

3.1 Ruski svijet ili Ruski mir

“Predsjednik Rusije Vladimir Putin pravdao je aneksiju krima ¹⁰evocirajući koncept “ruskog svijeta” (Ruski mir). Govorio je o Rusima kao da žive u “podijeljenoj naciji” i istakao težnju rusnog svijeta, historijske Rusije, za obnavljanjem jedinstva. Također je naglasio postajanje “široke ruske civilizacije”, koja mora biti zaštićena od spoljnih sila (posebno sa zapada) i koju on definiše kao sferu ruskih interesa. Putinovo intenzivno evociranje ideje Ruskog mira 2014.godine nipošto nije bila trenutna manifestacija tokom rusko-ukrajinske krize. Koncept su osmislili intelektualci, akademici i novinari bliksi Kremlju oko 1995.-2000.godine, a Putin ga je javno uveo u politički diskurs 2001.godine. Koncept je sistemski povezivan sa legitimiziranjem i

¹⁰ Moskva ima za cilj da utiče na razvoj događaja u Ukrajini koristeći Krim i destabilizaciju koju je inspirisala u istočnim i južnim regionima kako bi primorala Kijev da usvoji potpuno novi model upravljanja. (vidi više: <https://carnegieendowment.org/2014/03/13/russia-s-real-aims-in-crimea-pub-54914->)

kreiranjem spoljnih i unutarnjih političkih narativa. Primjenjivale su ga na niz dimenzija: ideološke, političke, identitetske i geopolitičke. Koncept svjesno relativizira granice između nacionalnih država i koristi se za opravdavanje zaštitne uloge Ruske Federacije prema manjinama koje govore ruski u inostranstvu posebno u državama bivšeg Sovjetskog Saveza. Jasno izdvajajući se sa „Zapada“ i prikrivajući svoju verziju ruskog nacionalizma u „civilizacijski“ oblik, Ruski mir tvrdeći da se ne zasniva prvenstveno na etničkoj pripadnosti, već više na esencijalističkom, mitskom idealu ruskog jezika i kulture. Ideja o Ruskom miru, politički je radikalizovana pojavom termina Novorosija (Nova Rusija), popularizovanog od strane Kremlja tokom aneksije Krima”. (Jilge, 2016)

“Nacionalizam ne mora da se poziva na religijski pojmljenu teritoriju nacije kao svetu zemlju može da oblikuje teritorijalni nacionalizam predstavu o svetoj ili obećanoj zemlji ina osnovu svjetovnog naturalističkog shvatanja nacije kao prirodne tvorevine to je zemlja koja po prirodi pripada naciji kao prirodnoj datosti, njena su prava na tu zemlju prirodna prava, a sve što je prirodno jest i sveto”. (Zgodić, 2012: 272)

“Da bi se bolje shvatio Ruski teritorijalni narativ prema drugim susjednim državama važno je istaknuti osnove Ruskog svijeta kojeg čine ruski jezik, kultura, pravoslavno porijeklo, historijska vezanost i zajednička prošlost. Nakon primjene koncepta “ruskog sunarodnika u inostranstvu” misleći na građane susjednih zemalja koji imaju veze s ruskom kulturom, jezikom i tradicijom Rusija je izjavila da će zaštititi prava i interese ovih sunarodnika. Nakon druge revolucije u boji koja se dogodila u Ukrajini, Putin je uveo rigorozne strateške direktive koje se tiču koncepta Ruskog svijeta. U svome govoru na Krimu 2014.godine Putin ističe da je Rusija podijeljena nacija, pa zaključuje: Milioni Rusa su spavali u jednoj zemlji, a probudili se u stranoj zemlji. Oni su preko noći postali nacionalne manjine. Nekoliko ključnih karakteristika nacionalizma specifičnog za Rusiju čiji osnov čine “ruski svijet” : esencijalizam- ideja da postoje posebni, vječni i kulturni kvaliteti ruskog naroda koji ga suštinski razlikuju od drugih naroda pojačavajući time imeprijalni nagon. Ovo uključuje zamršeni kompleks tradicionalnih stereotipa koji čuvaju stabilne etatičke vrijednosti te nade u “mudrog cara” i “čvrstu ruku” te imperijalne ambicije. Elitistička varijanta imperijalne svijesti je prije svega povezana sa geopolitičkim esencijalizmom koji nastaje u dva međusobno povezana pojma: prvo da posebna ruska

civilizacija bude vječno sačuvana u “ruskoj duši” i drugo da zapadna civilizacija predstavlja stalnu prijetnju ruskoj civilizaciji”.(Bushuyev., Polegkyi., 2022)

Ideja Ruskog svijeta oportunistički je iskoristila i širenje NATO saveza ka istočnoj Europi, kako se to iz Ruske perspektive može zaključiti kao “zapadna” militaristička ekspanzija i odvajanje svih nekadašnjih sovjetskih zajednica od Rusije. Rusija treba da uporijebi sve moduse operandi da zaštiti “Ruske nacionalne sigurnosne interese” i ruske etničke manjine u bivšim sovjetskim satelitima kao što je proklamovano konceptom “Ruskog svijeta”.

Koncept Ruskog svijeta neposredno ima i zajedničke dodire sa komunističkom doktrinom Leonida Brežnjeva¹¹, iz 1968.godine, odnosno može se poistovjetiti sa trenutnim kontekstom. U kojem se navodi: “Ne postoji ni najmanja sumnja da narodi socijalističkih zemalja i komunističke partije tih zemalja imaju i moraju imati slobodu odrediti vlastiti put razvoja za svoju zemlju. Ipak, niti jedna njihova odluka ne smije štetiti niti socijalizmu u njihovoj zemlji, niti temeljnim interesima ostalih socijalističkih zemalja. To znači da je svaka komunistička partija odgovorna, ne samo svome narodu, nego i svim socijalističkim zemljama i cijelom komunističkom pokretu. Tko god ovo zaboravi, stavljajući temeljni naglasak na autonomiju i nezavisnost od komunističke partije, srlja u jednostranost”. (O Tuathail, 2007: 107)

Gledajući kroz prizmu savremene Ruske Federacije ideološka matrica je ostala ista, samo je doživjela malu transformaciju u 21.stoljeću i nazvana je drugim konceptom. I SSSR, kao i danas Rusija na zemlje “bližeg susjedstva” gledao kao na zemlje bez teritorijalnog integriteta, i suvereniteta. Na taj način smatrajući da ih treba staviti pod svoju sferu utjecaja, što je zapravo ideal koji nikada nije poražen samo mu je ponovo udahnut život.

“Pa tako se i pripadnost kulturno-jezičkoj grupi smatra glavnom determinantom nečijeg članstva u ruskom svijetu, njene granice nisu striktno razgraničene. Dakle, dok Rusija ima kao država svoje granice “Ruski svijet” nema. Kao još jedan od osnova za “ruski svijet” je zajednički historijski kontinuitet. Historija i prošlost kao simbolički resursi postali su instrument za

¹¹Leonid Brežnev, u puni naziv Leonid Ilič Brežnev, (rođen 19. decembra 1906, Kamenskoje, Ukrajina, Rusko carstvo [sada Dnjeprodžeržinsk, Ukrajina]—umro 10. novembra 1982, Moskva, Rusija, SSSR), sovjetski državnik i Funkcioner Komunističke partije koji je, u stvari, bio vođa Sovjetskog Saveza 18 godina. (više na: <https://www.britannica.com/biography/Leonid-Ilich-Brezhnev->)

postizanje političkih ciljeva i snažno utječu na rusku politiku. „Velika pobjeda u Velikom ratu“ (drugi svjetski rat) prema ruskoj mitologiji postala je kamen temeljac neoimperijalističkog ruskog identiteta, posebno pod predsjednikom Putinom, i aktivno je iskorištavana kako bi se mobilizirala podrška trenutnom političkom režimu u Kremlju. U svjetlu ratnih dešavanja u Ukrajini mogu se vidjeti obrisi Ruskog svijeta prema kojem se na Ukrajinu ne gleda kao na nezavisnu državu i samodostatnu naciju, već kao na oruđe neprijateljskog zapada, umjetno stvorena da naudi Rusiji. Ukrajina, koja je svjesno donijela europske i demokratske izbore podrija rusku imperijalističku doktrinu o “podijeljenoj naciji”. Ukrajina je kriva jer ne želi da djeli zajedničku sudbinu “ruskog svijeta”. Ukrajinu treba vezati za Rusiju, inače se mora deukrajinizirati i deevropizirati. Historijska samopravdanost Rusije i blagoslov Ruske pravoslavne crkve opravdavaju sve zločine ruske vojske za dobro “ruskog svijeta” “. (Bushuyev., Polegkyi., 2022)

“Da su ovi narativi kao o božanskom poslaničkom narodu oprečni svim međunarodnim i pravnim zakonima u prilog ide i nepoštivanje samog Vestfalskog poretka¹² država i teritorijalnog suvereniteta. Njegov ključni element ili konstitutivni principi jest tzv. vestfalsko shvatanje suvereniteta. Bitne odrednice tog shvatanja su da je Vestfalska suverenost da svaka država treba da vrši vrhovno, opsežno, neograničeno i isključivo upravljanje nad svojom teritorijalnom jurisdikcijom. Sa vrhovnim upravljanjem vestfalska suverena država ne bi odgovarala ni jednom autoritetu; ona bi uvijek imala posljednju riječ u pogledu svog teritorijalnog područja i svojih prekograničnih odnosa sa drugim zemljama”. (Zgodić, 2012: 150)

“Ipak, narativ o ruskom svijetu postao je glavni faktor u razvoju ruskog postsovjetskog nacionalnog identiteta i njenog angažmana na euroazijskom geopolitičkom pejzažu. Koncepti “sunarodnika u inostranstvu” i “ruskog svijeta” evoluirali su u okviru dva različita diskursa koji se preklapaju.”Što se može objasniti kroz termin topofilije kao pozitivnog osjećaja teritorijalnog identiteta. Ovim izrazom označavaju se emocionalni i duhovni odnosi između ljudi i mjesta ili

¹²Vestfalski mir zaključen, 24.10.1648 imao je veliko značenje: ograničio je autoritet rimsko-njem. cara, izmijenio polit. ravnotežu u Europi ojačavši utjecaj Francuske i Švedske, pridonio širem poimanju slobode savjesti i vjerskoj snošljivosti. Naglašavanjem drž. suvereniteta i suradnje postao je temeljem novog eur. poretka, zasnovanoga (teoretski) na načelu ravnopravnih država. (više na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=64409->)

niza mjesta, veza koja figurira i kroz osjećanje privrženosti nekom prostoru, nekom teritorijalnom lokalitetu. (Zgodić, 2012: 117) Međutim ove ideje imaju nešto zajedničko. U osnovi obje odražavaju napetost između stvarnih državnih granica Ruske Federacije i mentalnih mapa “ruskosti” koje postoje u glavama većine Rusa”. (Zevelev, 2022)

“Poskomunistički razvoj u Europi, u Rusiji se percipira kao napredovanje Zapadne Europe u istočni dio kontinenta. Poljska, Mađarska, Češka i još baltičke zemlje smatraju se zapadnoeuropskim. Čak se i zemlje poput Rumunije i Slovačke smatraju da pripadaju zapadnoj Europi, ako ne po svom stvarnom statusu, onda po sudbinskoj i kulturnoj pripadnosti. U konceptima i mislima Ruskih nacionalista i umovima običnih građana bivše sovjetske republike zauzimaju sve manje mjesta. Pa zbog toga u zemlji i postoji određena vrsta konsenzusa da se bivše sovjetsko vanjsko carstvo nepovratno raspalo. Žal za izgubljenim je mnogo više geopolitičkog nego kulturnog karaktera. Istovremeno, neki savremeni ruski ideolozi potenciraju ideju euroazijstva i njihovog kulturnog i historijskog jedinstva svih naroda bivših sovjetskih republika. Euroazijstvo je neodvojivo povezano sa nostalgijom za izgubljenim carstvom i uzaludnim snom o preokretanju toka historije”. (Khazanov, 2002)

“Ovaj fenomen ima ogromne i kontradiktorne implikacije na izgled, za stabilnost, sigurnost i mir u regionu. Srž debata o današnjim granicama u Euroaziji je stalna neizvjesnost odnosa između Ruske Federacije i susjednih zemalja naseljenih etničkim Rusima i drugim istočnim Slovenima. Nakon pada Sovjetskog saveza milioni građana koji su sebe smatrali “rusima” našli su se iza granica novouspostavljenih država. Pa time se i samo pitanje zaštite etničkih rusa politiziralo i uvelo u diskurs unutrašnje kao i vanjske politike. Za ruske nacionaliste pitanje oduvijek nije bilo da li, već kada i na koji način i do koje geografske granice područja naseljena etničkim Rusima treba ponovo sjediniti s historijskom domovinom. Tek nakon euromajdanske revolucije u Ukrajini 2014.godine Rusija pravi radikalni zaokret u pogledu nacionalističke agende i pokretanju projekta Novo Rosije (Novorossiya)¹³ koji je težio rasparčavanju Ukrajine. Paralelno

¹³Novorosija je osvojena od Otomanskog carstva krajem 18. veka. Njegovo ime, što znači "Nova Rusija", odraz je toga. Postao je dio Ukrajinske Sovjetske Socijalističke Republike u prvim godinama Sovjetskog Saveza, a ostao je dio Ukrajine nakon pada komunizma.

Razgovor o Novorosiji se uklapa u Putinovu širu naviku da govori o zlatnom dobu ruskog carstva i da koristi istoriju da opravda modernu akciju. (više na:

s ovom promjenom u službenoj politici propagandna mašina Kremlja tvrdila je da prvi put od pada Sovjetskog saveza interese Rusa izvan Rusije odlučno i efikasno brani Moskva. U novembru 2015. godine predsjednik Putin je na petom Svjetskom kongresu sunarodnika u inozemstvu objavio da je ponovno ujedinjenje Krima i Sevastopolja sa Rusijom postalo važan faktor u konsolidaciji Rusa u inostranstvu i cijelog Ruskog svijeta. Danas vlade svih susjednih država sa animozitetom doživljavaju Ruski svijet kao instrument političkog utjecaja Moskve i u najgorem slučaju kao zastupnika u potencijalnoj ruskoj invaziji kakva se već dešava na istoku”. (Zevelev, 2022)

Retrospektivni pogled na dalju i bližu Rusku historiju ostavlja dojam stalne ustrajnosti na etnocentričnosti Rusa kao naroda i svega Ruskog kao prostora onoga što je njihovo ili što smatraju da je njihovo. Nadalje, može se izdvojiti jedan bitan element koji se provlači kroz cijeli Ruski historijski kontinuitet, a to je da se u svim razdobljima pokušavala gušiti multietničnost naroda koji čine Rusiju. Istrajavajući na hipotezi da se samo kulturno, historijski, lingvistički moglo odrediti kao Rus bez alternative. Stoga ovo i opravdava danšnji strah susjednih postsovjetskih republika od Ruskog teritorijalnog ekspanzionizma i nacionalizma, koji se opravdava zajedničkom historijom koju je nesumnjivo obilježio i dalje obilježava kult grube sile.

“U ideologiji teritorijalnog nacionalizma figuriraju i predstave o organskim vezama, vezama sraslosti ili uraslosti između naroda, države i teritorija”. (Zgodić, 2012: 148)

3.1.1 Ruska agresija na Ukrajinu

<https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2014/04/18/understanding-novorossiya-the-latest-historical-concept-to-get-worried-about-in-ukraine/>)

U februaru mjesecu tačnije 24.02.2022.godine ruski predsjednik Vladimir Putin proglasio je “specijalnu vojnu operaciju” usmjerenu ka Ukrajini, kako bi se izvršila denacifikacija i uspostavila nova vlast na Ukrajinskom tlu. Od završetka drugog svjetskog rata ovo je jedan od događaja koji je značajno uzdrmao europsku sigurnosno-političku arhitekturu te kao takvo postalo je sekuritizirano pitanje. Ukrajinski suverenitet i teritorijalni integritet doveden je u znak pitanja uslijed Ruske agresije koja se opravdava različitim sigurnosnim, historijskim i drugim elementima. Još jedna bitna determinanta ove agresije jeste što Ruske političke i inetelektualne elite Ukrajinu kao državu i Ukrajince kao naciju smatraju vještačkim konstruktom.

Pa u vezi s tim (Dugin, 2004:303) navodi “suverenitet Ukrajine je u tolikoj mjeri negativna pojava po rusku geopolitiku da u principu lako može izazvati oružani sukob. Gubitkom crnomorske obale duž Izmaila do Kerča ¹⁴Rusija bi se suočila sa pojavom toliko dugačkog priobalnog pojasa pod stvarnom kontrolom neznanog kora, da bi se i samo postojanje Rusije kao normalne i samostalne države dovelo u sumnju. Crno more nije zamjena za izlaz na “topla mora” i njegov geopolitički značaj znatno gubi zbog stabilne atlantističke kontrole nad Bosforom i Dardanelima¹⁵. Zato pojava novog geopolitičkog subjekta u tim područjima (koji uz to još i teži ulasku u atlantski savez) predstavlja apsolutnu anomaliju do koje su mogli dovesti samo neodgovorni koraci. Ukrajina kao samostalna država sa izvjesnim teritorijalnim ambicijama predstavlja ogromnu opasnost za čitavu Euroaziju i bez rješavanja ukrajinskog problema besmisleno je čak i govoriti o kontinentalnoj geopolitici”.

U praksi to izgleda ovako, prikazano na mapi Ukrajine i trenutnim okupiranim teritorijama u kojima po Duginovim razmatranjima još treba uključiti JZ dio Odeske oblasti kako bi se uspostavila kontrola nad obalom Crnog mora.

¹⁴ Izmail grad koji se nalazi na JZ Ukrajine u Odeskoj oblasti i Kerč koji se nalazi na istočnoj strani Krima. Predstavlja dva paralelna mjesta koja se povezuju dužinom Crnomorske obale.

¹⁵ Linija razdvajanja između Evrope i Azije, veza između Mediterana i Crnog mora, Bospor je drevna dolina duž rascepljene tektonske linije. Od Sredozemnog okeana prolazi kroz prolaz Dardanele do Mramornog mora, malog unutrašnjeg mora. Zatim uski Bosforski prolaz (1 km na najužoj tački) ide kroz Istanbul do Crnog mora. (više na: <https://porteeconomicsmanagement.org/pemp/contents/part1/interocenic-passages/dardanelles-bosporus-passages/#:~:text=The%20dividing%20line%20between%20Europe,Marmara%2C%20a%20small%20interior%20sea.->)

*Assessments by the Institute for the Study of War show that Russian forces have operated in or launched attacks in these areas, but they do not control them.
 Note: Data as of March 14, 2022 at 3 p.m. ET
 Sources: The Institute for the Study of War with AEI's Critical Threats Project (Russian-occupied areas and advances); LandScan HD for Ukraine, Oak Ridge National Laboratory (population)
 Graphic: Renée Rigdon, CNN

(izvor: CNN)

“Teritorijalni nacionalizmi, obavljaju, između ostalog, i ulogu ideoloških prikrivača stvarnih uzroka međudržavnih konflikata, uzroka koji su vezani za htijenja kontrole država nad drugim narodima kroz direktnu ili posrednu kontrolu teritorija na kojima oni bivstvuju”. (Zgodić, 2012: 141) “Osim osporavanja suvereniteta Ukrajine, Putin naglašava i duboko ukorijenjeno jedinstvo među istočnim Slavenima, koji vuku svoje porijeklo od Kijevske Rusije sugerirajući da moderne države Rusija, Ukrajina i Bjelorusija bi trebale dijeliti političku sudbinu i danas i u budućnosti. Moskva je vodila i vodi politiku prema Ukrajini zasnovanu na pretpostavci da su njihovi identiteti umjetni i s toga krhki”. (Mankoff, 2022)

“Putinovi argumenti o stranim neprijateljima koji promoviraju ukrajinski identitet kao dio geopolitičke borbe protiv Rusije, prikazuje zapravo opravdanje kako bi se odbilo kao što su ranije i njegovi prethodnici odbijali da prihvate autonomiju i nezavisnost od Carske i Sovjetske dominacije. Historijski nastrojen Putin često se poziva na ideje mislilaca koji naglašavaju organsko jedinstvo Ruske imperije i njenog naroda, posebno njenog slavenskog i pravoslavnog jezgra. Istaknutost koju Putin i druge ruske elite pridaju ideji rusko-ukrajinskog jedinstva pomaže u objašnjenju izvora sadašnjeg sukoba. Također sugeriraju da se ambicije Moskve protežu dalje od sprječavanja ukrajinskog članstva u NATO-u, i da obuhvata temeljitiju tendenciju da politički, vojno i ekonomski dominira Ukrajinom”. (Mankoff, 2022)

“To ne znači da kulturno-jezička ili ekonomska autonomija Ukrajine mora biti ograničena i da ona mora postati čisto administrativni sektor ruske centralizovane države (kako je to u izvjesnoj mjeri bilo u carskoj imperiji ili za vrijeme SSSR). Ali strateški gledano, Ukrajina mora predstavljati strogu projekciju Moskve na jugu i zapadu. Apsolutni imperativ ruske geopolitike na crnomorskoj obali je potpuna i ničim ograničena kontrola Moskve po čitavoj njenoj dužini od ukrajinskih do abhazijskih teritorija”. (Dugin, 2004: 303)

“To također pomaže u objašnjenju ruske vojne strategije. Čini se da Moskva računa da bi dovoljan broj Ukrajinaca, barem u istočnom dijelu zemlje prihvatio neki oblik reintegracije u rusku sferu utjecaja zbog zajedničkih kulturnih, lingvističkih, vjerskih i drugih veza s Rusijom. Ali rat je pokazao suprotno. Protekle tri decenije, a naročito nakon “Revolucije dostojanstva” 2014.godine, ruske aneksije Krima i intervencije u regiji Donbasa doprinijelo je značajnoj konsolidaciji ukrajinskog građanskog identiteta. Ova ukrajinska građanska nacija ne obuhvata samo one koji govore ukrajinski u zapadnom dijelu zemlje, nego i veći dio ruskog govornog područja, ali i sve više dvojezičnog istoka. Putin je dugo tvrdio da Rusi i Ukrajinci čine “jedan narod” čija je zajednička historija isprepletena. Novoformirano kolektivno pamćenje, selektivno u skladu sa nacionalističkom ideologijom, kreiralo je sliku prošlosti, a ako ta prošlost nije odgovarala sadašnjosti onda se izmišljala adekvatna prošlost”. (Geopolitičke promjene u svijetu i Europi i položaj Bosne i Hercegovine, Kukić D., 2017:150)“Tokom sastanka 2008.godine s tadašnjim predsjednikom Georgeom W. Bush, Putin je izjavio da “Ukrajina nije čak ni država”. (Mankoff, 2022)

Isto tako bez imalo zadržke (Dugin, 2009: 329) “zaključuje da Ukrajina kao država nema nikakvog geopolitičkog smisla. Ona ne nosi ni neku kulturnu vijest univerzalnog značaja, ni geografsku jedinstvenost ni etničku isključivost. Sve ovo implicira da je Ukrajina kao suverena nacija proizvod zapadnih sila i modernog doba, a ne dio historijskog jedinstva kada je Velika kneževina Moskva posjedovala i kontrolirala velike dijelove istočnih zemalja”. Kako to primjećuje (Zenon E. Kohut, 2001: 70) “ideja rusko-ukrajinskog jedinstva bila je toliko rasprostranjena da čak i danas s postojanjem nezavisne Ukrajine, mnogi i dalje vjeruju da je historijski, kulturno, lingvistički, pa čak i duhovno Ukrajina dio Rusije. Imperijalni veliki narativ kombinovao je dinastičku, vjersku, carsku rusku nacionalnu historiju kako bi predstavio gotovo neprekinutu hiljadugodišnju priču o “Rusiji” i “ruskom narodu. U ovom narativu Rusi i Ukrajinci

se tretiraju kao izdanci istog naroda koji dijele zajedničko historijsko naslijeđe, pravoslavnu vjeru, a samim tim i zajedničku nacionalnu sudbinu. Iako ideja unitarne Rusije nije u potpunosti razvijena do sredine 19. stoljeća, ali prvi susret Ukrajine i Rusije, nakon Kijevske Rusije dogodio se u 17. stoljeću. U to vrijeme Rusija i Ukrajina bile su veoma različite. One su se uveliko razlikovale u političkom smislu: Moskovija¹⁶ je bila apsolutistička autokratija, sa malo pojma o regionalnim i ličnim pravima; Ukrajina je s druge strane, bila pod utjecajem političkog poretka Poljsko-litvanske zajednice, koja je imala izbornu monarhiju, autonomno plemstvo i dobro razvijena regionalna prava. Čak je i ukrajinska pravoslavna vjera bila nešto drugačija, jer je ukrajinsko pravoslavlje bilo pod utjecajem zapadnih kulturnih trendova i katoličke kontrareformacije¹⁷.

“Tokom ovog perioda imperijalnih osvajanja, ruski publicist poput sveštenika Inokentija Gizela definirao je Ukrajinsku zemlju i njihov naroda kao dio ruske historije. Naglašavano je postojanje tripartitnog “sveruskog” naroda koji se sastoji od Velikog, Malog(Ukrajinskog) i Bijelog (Bjeloruskog). Zato Putin opravdava invaziju kroz narativ da druge sile koriste Ukrajinski nacionalni identitet kao geopolitičko oruđe za slabljenje Rusije”.(CSIS, Russia’s War in Ukraine: Identity, History, and Conflict, online) “Kroz gledište zapadnih intelektualaca Putinova Rusija je opisana kao revanšistička sila, koja želi da povrati svoju prošlu moć i prestiž. Putinu je uvijek bio cilj da vrati Rusiju u status velike sile u sjevernoj Euroaziji. Krajni cilj nije bio da se ponovo stvori Sovjetski savez, već da se Rusija ponovo učini velikom”. (Masters, 2022)

Ruski pogled na Ukrajinu i njenu samoopredjeljenost i unitarnost u postsovjetskim ruskim intelektualnim i političkim krugovima smatrano je kao iluzijom o Ukrajinskoj svijesti koja zapravo ne postoji nezavisno od Rusije kako kroz historiju tako ni u modernom dobu 21. stoljeću.

¹⁶ Moskovija (ruski : Moskóviâ , romanizovano : Moskoviya) je istorijska oblast u centralnoj Rusiji . Region je dugo vremena za svoje istočne i zapadne susjede bio netaknuto i nepoznato mjesto gdje su živjeli različiti ruski narodi i plemena. Razvoj njenih ruskih kultura proizašao je iz naroda i njegovog načina života u ruskim šumama, rijekama i stepama. Ime Moscovia izvedeno je iz grada Moskve, odnosno rijeke Moskve , a oblikovano je i poznato svojim susjedima kroz rusku moskovsku državu koja je nastala u 13. stoljeću. (više na: [https://en.wikipedia.org/wiki/Moscovia_\(region\)-](https://en.wikipedia.org/wiki/Moscovia_(region)-))

¹⁷ Kontrareformacija je razdoblje duhovnog, moralnog i intelektualnog preporoda u Katoličkoj Crkvi u 16. i 17. stoljeću, obično datirano od 1545. (otvaranje Trentinskog vijeća) do 1648. (kraj tridesetogodišnjeg rata)). Iako se to obično doživljava kao reakcija na protestantsku reformaciju, protureformacija ima korijene u 15. stoljeću, pa se ponekad naziva i katoličkim preporodom ili katoličkom reformacijom (a povremeno i katoličkom kontrareformacijom). (više na: <https://hr.religiousopinions.com/what-was-counter-reformation->)

Pa tako (Dugin, 2009: 330) “navodi da je Moskva postala prijestolnica imperije, a Kijev se pretvorio u drugostepeni centar u kome su se susretali euroazijski i srednjoeuropski utjecaji. Nadalje, kaže prije će biti da su arhaični izrazito ruski pravoslavni slojevi podvrgavani dinamičkom “modernističkom” djelovanju Zapadne Europe- naročito preko Poljske na zapadu i Austro-Ugarske na jugozapadu¹⁸”. Dok su stanovnici moderne Ukrajine vijekovima zadržali političke i jezičke različitosti za razliku od Rusije, ukrajinski nacionalizam- vjerovanje da Ukrajinci predstavljaju posebnu naciju koja treba da ima svoju državu pojavio se tokom 19.stoljeća, kada je sadašnja Ukrajina podijeljena između Rusije i Austro-ugarske koja je kontrolisala zapadne Ukrajinske oblasti Galiciju, Bukovinu i Zakarpatje”. (Mankoff, 2022)

“Što se tiče Ukrajinske kulture i jezika oni su bezuslovno, originalni i jedinstveni, ali su lišeni bilo kakvog univerzalnog značaja. Svi ti elementi nisu dovoljni za geopolitičku samostalnost i dok Ukrajinske rijeke (Dnjestar i Dnjeper) teku paralelno, to objašnjava usporeni razvoj Ukrajinske državnosti. Iz tog razloga samostalno postojanje Ukrajine može imati smisla samo kao “sanitarni koridor”, jer elementi suprotnog geopolitičkog opredjeljenja neće toj zemlji dozvoliti da se u cijelini pripoji ni istočnom ni zapadnom bloku, odnosno ni Rusiji-Euroaziji, ni Centralnoj Europi. Sve to Ukrajinu osuđuje na marionetsko postojanje i geopolitičku službu talasokratskoj ¹⁹strategiji u Europi. Postojanje Ukrajine u sadašnjim granicama i sa sadašnjim statusom “suverene države” u stvari je nanošenje strahovitog udarca geopolitičkoj bezbjednosti Rusije, upad na njenu teritoriju. Nedopustivo je dalje postojanje unitarne Ukrajine. Ta teritorija mora biti podijeljena na nekoliko pojaseva koji odgovaraju lepezi geopolitičkih i etnokulturnih realnosti. Ukrajinski činilac je najranjivije mjesto u zapadom pojasu Rusije. Ako je opasnost rušenja geopolitičke održivosti heartlanda-a na drugim mjestima opasnost, i rovovski rat za euroazijski geopolitički sistem postavlja pred sebe samo preventivne ciljeve. Činjenica postojanja “suverene Ukrajine” na geopolitičkom nivou predstavlja objavu geopolitičkog rata Rusiji”. (Dugin, 2004: ibid)

¹⁸Ovdje se autor poziva na historijski kontekst koji je obilježio period Ukrajinske historije kada su znatno bili pod utjecajem Poljsko-Litvanske zajednice, a kasnije i Austro-ugarske.

¹⁹pov .moć koja se osniva na vladavini nad morem (a ne nad kopnom); talasarhija (<https://hrvatski-en-academic.com/9816/talasokracija->)

U osnovi svaka nacionalna ideologija u sebi sadrži izvjestan elemenat teritorijalnog nacionalizma koja s vremenom prerasta u ekspanzionizam. Degradirajući drugom pravo na postojanje i sve elemente koji su dio njegovog identiteta. Kroz kratku analizu Ukrajinske historije može se vidjeti da su oni jedan mali dio svog postojanja proveli u zajednici sa Kneževinom Moskvom u to vrijeme. Te da su shodno raznim utjecajima kao mnoge europske države tog vremena mijenjali svoj položaj i svoje granice podpadajući pod utjecaja raznih sila tog vremena. I u 19 i 20 stoljeću primjetno je nacionalno osjećanje Ukrajinaca odnosno pripadanje svojoj zajednici unutar svog teritorija sa isključivim granicama.

Ideologija nacionalizma podrazumijeva posebnu formu – riječ je o teritoriju kao mitologiziranom prostoru koji, u okviru te ideologije, funkcionira kao specifičan simbol čiji je zadatak da ujedini naciju i omogući konstituiranje nacionalnog identiteta. (Kukić, 2017:148) Ali kao što je poznato nacionalizam ima mnogo varijacija te na taj način i različite manifestacije. U ovom slučaju opravdanje Ruske agresije na suverenu državu jeste upravo pozivanje na “nacionalno jedinstvo” koje u sebi sadrži elemente teritorijalnog nacionalizma.

“Pojava neovisne Ukrajinske države potaknula je sve Ruse na preispitivanje prirode vlastitog političkog i etničkog identiteta i predstavlja ključan geopolitički gubitak za rusku državu. Ukrajinsko odbacivanje više od tri stoljeća historije ruskog imperija značilo je gubitak bogate industrijske i poljoprivredne zemlje s 52 miliona ljudi, etnički i vjerski dovoljno bliskih Rusima, koja je bitno doprinosila značaju i veličini ruske imperijalne države. Ujedno je Ukrajinska nezavisnost lišila Rusiju njezinog dominantnog položaja na Crnom moru, gdje je Odesa predstavljala vitalnu luku za rusku trgovinu na Sredozemlju i dalje. Gubitak Ukrajine bio je u geopolitičkom smislu ključan, jer je drastično umanjio ruske geostrateške opcije. Čak i bez baltičkih država i Poljske, Rusija koja bi zadržala kontrolu nad Ukrajinom još bi uvijek mogla polagati prava na vodeći položaj unutar širokog euroazijskog imperija. Ali taj gubitak nije samo bio geopolitički značajan, već je on imao i katalitičke učinke. Upravo zbog ukrajinskog djelovanja izglasavanja deklaracije o nezavisnosti Ukrajine 1991.godine i njezinom inzistiranju da se stvori preteća Sovjetskog saveza labavijom zajednicom nezavisnih država . Nova zajednica nije samo postala imenom za novi SSSR , s nešto nagalašenijim konfederalnim elementima. Ukrajinsko političko samoodređenje iznenadilo je Moskvu i postavilo primjer koji su ostale sovjetske republike, iako ispočetka, sramežljivo, pratile”. (Brzezinski, 1999: 86)

Kako to primjećuju mnogi geopolitički stručnjaci Rusija od davnina nastoji da tvori predstavu o sebi kao o velikom narodu, pozivajući se na hiljadugodišnje tradicije o mitskom prostoru. U trenutnim geopolitičkim prekranjima, Ukrajinska nacionalna konsolidacija pokazala se ključnom u prevazilaženju prošlosti te okretanju i gravitiranju ka novim akterima koji tvore politički i ekonomski poredak zasnovan na principima: ravnopravnosti, dobrovoljnosti, konsenzusa, uvažavanja i ono najvažnije poštivanja različitosti u svakom smislu te riječi. Što u suprotnom nije slučaj s Rusijom koja je s vremena na vrijeme pokazivala tendenciju i aspiracije ka usvajanju djelomično demokratskih normi.

“Pa u vezi s tim ovo je jedinstvena prilika da se predoči trijada savremenih Ruskih ideoloških koncepata kako ih je postulirao “Aleksandar Kozirjev, prvi ministar spoljnih poslova nove Rusije će u intervjuu za Ruske novine (Rossiyskaya gazeta, 12. januar 1992.) netom poslije raspada Sovjetskog saveza kazati: “Napuštajući mesijanizam, mi postavljamo temelje pragmatizmu... Mi naglo počinjemo da shvatamo da geopolitika zamjenjuje ideologiju”... u novoj realnosti svijeta i Rusije na političkoj mapi tog svijeta, iskristalizirale su se tri škole geopolitičkog mišljenja:

-Atlantizam, zagovara približavanje Zapadu;

-Autohtonost i sakralnost , ističe slavenofilstvo kad bit ruskog duhovnog i neoimperijalnog preporoda

-Evroazijstvo, dominantno mišljenje koje operira kategorijom prostora u svim pripadajućim značenjima” (Ćurak, 2002: 136)

Ali se u suštini veoma dobro prikrivao onaj zlokobni tradicionalni, neoimperijalni narativ i čekao povoljan trenutak da se pokaže. Zato u prilog ide ona konstatacija sa samog početka rada da kada se radi o Rusiji zapravo se radi o društvu ideokratije, koja samo mijenja ideološke forme, ali ta zakulisna uvijek krvožedna teritorijalna ambicija ostaje u njenoj srži i izražava se kao mesijanska “vertikalna” struktura. (vidjeti na: 16 str.) Uvijek superiorni i iznad svijetu.

“Izgledalo je da nakon Drugog svjetskog rata u Europi, a posebno nakon rušenja Berlinskog zida, više nema mjesta za nacionalističke pokrete i iracionalne političke projekte koji su utemeljeni na nacionalnim mitovima i na kolektivnim imaginarijima retrogradnog karaktera”. (Kukić, 2017:144)

Jedna stvar koju Ruski neoimperijlani pohod nije ukalkulirao u svoju jednačinu pokoravanja jeste snažni otpor koji su pružili Ukrajinci, a za kojeg se prvotno mislilo kao na nemogućnost odupiranja ponovno podignutom Ruskom carstvu. Samim aktom otpora Ukrajinci su demantovali ovu tezu pokorivosti. Prednosti i nedostataka u ovom sukobu je zaista mnogo. Ali što se tiče nedostataka to se upravo očituje kroz Ruski teritorijalni ekspanzionizam koji je ostao netaknut i iskonski kao i 300. godina prije kada su ovladali uglavnom istočnim dijelovima Ukrajine koja je tada za razliku od sada tražila pomoć kako bi bila pod protektoratom nekog moćnijeg ko će biti garant sigurnosti. Samo što danas u 21.stoljeću taj isti garant sigurnosti predstavlja prijetnju za sve države koje se nalaze u njegovom bližem okruženju. Neprihvatanje historije i njene izmjenjive prirode može biti mač sa dvije oštrice kao što je i slučaj sa Rusijom koja je formirala narativ o neprekinutoj hiljadugodišnjoj historiji. Suprotno od toga bi bilo nastavak mirnodopske međudržvane konsocijacijske politike i prihvatanje izmjenjivih historijskih ciklusa.

Kako je to još istakao (Mojsi, 2009: 73) “ako je nada samopouzdanje, poniženje je nemoć koja je prije svega posljedica osjećanja da više nemate kontrolu nad svojim životom bilo kolektivno, kao narod, nacija ili vjerska zajednica ili pojedinačno, kao osoba. Poniženje dostiže vrhunac kada ste ubjeđeni da je neko drugi narušio privatnu sferu vašeg života, učinivši vas u potpunosti zavisnim”.

Prednosti Ukrajine u ovom sukobu su mnogostruke, nakon stoljeća podređenosti i svih ciklusa kroz koje su prošli, ostvario se dugoočekivani san. Uokvirenost sopstvene države unutar svojih granica, teritorijalna isključivost koja ne može biti osporena niti svojatana. Unitarna nacionalna država koja usprkos svim političko-sabotažnim aktima susjedne države nastoji povezati sve etničke korpuse pod jedan krov, koji će biti njihov garant sigurnosti. Napuštanje tradicionalizma značilo je okretanje ka novim političko-društvenim strujama koje predstavljaju novi svjetski poredak zasnovan na slobodi izbora, a nikako izbora živjeći u sjeni tuđih interesa.

3.1.2 Uloga Ruske pravoslavne crkve u formiranju “sveruskog” identiteta s akcentom na Ukrajinu

“Ruska pravoslavna crkva igrala je ključnu ulogu u vladavini Vladimira Putina. Prema nedavnim istraživanjima sugerira se snažna povezanost u pravoslavnom svijetu između religije i ljudi i njihovog nacionalnog identiteta, crkveni poslovi imaju posebnu važnost za savremene vođe. U slučaju Ukrajine to je popraćeno narativom o odbrani identiteta od vanjskog agresora”. (Morinaa., Wilson., 2022)

“Svaki je nacionalizam incestualan: ne postoji za njega ništa nedodirljivo, nepristupačno, zabranjeno, tabuizirano, stupa u skardni odnos rodoskrvnuća sa supstancijalnim vrijednostima pa i onima koje ljudi smatraju svetim ili sakramentnim. Takav je i teritorijalni nacionalizam: bestidno, oholo, bez ikakvih obzira, bez staha, strahopoštovanja i snebivanja, profanira, degradira te skrvnari i samog Boga samu vjeru u Boga. Čini to tako što nacionalizira Boga i čini ga ideološkim instrumentom vlastitih političkih ambicija. Da bi opravdao pred nacijom i svijetom teritorijalna osvajanja, otimanje i prisvajanje žuđenog komada zemlje”. (Zgodić, 2012: 214)

“Ruska pravoslavna crkva postala je glavni igrač u diskursu o ruskom identitetu i odnosima Rusije sa susjednim državama. Pravoslavlje je danas jedna od najvažnijih institucija za očuvanje nadnacionalnih principa u ruskoj svijesti i održavanje jedinstva civilizacije “ruskog svijeta”. Patrijarh moskovski i cijele Rusije Kiril počeo je da se predstavlja ne samo kao poglavar Ruske pravoslavne crkve, već i kao nadnacionalni duhovni vođa “Svete Rusije”, koja navodno uključuje Rusiju, Ukrajinu, Bjelorusiju, Moldaviju i na širim razmjerama sve pravoslavne kršćane”. (Bushuyev., Polegkyi., 2022)

“Ruska pravoslavna crkva aktivno učestvuje u političkom i društvenom životu svoje zemlje. Rusi su poprilično zadovoljni takvom situacijom, većina ispitanika (58%) smatra da Ruska

pravoslavna crkva treba da utiče na njihov politički i sekularni život. U pogledu poziva na napad na Ukrajinu, Ruska pravoslavna crkva i Kremlj rade zajedno. Svi vladini i crkveni narativi se emituju preko najpopularnijih ruskih medija koje finansira država. Saradnju Ruske pravoslavne crkve sa državnim organima zapažaju i strani političari. Narativi o Ukrajini koje su najčešće podržavali govornici Ruske pravoslavne crkve (uključujući Kirila) i druge crkvene vođe su: Ukrajinska pravoslavna crkva i pravoslavni narodu u Ukrajini se protjeruju, Ukrajinci su skloni terorizmu, agresiji, paganizmu, Rusi i Ukrajinci su jedna nedjeljiva nacija, nepriznavanje Ukrajine kao zasebne nezavisne države. Kiril (Gundjajev) je moskovski patrijarh, poglavar Ruske pravoslavne crkve. Kada su u februaru 2022.godine Ruske snage počele da granatiraju Ukrajinu, zauzimaju teritorije i ubijaju civile, patrijarh Kiril ni na koji način nije osudio napad na drugu državu. Naprotiv, u svojoj nedjeljnoj propovjedi u martu 2022.godine, on je blagoslavio ruske vojnike da se bore. Njegova retorika je od tada ostala ista što se jasno može i zaključiti iz njegovog govora u septembru 2022.godine gdje u svojim propovjedima govori, da će ruski vojnici, ako pogine u Ukrajini, svi njegovi grijesi biti poništeni. Nevjerovatnom koincidencijom, tvrdnje o “oproštenju grijeha” poklopile su se s najavom o djelomičnoj mobilizaciji u Rusiji”. (The institute of mass information, online)

Involviranost religije, odnosno, u ovom slučaju Ruske pravoslavne crkve pokazuje se kao veoma bitna determinanta i ima značajnu ulogu kada se radi o mobiliziranju nacionalnih masa. Zapravo ova komponenta filetizma²⁰ u sinergiji sa državnim ili političkim nacionalizmom pokazuje se i uvijek se zapravo pokazivala kao veoma efektivna. Uloga religije i dijelom “vjerski motiviranog nacionalizma” doprinosi povećanju nacionalnih osjećanja, još kad se tome dodaju neki sakralni elementi kao što je i slučaj sa ovim sukobom ono tad poprima jednu nadnaravnu “božansku” dimenziju. Bezumnost koja tada ovlada ljudima i iracionalnost koju za sobom ostavlja snažna emocija o nečemu svetom, nedvojbeno je jača od bilo kojeg psihostimulansa. Pa je po tim “svetim načelima” dozvoljeno prekršiti Božansku zapovijest svim religijama “ne ubij”. Iz toga se

²⁰ Filetizam (grč. file) teološki je pojam kojim se označava nacionalizam unutar pravoslavne crkve.[1] Filetizam, odnosno vjerski nacionalizam, osuđen je kao moderna crkvena hereza, jer sudbinu kršćanske crkve ne treba miješati sa sudbinom bilo kog posebnog naroda ili rase. (više na: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Filetizam->)

jasno može zaključiti da je ljudski mozak sa trenutnim kapacitetom, i njegov racio²¹ evoluirao toliko samo da bi postao destruktivan sam po sebe i u konačnici se uništio, samoistrijebio čemu historija svjedoči od najranijih dana ljudskog roda.

“Ključni koncept u proučavanju religije u ruskoj invaziji na Ukrajinu je “sveto”. Sveti objekti su ideje, mjesta, osobe i simboli koji su izdvojeni za rusku političku zajednicu i tretirani su s najvišim poštovanjem ili krajnjom brigom. Srž svetog o kome je riječ za Rusku Federaciju je: teritorijalni i državni i imperijalni nacionalizam. Većina sporne teritorije se preklapa sa percipiranom kanonskom²² teritorijom Ruske pravoslavne crkve. Međutim, i za predsjednika Vladmira Putina i za patrijarha Kirila teritorija, država i granice su svetinja. Obojica sakraliziraju Rusiju i njenu vojnu odbranu, ali ne i sam rat. Ovdje se istinski sveto ne definira u odnosu na religiju, već na osnovu dva sveta svojstva (imperijalnog) nacionalizma i žrtvovanja ljudi u ime nacionalne teritorije i svete teritorije”. (Kilp, 2023)

“U simbiotičkoj vezi sa teologizacijom politike i posebno teologizacijom teritorijalnog imperijalizma stoje doktrina, ideologija i politika nacionalnog mesijanizma, a povezuje ih povezivanje na božansku volju. Veza između nacionalizma, monoteističkih religija i politike nacionalnog mesijanizma, veza koja se između ostaloga, uspostavlja, u njihovom zajedničkom pozivanju na volju ili naum ili providenje samog boga, nije međutim slučajna ili uzgredna... Pri tome, crkvene organizacije i hijerarhije odazivaju se zovu nacionalizma: u mjeri u kojoj ga legitimiraju same zapdaju u tribalizam i prihvataju sakralizirajući ga, njegova svjetovna izdanja”. (Zgodić, 2012: 226-227)

“Rusko rukovodstvo se sve više okreće vjerskoj retorici u svojoj propagandi oko rata protiv Ukrajine, navodeći odbranu pravoslavlja i “desatanizaciju” Ukrajine među ciljevima invazije. Ruska pravoslavna crkva očigledno ne vidi nikakav problem u davanju svetih kvaliteta brutalnom ratu protiv susjedne pravoslavne zemlje. Niti je Ruska pravoslavna crkva zabrinuta

²¹ Racionalnost, upotreba znanja za postizanje ciljeva. Ima normativnu dimenziju, naime kako osoba treba da rasuđuje da bi postigao neki cilj, i deskriptivnu ili psihološku dimenziju, naime kako ljudska bića razmišljaju. (više na: <https://www.britannica.com/topic/rationality->)

²² Kanonska teritorija je, u nekim kršćanskim denominacijama, geografsko područje smatra pripadnost određenom biskupu ili crkvi kao svoje kada je u pitanju crkvene stvari. Koncept se nalazi u Istočnoj pravoslavnoj i u Rimokatoličkoj crkvi. (više na: https://hmn.wiki/sh/Canonical_territories-)

utjecajem svojih akcija na Ukrajinu pravoslavnu crkvu koja je vjekovima bila dio Ruske pravoslavne crkve”. (Luchenko, 2023)

Poslije niza političkih konstruiranih opravdanja koja su se koristila kako bi se opravdala agresija na Ukrajinu, upotreba religijskog narativa od strane političkog vrha Ruske Federacije odnosno predsjednika Vladimira Putina još je jedna od karata u špilju kako bi se legitimizirali napadi na suverenu državu. Iako su i politički vrh Ruske Federacije i Ruska pravoslavna crkva isticali zaštitu stanovništva Ukrajine, kao i Ukrajinke pravoslavne crkve Moskovske patrijaršije u prvim danima rata očigledno je bilo da se radilo o obmani i ispraznim riječima. Ono što se pokazalo istinitim jeste masovno stradanje civila i rušenje bogomolja, bez obzira na pripadnost i lojalnost. Kompletan sinergijski čin u ovom sukobu, političkog vrha Ruske Federacije i Ruske pravoslavne crkve, ali i Ukrajine, moglo bi se sagledati kroz emotivni aspekt.

O važnosti i ulozi emocija u međunarodnoj (geo)politici u svojoj knjizi Geopolitika emocija, Dominik Mojsi, ističe, da je svakom sukobu kao takvom potrebno dodijeliti emotivnu komponentu. Odnosno tri osnovne emocije koje pokreću kako pojedince, tako i njihove odnose sa drugim pojedincima pri čemu te odnose između pojedinaca možemo staviti na nivo međunarodnih odnosa. Tri emocije koje preovladavaju po njegovom viđenju su: strah, nada, poniženje. Razumijevanje ovog konflikta moglo bi se objasniti i kroz ove tri veoma bitne emocije. Ako bi gledali kroz prizmu Ruskog agresora, a uzimajući u obzir predložene emocije, na praktičnoj ravni, reklo bi se da ih definiraju i strah i nada i poniženje. Strah od gubitka geopolitičke relevantnosti, kako oni to razumiju, kroz gubitak Ukrajine, Rusija nema šansu da postane centralna Euroazijska sila ili “središnja civilizacija”, pa time opravdavajući agresiju raznim političkim i religijskim diskursima. Nada, da će, ako uspiju osvojiti Ukrajinu ovladati veoma bitnim kontinentalnim dijelom kojim će se učvrstiti na svjetskoj geopolitičkoj sceni i povratiti staru snagu Ruskog carstva i SSSR. Poniženje, kao veoma (uglavnom) negativna emocija, koja je može se reći bila imperativ u pokretanju emocija, nade i straha. Poslije kraha SSSR i gubitka čelične moći što je svojevrsno vezano za poniženje. Ponovo se rodila prilika za nadu, ali i strah, a koji opet lako može da se pretvori u poniženje. Ukrajinu u ovim trenucima definisali bismo kao strah, i nadu. Strah, koji drži sve okupu od neizvjesne budućnosti i time daje priliku da se ima za što boriti što implicira i postojanje druge emocije. Nade u bolje sutra i

perspektivnije i svjetlije budućnosti u zajednici sa državama koje su opredjeljene za poštivanje, suvereniteta, teritorijalnog integriteta i slobode izbora.

3.1.3 Identitetski narativi – secesionizam Republike Srpske

Kraj osamdesetih i početak devedesetih godina na području “Zapadnog Balkana”²³ obilježen je veoma burnim promjenama koje će se desiti na političkoj sceni bivše Jugoslavije. Odluka o disoluciji Jugoslavije koju je potvrdila Badinterova Komisija²⁴ bila je uvertira iz koje će se manifestovati sistemsko istrebljenje naroda koji su do “jučer” živjeli zajedno. Raspad Jugoslavije označio je buđenje duhova prošlosti, etničkog nacionalizma u najgoroj verziji poslije drugog svjetskog rata i krvavi pir koji uslijedio iz raspada doveo je do etničkog čišćenja, dehumanizacije, prognanstva, prisilnog raseljavanja i krunisan genocidom kao najgorim oblikom rata. Agresija na suverenu i nezavisnu Bosnu i Hercegovinu započela je 9. Januara 1992.godine, a što se uzima i kao godina rođenja (RS) paradržavne tvorevine koja se konstituisala na teritoriji Bosne i Hercegovine. Iz ove podjele unutar države krenut će vratolomni ciklusi života i smrti, opstanka i uništenja. Lideri bosanskih Srba na čelu sa ratnim zločincem Radovanom Karadžićem potpomognuti Srbijanskim nacionalistima nastojali su da na teritoriji suverene države Bosne i Hercegovine sprovedu velikodržavni projekat kojeg su ustrojile Srbijanske intelektualne elite, pod nazivom “Projekat Velika Srbija”. Projekat Velike Srbije ima/o je za ideju ujedinjenje svih naroda srpske nacionalnosti pa i onih koji su “nekada” bili Srbi u jednu državu. Ove teritorijalne

²³Sintagma Zapadni Balkan je prije svega politička kategorija i označava uglavnom sve države jugoistočne Europe koje nisu članice Europske unije. Zapadni Balkan bi bila Albanija s bivšom Jugoslavijom bez Slovenije i Hrvatske. (više na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Zapadni_Balkan-)

²⁴Badinterova Komisija- arbitražna komisija Konferencije europske zajednice o Jugoslaviji formirana u novembru 1991.godine. Sačinjavali su je predsjednici ustavnih sudova pet zapadnoeuropskih zemalja na čelu sa Francuzom Robertom Badinterom. Bavila se procjenom statusa jugoslovenske federacije u procesu njezina raskola i uvjeta za priznanje nezavisnosti nekih republika bivše Jugoslavije od Europske zajednice. Decembra 1991.godine Komisija je zaključila da „Jugoslavija u procesu rasula“ i odredila 23.decembar kao krajnji rok za prijave republika bivše Jugoslavije da traže od Europske zajednice priznanje svoje nezavisnosti. One koje budu ispunjavale odgovarajuće uvjete bile bi priznate 15. Janaura 1992. Godine. Molbe Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Slovenije i Makedonije za priznanje, Europska zajednica primila je, međutim, po isteku ovog roka, priznavši naknadno njihovu državnu samostalnost i nezavisnost. Na zahtjev ove Komisije Republika Bosna i Hercegovina je krajem februara 1992.godine provela referendum o samostalnosti, a priznata je od Europske zajednice 6. aprila 1992.godine. (Leksikon sigurnosti. Beridan., I., Tomić., M., I., Kreso., M. Sarajevo, 2001)

aspiracije su se kao, i u sadašnjem sukobu između Rusije i Ukrajine intrigantno krile iza različitih izgovora. Teritorijalne aspiracije Srbije, vizualizirane su još od Balkanskih ratova. Projekat se zasnivao na mitskom narativu kao božanskom narodu koji treba da ovlada prostorima kojima su historijski vladali. Ovdje možemo da vidimo podudarnosti između koncepta “Ruskog svijeta” i projekta “Velika Srbija” oba kombiniraju istu tezu samo pod različitim nazivima, i u različitim geografskim oblicima.

“Miloševićev hitleroidni projekat, projekat “Velike Srbije”, jeste djelomice ostvaren: stvoren je zasebni srpski entitet, ali nije uozbiljen njegov krajnji cilj, totalna destrukcija Bosne i Hercegovine kao države, optimalna demografska destrukcija Bošnjaka kao naroda, i maksimalna marginalizacija njihovog političkog subjektiviteta kao nacije”. (Zgodić, 2012: 46-47, prema Žilijar, 1999)

“Nije dakle uspjela njezina podjela i likvidacija kao države, ni prekrajanje granica na njezin račun... I u ovom slučaju vodila se politika neuspjelih teritorijalnih uvećanja, navodno u interesu dijelova vlastitoga naroda. (Zgodić, 2012: 47 prema Degan, 2005) No, i nakon okončanja ratne agresije na Bosnu i Hercegovine figuriraju opsesije etnonacionalno čisitim teritorijama. Imaju one formalno uporište i u konstrukcionim postavkama Dejtonskog sporazuma. Njegov je ključni hendikep u tome što je nagradio i etablirao nacionalističke teritorijalne politike, politike koje neprestano, i u postratnom dobu, reproduciraju maligne konflikte oko etničkih teritorija. Zato se s pravom može i reći: Zaustavljajući rat, on nije stvorio preduslove za uspostavljanje političkog i ukupnog društvenog mira, a svojom temeljnom strukturnom greškom, teritorijalizacijom etnija, on je ustvari priznao legitimnost ratnih ideologija i politika”. (Zgodić, 2012: 48)

“...a sada recimo kako nije sa uspostavljanjem entiteta Republika Srpska, srpska politika nasilne etnoteritorijalizacije zaokružena i dovršena: neprestano se radi, uz istovremeno sabotiranje i disfunkcionaliziranje državnih institucija, na autarkičnom bivstvovanju ovog entitet, na njegovom političkom učvršćivanju, na njegovoj pravnoj autonomizaciji, na njegovom državnom profiliranju i međunarodnom priznavanju. No, ujedinjenje svih Srba sa teritorije bivše Jugoslavije ostvariće se kad tad: to je i dalje vodeća maksima velikosrpske geopolitike i nacionalističke političke (ne)kulture. Uz to, operira se i sa imaginarnim pravom na teritorijalne

kompenzacije: hoće se priključenje dijelova Bosne i Hercegovine Srbiji kao, navodno, pravedna i čak pravno utemeljena teritorijalna nadoknada za gubitak Kosova”. (Zgodić, 2012: 49-50)

“Postojanje države je na taj način povezano sa nastupima onih koji teže sopstvenoj državi. Ovi procesi koji se odnose na zamišljanje i izvođenje, i akteri koji su uključeni smješteni su u prostoru, na određenoj teritoriji koja se često naziva domovinom u narativima i mitovima koji podupiru imaginaciju države. (Björkdahl, 2018: 37)

“Kratko postojanje RS kao samoproglašene nezavisne države trajalo je od 1992.godine do 1995.godine, i nije počivao na jasnoj viziji konačnog statusa RS, s jedne strane bilo je pokušaja izgradnje nezavisne države, dok su sa druge strane postojali brojni pokušaji ujedinjenja sa drugim srpskim teritorijama, uključujući Republiku Srpsku Krajinu i užu Srbiju, koji nikada nisu realizovani. Iako ne predstavlja materijalnu stvarnost, društveni imaginarij predstavlja sistem značenja koji upravljaju datim društvenim svijetom. Dakle, ključna dimenzija nastajanja države je društveni imaginarij države. Takva se izrada oslanja na mitove, simbole, narative i osnažuje se kroz performanse i spacijalizaciju²⁵. Simboli, narativi, sjećanja, mape i mitovi igrali su važnu ulogu u zamišljanju novih država, utvrđivanju identiteta, otkrivanju banalnog nacionalizma kao i izazivanju sukoba tokom raspada Jugoslavije. Među Srbima koji žive u RS-u taj prostor je zamišljen kao država za Srbe, a zahtjevi za suverenitetom proizašli su iz prava etničke grupe na samoopredjeljenje”. (Björkdahl, 2018: 38)

“Postojao je ideološki rezervoar koji je trebalo iskoristiti da se konstruišu imaginarij RS, kao što je ideologija Srpske narodne obnove²⁶ koja je bila usredsređena na ideju o novoj velikosrpskoj državi na osnovu ‘historijskih i etničkih granica’ srpstva. Svi ovi pokreti romantizirali su naciju fokusirajući se na ideju nacionalne obnove i zamišljajući “vječni etnos”. Historijski narativi i selektivno sjećanje pomogli su da se zamisli država. Korištenjem etnoteritorijalnih narativa i referenci na odabranu prošlost RS ne samo da se konstituirala na etnoteritorijalni način, već je i projektovana u prošlost. Historijski narativi oblikovani stereotipnim predstavama o srpskom narodu, njegovom mjestu u historiji bili su ključni za imaginarij države”. (Björkdahl, 2018: 38)

²⁵Spacijalizacija- prostor, prostorno.

²⁶ Srpska narodna obnova, skraćeno SNO je prva nacionalna stranka nakon pada komunizma u Srbiji koja je osnovana 6. januara 1989. u Novoj Pazovi. Nastala je iz antikomunističkog udruženja Društvo Sava, njen predsjednik je bio Mirko Jović. (više na: https://sh.wikipedia.org/wiki/Srpska_narodna_obnova-)

“Također jedan od neizostavnih elemenata koji se kombinuju sa imaganiranim narativima o državi ili jedinstvu s nekom drugom državu jesu i simboli. Simbolika igra važnu ulogu u imaginarijma. Zajednički državni simboli Republike Srbije i Republike Srpske su himna bože pravde (do 2008.g)koja je predstavljala srbe u BiH, i srbe u Srbiji. Državna zastava RS je također verzija Srbijanske zastave, ali bez istaknutog grba. U ovom slučaju državna himna i zastava povezuju RS sa Srbijom. Dakle, umjesto da razvija vlastite autentične državne simbole, etnonacionalistička elita RS se oslanja na univerzalno srpsko kulturno naslijeđe, savremene nacionalističke simbole i to je odražavalo nejasnoću u pogledu toga da li je krajnji cilj nezavisna država ili ujedinjenje sa drugim teritorijama pod srpskom kontrolom, kao dio izrade projekta Velike Srbije”. (Björkdahl, 2018: 39)

Secesionizam RS-a zadnjih godina najavljuje se vrlo često od strane lidera Bosanskih Srba Milorada Dodika. Koji uveliko nastoji potkopati suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine koja se često nalazi na opasnoj ivici eskaliranja situacije. I trenutno u svjetlu Ruske agresije na Ukrajinu, ponovno se bude secesionističke ambicije koje pozivaju na nezavisnost RS-a, kao i njegovo otcjepljenje od države Bosne i Hercegovine. Iako se u ovim najavama jasno ne ukazuje na vrstu državnosti u slučaju secesije entiteta RS-a, da li će to biti u zajednici sa nekom drugom državom ili isključivo RS-a unutar svojih granica. Secesionističke izjave praćene su historijskim narativima o Srbima i njihovim patanjama, kao i drugim izjavama kojim se opravdava pravo RS-a na samostalnost. Ali kako se Srbijanski predsjednik Aleksandar Vučić nalazi pod stalnim pritiskom Evropskih i Američkih zvaničnika, on ne iznosi bilo kakav jasan stav po pitanju najava o secesiji RS-a, ili se radi o veoma vještim političkim manevrisanjima.

Kako to ističe Sead Turčalo “nekoliko sedmica prije ruske agresije na Ukrajinu vladajuća struktura u entitetu Republika Srpska pokrenula je najveći politički napad na suverenitet Bosne i Hercegovine, eskalirajući ga u sigurnosnu prijetnju. Pokretanje procedure o pripremi zakona za ponovnim uspostavljanjem vojske RS-a koja je od strane Međunarodnog suda pravde proglašena jednom od institucija koja je počinila genocid u Srebrenici, bila je drska i prijeteća najava o razbijanju Oružanih snaga Bosne i Hercegovine i dezintegracije države. Rukovodstva entiteta RS-a i Srbije željno su očekivala da ruska agresija na Ukrajinu proizvede geopolitički moment kojim bi se stvorili uvjeti za realizaciju “srpskog sveta” – secesija RS-a, reinkorporiranje Kosova i političko ovladavanje Crnom Gorom bili su prvi plana”. (Turčalo, 2023).

Ono što se geopolitičkom smislu reflektiralo na Zapadni Balkan i Bosnu i Hercegovinu jesu i doktrine “Ruskog svijeta”, samo malo reintrepretiranog u “Srpski svet” koji za cilj ima isto što i potonji, ali samo reintegraciju svih Srba u jednu državu. Ove ideološke varnice znatno su doprinijele usložnjavanju ionako teške situacije u kojoj se nalazi Bosna i Hercegovina.

“S druge strane, logikom simbiotičkih, a incestualnih, veza između profanog i svetog, srpski nacionalizam kao osvajački teritorijalni nacionalizam teritoriji Bosne i Hercegovine proglasit će samim božanskim darom srpskom narodu: Prema jednom mišljenju iznesenom za vrijeme rata u Bosni u banjalučkom mesečniku Zapadna Srbija (avgust 1993.), “Bosna je zemlja koja je Srbima data oduvek i jednom zauvek: Srbi su ovde oduvek”. Svevišnji im je podario rajska mesta na ovoj zemlji. I srpski svjetovni nacionalizam u Bosni i Hercegovini pozivao se dakle na savezništvo s Bogom ili na naklonost Boga njihovoj zlotvornoj politici”. (Zgodić, 2012: 216)

Budućnost Bosne i Hercegovine u sadašnjoj konstelaciji odnosa, čini se vrlo teškom i neizvjesnom. Kako smo nažalost mirovni nus proizvod međunarodne zajednice iz rata devedesetih, ta ista bi trebala preuzeti aktivniju ulogu u razrješavanju krize koja nikad nije ni prestala od potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma nego je s vremenom samo produbljivana i dobijala na snazi. Secesionističke aspiracije se neće umanjiti, nego će suprotno postojati sve češći zahtjevi za dekonstrukcijom suverene države. Usložnjavanje svih ovih etničkih fragmenata čini se veoma teškim. Da li će Međunarodna zajednica još jednom gledati reprizu devedesetih ili spriječiti u njihovom najboljem interesu ostaje nepoznanica.

3.1.4 Ruski utjecaj u Bosni i Hercegovini

“Rat Rusije protiv Ukrajine prijeto destabilizacijom Zapadnog Balkana. Strah je da bi Rusija čak i dok je zaglavljena ratom u Ukrajini mogla pokušati destabilizirati zemlje u susjedstvu Europske unije. Moskva bi to mogla učiniti ili tako što će na primjer platiti srpskim pobunjenicima na sjeveru Kosova da pucaju na policajce ili sprovesti veću operaciju za podsticanje secesije Republike Srpske. Nekoliko sedmica nakon što je Rusija započela sveobuhvatnu invaziju na Ukrajinu, Igor Kalabukhov ruski ambasador u BiH izjavio je da primjer Ukrajine pokazuje šta očekujemo. Prema državnim medijima ruska ambasada tvrdila je da Milorad Dodik ima privatni

dogovor s predsjednikom Vladimirom Putinom o tome “kako dalje u BiH”. Pažnja europskih kreatora politika koji djeluju u BiH treba da bude usmjerena u pogledu Ruskih težnji kojima se želi izazvati novi sukob, a to su: kanali ruskog uplitanja koji mogu destabilizirati BiH, oblik koji bi takvo mješanje moglo poprimiti, interesi Rusije u BiH, političke, ekonomske i sigurnosne poluge koje bi Kremlj mogao iskoristiti za zaštitu ovih interesa. Suverenitet i teritorijalni integritet BiH bili su pod stalnim napadima nacionalističkih političara bosanskih Srba i bosanskih Hrvata od 1996.godine, kada je i počela implementacija Dejtonskog mirovnog sporazuma. Dakle, najvažniji instrumenti Rusije na terenu su ti akteri i mehanizmi ustavne blokade koji su im na raspolaganju. Rusija nema nikakvu ekonomsku polugu kojom bi podstakla ili finansirala secesiju RS²⁷. Bez obzira na to Moskva i dalje dosljedno podržava Republiku Srpsku i Srbiju kroz politiku i diskurs koji potkopavaju suverenitet i teritorijalni integritet BiH”. (Ruge, 2022)

“Rusija je iskoristila svoje prijateljske odnose sa bosanskim Srbima da blokira ključne reforme potrebne za pristupanje zapadnim institucijama kao što su NATO i EU. Dodik i Putin smatraju da je odnos obostrano koristan. Stavovi Kremlja također su doveli u pitanje presude Međunarodnog krivičnog suda protiv zvaničnika bosanskih Srba. Zauzvrat, Dodik i njegova stranka SNSD blokiraju državne institucije kada treba da se usaglase sa zapadnom vanjskom politikom. Ruski ciljevi su na kraju da se bore protiv zapadnog uticaja u BiH. Dodik i Putin imaju koristi od slabljenja bosanskohercegovačkih federalnih institucija i europske uključenosti u njenu politiku”. (Penov, 2023)

“S tim u vezi, postoji ukrštanje između pokušaja Moskve da stvori krizu za Zapad, posebno u strateški ranjivim regionima poput Zapadnog Balkana, i političkih mahinacija državnih elita da podilaze neposrednim interesima Rusije. Ipak, Rusija predstavlja značajan katalizator čak i u kontekstu ove lokalne dinamike. Ideološke aktivnosti Rusije u jugoistočnoj Europi, a posebno na zapadnom Balkanu, usmjerene su ka stvaranju bloka država koje bi činile legitimne partnere

²⁷ Rusija ima relativno ograničen ekonomski uticaj na Republiku Srpsku i Bosnu. U prvih sedam mjeseci 2022. godine, Rusija je činila oko 2,4 posto bosanskog uvoza i 0,3 posto njenog izvoza. U Republici Srpskoj brojke su još niže: Rusija čini 0,28 posto ukupnog izvoza Republike Srpske i 1,56 posto njenog uvoza. Poređenja radi, u istom vremenskom periodu, EU je činila oko 74 posto bosanskog izvoza i 69,9 posto izvoza Republike Srpske u EU. Slično tome, Rusija obezbjeđuje samo 1,5 posto stranih direktnih investicija u Republici Srpskoj, u poređenju sa 55 posto zemalja članica EU. Za Bosnu u cjelini, direktne strane investicije iz Rusije čine račune 4 posto ukupnih direktnih stranih investicija. Prije potpune invazije na Ukrajinu 2022. godine, ruska ekonomska aktivnost u Bosni bila je koncentrisana u finansijskom i energetsom sektoru.

Moskve u region. Kroz svoje napore napore, Rusija nastoji da privuče državne i regionalne aktere da svoju političku, ekonomsku i sigurnosnu lojalnost prebace u Moskvu, a dalje od Washingtona i Brisela”. (Mujanović., Brezar., 2019)

“Takav razvoj događaja signalizira namjeru Rusije da proširi svoje područje djelovanja izvan Ukrajine i postsovjetskog prostora. Zapad bi trebao djelovati brzo prije nego što novi talas destruktivnih aktivnosti pod vodstvom Rusije pogodi Balkan. Ruska invazija na Ukrajinu izazvala je zabrinutost oko toga šta bi se moglo dogoditi u BiH, upravo zbog grubog korištenja sile i prekrajanja granica na primjeru Ukrajine. Dok kao što je već rečeno Dodikove avanture u potpunosti podržava Moskva kao dio njenog većeg geopolitičkog cilja potkopavanja podrške Zapadu, odnosno bosanskom putu ka Euroatlantskim integracijama. Dodik je također pozdravio nastanak dvije nove države na tlu Ukrajine, što je tema razgovora koje redovno koriste rusko rukovodstvo. Lokalni mediji u RS-u počeli su proizvoditi ratnu propagandu koja jača proruski separatistički režim bosanskih Srba. U slučaju secesije RS-a Rusija bi je priznala i pružila svu potrebnu podršku posebno u vidu paravojnih jedinica Wagner grupe, koje bi mogle izazvati oružani sukob u BiH. Takav scenario bi uzdrmao NATO po drugi put u kratkom periodu. To bi također ojačalo tekuće promjene u europskom razumijevanju arhitekture kolektivne odbrane i sigurnosti. Ruski ambasador u BiH upozorio je na Ukrajinski scenario ukoliko BiH uđe u NATO. Imajući u vidu Ruske prijetnje koje su manifestovale u kravavi sukob, generalni sekretar Jens Stoltenberg prepoznaje ozbiljnost ruskih prijetnji. On je na konferenciji za novinare istakao BiH kao jednu od zemalja u posebnom riziku od proširene ruske agresije”.(Čančar, 2022)

Ideologije devedesetih opet bi se vješto iskoristile kako bi se opravdali i zadovoljili interesi jednog vanjskog aktera koji želi da otvori novo geopolitičko žarište, kako bi se uklonio fokus sa Ukrajine. Ruski disruptivni utjecaj u BiH znatno se osjeti u društveno-političkim krugovima, a posebno u Federaciji Bosne i Hercegovine koja je upravo i najosjetljivija po pitanju i spomena oružanog nasilja.

Ruska agresija svakako ima značajne negativne implikacije kako na bliže tako i na dalje susjedstvo za koje Rusija trenutno računa da ima pod svojom sferom utjecaja zbog opstrukcija koje uspeva plasirati na Zapadni Balkan, a posebno Bosnu i Hercegovinu gdje su secesionističke tendencije opet postale više nego ikad aktivnije. U interesu Rusije Bosna i Hercegovina

nepredstavlja nikakav bitan činilac koji je s njom dijelo neke zajedničke historijske ili druge vrijednosti. Fokus Rusije na Bosni i Hercegovini je s ciljem otvaranja još jednog mogućeg oružanog žarišta na periferiji Europe kako bi time dodatno usložio geopolitičku situaciju u Europi. Što bi zasigurno Europske i američke zvaničnike stavilo na test i iskušenje sa kojim se nisu susreli od završetka hladnog rata. Ostavljajući na taj način prostora Rusiji da dodatno doprinese destrukciji Ukrajine kao i ostatka Zapadnog Balkana.

Raznim oblicima popularne geopolitike upravo se dovodi do plasiranja narativa o secesiji, a naročito kroz massmedije, kako je već navedno javno mnijenje RS-a s oduševljenjem je pozdravilo osnivanje dvije nove republike na teritoriji suverene države Ukrajine. Političkim odlukama o nezavisnosti entiteta RS-a također se vidi kroz podršku javnosti i raznim protestima kojima se nastoji istaknuti ugroženost RS-a i stim u vezi njihovo pravo na samoopredjeljenost koja je ne zaboravimo plasirana snažnim utjecajem medija, i izvlačenjem iz konteksta ratnog sukoba u jednoj državi, medijski replicirano u drugoj državi. Utjecaj Rusije na budućnost Bosne i Hercegovine je veoma zabrinjavajuća jer će to BiH lišiti bilo kakvog daljeg napretka u smislu članstva u Europsku Uniju i NATO. Bosna i Hercegovina će ostati “siročće” koje su vješto iskoristili Istočnjaci, a Zapadnjački krugovi okrenut će se rješavanju drugih i perspektivnijih gorućih pitanja. Balkansko bure baruta ²⁸samo jednim nesmotrenim potezom može buknuti u nezamisliv kaos koji će pokrenuti lavinu novih sukoba i ideologija devedesetih koje uvijek tinjaju i koje lako mogu “vaskrsnuti”.

²⁸Balkan je u percepciji Europljana prostor sukobljenih plemena, „nehistorijskih naroda“, a u samopercepciji je prostor krvave prošlosti i neizvjesne budućnosti. Ono što je zajedničko i u jednoj i u drugoj percepciji jest misao o ratu: Balkan se gleda kao bure baruta, a rat je obilježje ovih prostora. Uzrečica kaže da narodi Balkana ratuju svakih pedeset godina. (više na: <https://www.liberal.hr/balkan-kao-bure-baruta--zasto-rat--889->)

4. KINA I TAJVAN – HISTORIJSKI KONTEKST

Kina i Tajvan predstavljaju bitne međunarodne aktere koji su imali i sve ide ka tome da opet imaju sukob oko pitanja Tajvana i njegove suverenosti i teritorijalnog integriteta. Povratak Kine u 21.stoljeću kao respektivne i rastuće ekonomske, vojne i tehnološke sile proizveo je između ostalog i prijetnju Tajvanskom nacionalnom i teritorijalnom opstanku. Zbog velikog utjecaja i mogućnosti projektovanja svog interesa na bliži region i ostatak svijeta, i Tajvan se ponovo vratio u sferu interesovanja Komunističke partije Kine koja Tajvansko pitanje smatra ne riješenim. Pitanje Tajvana opet se vratilo u središte svjetske politike dolaskom na vlast Xi Jinpinga koji je intezivirao ovo pitanje.

Da bi se jasnije razumio cijeli tok događaja bitno je započeti genezom odnosno korijenom koji je potaknuo ove netrpeljivosti u istočnoj Aziji i za koju se smatra da bi u bližoj budućnosti mogla postati potencijalna zona konflikta.“Tajvan u 17.stoljeću 1626.godine zaposjeda Holandska istočnoindijska kompanija koja se na otoku zadržala sve do dolaska dinastije Quing (Čing)²⁹1662.godine koja je protjerala kolonizatore sa otoka i uspostavila suverenu kontrolu nad otokom. Tek u 19.stoljeću 1885.godine Tajvan biva proglašen provincijom Quing (Čing) carstva. Vrijeme prosperiteta i uspješnog vladanja nad otokom traje sve do 1894.godine kada započinje Kinesko-Japanski rat.³⁰ Završetkom kinesko-japanskog rata 1895.godine i potpisivanjem mira u Shimonosekiju dinastija Quing predaje kontrolu nad otokom Japanu koji će vršiti jurisdikciju nad otokom sve do prvih godina drugog svjetskog rata. U međuvremenu unutar samog carstva dolazi do socijalnih previranja i u konačnici rušenjem dinastije Quing 1911.godine. Nakon revolucije

²⁹Godine 1644.g u Kini je izbila velika pobuna koju je iskoristila mandžurska vojska na čelu s princom Dorgonom te probila Kineski zid, osvojila Peking i nakon osamnaest godina ustanovila vlast nad cijelom Kinom. U prvim godinama dinastije Qing Kina se nastavila širiti pa su osvojeni Tibet i Tajvan, pri čemu je ostvarila najveću teritorijanu ekspanziju u svojoj povijesti. (više na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Dinastija_Qing-)

³⁰Prvi japansko-kineski rat se vodio od 1. augusta 1894. do 17. aprila 1895. između Japanskog Carstva na jednoj i carske Kine pod dinastijom Qing na drugoj strani. Uzrok rata bila je kontrola nad Korejom koja je u to vrijeme, pod vlašću dinastije Joseon nominalno bila tributarna država Kineskog Carstva, ali u kojoj je godinama trajala borba između dvije frakcije - konzervativnih tradicionalista koji su se oslanjali na Kinu i reformista koji su nastojali uvesti zapadnu tehnologiju i institucije po uzoru na Japan u vrijeme Meiji revolucije. Ti su porazi natjerali kinesku vladu da sklopi Mir u Shimonosekiju kojim je Japanu predala Tajvan, Peskadore i poluotok Liaodong te priznala Koreju kao dio japanske interesne sfere. (više na: https://www.wikiwand.com/sh/Prvi_japansko-kineski_rat-)

osniva se Republika Kina ³¹ na prostoru današnje kontinentalne Kine. To se smatra vremenom kada su kineski nacionalisti iz Kineske nacionalističke stranke (Kuamintang) uspjeli da nakon niza stoljeća ujedine Kinesku naciju. Ali nedugo zatim, nakon kapitulacije Japana i okončanja drugog svjetskog rata Kina su vraćene sve nadležnosti nad Tajvanom”. (History of Taiwan, Taiwan government, online)

“Pred kraj četrdesetih godina 20. stoljeća u Kini izbija građanski rat između Kineske komunističke partije i Kineskih nacionalista koji su imali različito viđenje budućnosti Kine. Nacionalistička partija (KMT) smatra se naslijednicom Republike Kine. Kineska nacionalistička partija Kinu je zamišljala kao ustavnu republiku po uzoru na zapadne modele vlasti. Dok je Kineska komunistička partija (KPK) formirana 1921.godine Kinu je zamišljala kao socijalističku zemlju te se zalagala za komunističku revoluciju koja podržava principe marksizma-lenjinizma s dodatkom maoizma³². Dvije grupe iako sa nepovjerenjem do 1928.godine uspjeli su ujediniti Kinu, ali ubrzo padajući u otvoreni međusobni nasilni sukob. Iako su pružile zajednički otpor protiv Japanske okupatorske vojske, i tokom drugog svjetskog rata dvije ideološki suprotstavljene strane su se borile međusobno. 1.decembra 1943.godine šefovi država Kine, Sjedinjenih američkih država i Velike Britanije zajednički su potpisali Kairsku deklaraciju u kojoj je navedeno da sve teritorije koje je Japan okupirao i oduzeo vraća se ponovno pod kontrolu Kine, među vraćenim teritorijama bio je i Tajvan. Nakon nemogućnosti pronalaska konsenzusa oko pitanja upravljanja Kinom, Kineska komunistička partija sa predsjedavajućim Mao Zedongom najavljuje osnivanje Narodne Republike Kine sa sjedištem u Pekingu. Dok se vođa Kineskih nacionalista (KMT) Čang Kaj-Šek povukao na Tajvan sa dva miliona vojnika i pristalica, te njegova vojska proglašava Tajpej privremenim glavnim gradom Republike Kine (današnji Tajvan)”. (A Brief History of Modern China and Taiwan, CSIS, online)

³¹Engleska skraćena za Republiku Kinu- Republic Of China (ROC)

³² Mao Ce-tungova misao ili samo maoizam, politička je teorija koja vodi porijeklo od učenja kineskog diktatora Mao Ce Tunga Njegovi sljedbenici, poznati kao maoisti, prakticiraju anti-revizionistički oblik marksizma-lenjinizma. Razvijao se od 1950-ih godina 20. stoljeća do reformi Denga Xiaopinga 1976. godine 20. stoljeća, široko je prihvaćena kao vodeća politička i vojna ideologija Komunističke stranke Kine, kao i jedna od vodećih teorija revolucionarnih pokreta širom svijeta. Suštinska razlika između maoizma i drugih oblika marksizma je u tome što je Mao tvrdio da seljaci trebaju da budu suštinska revolucionarna klasa u Narodnoj Republici Kina, jer su, za razliku od industrijskih „drugova”, bili više odgovorni za uspostavljanje uspješne revolucije i socijalističkog društva u Kini.(više na: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Maoizam->)

Jasno postaje da će buduća dinamika odnosa između Kine i Tajvana uglavnom se zasnivati na politici antagonizma. Što se pokazalo i u period hladnog rata kao i nakon njega. S relativnim periodima mira, svaki novi oblik proturječnosti vodio je usložnjavanju situacije kao i mogućem konfliktu koji se svaki put vješto izbjegao posredovanjem vanjskih međunarodnih aktera.

4.1 Kineski zakon protiv secesije

Nakon građanskog rata i odlaska kineskih nacionalista (KMT) s kopna (Kine), na Tajvan, odnosi između dvije strane uglavnom su uspjevali da se zasnivaju na obostranom uvažavanju te postupnom politikom “otvaranja” jednih prema drugima saradnje i unaprjeđenja u mnogim segmentima od politike do ekonomije. Kako bi se poduzeli konkretni koraci nakon više od pet decenija “puzanja” vlasti u Kini odlučile su u konačnici legitimizirati upotrebu sile protiv Tajvana. Pa u vezi s tim 2005. godine donesen je kontroverzni “zakon protiv secesije” koji prema komunističkim vlastima nastoji i formalno “ograničiti pravo na nezavisnost” kada bi do toga došlo. Na taj način stavljajući Tajvanske vlasti i narod u period nezvjesnosti te dolazi do ponovnog “hladnog” razvoja odnosa sa obe strane moreuza.

“Zakon protiv secesije proglasio je tadašnji predsjednik NRK Hu Jintao i u njemu je eksplicitno naglašeno da je zakon protiv secesije formulisan u skladu s Ustavom sa svrhom suprotstavljanja mogućem otcjepljenju Tajvana od Kine od strane secesionista u ime “nezavisnosti Tajvana”, te promovisanja “mirnog nacionalnog ujedinjenja”, održavanja mira i stabilnosti u Tajvanskom moreuzu, očuvanja Kineskog suvereniteta i teritorijalnog integriteta i očuvanja temeljnih interesa kineske nacije. Pa vodeći se tim principom oni priznaju postojanje samo jedne Kine na svijetu, te da i kopno i Tajvan pripadaju jednoj Kini. Kineski suverenitet i teritorijalni integritet ne podnosi podjele. I njegovo očuvanje predstavlja obavezu svih kineza, uključujući i Tajvan. Država nikada neće dozvoliti secesionističkim snagama “nezavisnosti Tajvana” da se otcjepe od Kine pod bilo kojim imenom ili na bilo koji način. Tajvansko pitanje kako ga nazivaju vlasti u Kini je ono koje je preostalo iz kineskog građanskog rata kasnih 40-ih godina 20. stoljeća. Rješavanje tajvanskog

pitanja i postizanje nacionalnog ujedinjenja unutrašnja je stvar Kine, koja nije podložna miješanju bilo kakvih vanjskih aktera. Ostvarivanje velikog zadatka ponovnog ujedinjenja domovine sveta je dužnost cijelog kineskog naroda, uključujući i Tajvan. Održavanje principa jedne Kine osnova je mirnog ponovnog ujedinjenja. Ponovno ujedinjenje zemlje mirnim putem najbolje služi temeljnim interesima sunarodnika s obe strane Tajvanskog moreuza. Država će maksimalno iskreno dati sve od sebe da postigne mirno ujedinjenje. Nakon što se zemlja ponovno ujedini mirnim putem, Tajvan može praktikovati sisteme drugačije od onih na kopnu i uživati u visokom stepenu autonomije”. (Anti-Secession Law adopted by NPC)

“Jasno je da i u ovom slučaju postoje teritorijalne opsesije koji se u javnom diskursu interpretiraju kao da su neodvojivi dio kineskog nacionalnog identiteta ili onoga što oni smatraju kao “svojim dijelom”. Kina je nakon integracije Hong Konga i Makaa 1997.godine, jasno ponudila Tajvanu opciju za nacionalno rješenje kojim će moći prosperirati pod ingerencijom Narodne Republike Kine. “U Kini se građani stalno podsjećaju da je Tajvan sastavni dio Narodne Republike Kine, dok se u školama geografija koristi za pravu pouku”. (Dodds, 2009: 90)

“U slučaju da se secesionističke snage “tajvanske nezavisnosti” pokušaju otcjepiti od Kine ili da dođe do velikih incidenata koji bi doveli do otcjepljenja država će koristiti nemiroљjubiva sredstva i druge načine radi ujedinjenja i zaštite suvereniteta i teritorijalnog integriteta Kine”. (Anti-Secession Law adopted by NPC)

4.2 Tajvan i nacionalni identitet

Konsolidaciji Tajvanskog nacionalnog identiteta doprinijelo je mnogo elemenata, a među njima su svijest o jedinstvenoj kulturi, političkoj praksi, jezicima koji postaju nacionalno homogeni odnosno svojstveni Tajvanu, s primjesama Kineske kulture. "Politička demokratizacija Tajvana oslobodila je rastuću svijest o nacionalnom identitetu na ostrvu tokom posljednje decenije. U kulturnom smislu postojale su etničke podjele između domorodaca Tajvana i onih koji su došli s kopna kasnih 40-ih godina. Posljednjih godina rast novog i inkluzivnog Tajvanskog identiteta, kao i obrazovanje i mješoviti brakovi pomogli su u smanjenju kulturnih podjela između etničkih grupa. Prelazak sa autoritarnog partijskog režima krajem 70-ih godina 20.stoljeća u mnogome je podstaklo rast raznih društvenih pokreta kao još jedan od činilaca demokratizacije i etabliranja nacionalnog identiteta. Zagovornici Tajvana kao provincije Kine postaju sve izolovaniji i da je zaseban identitet vrlo stvaran za mnoge ljude na Tajvanu i da Peking mora pronaći načine da razumije porijeklo kao i kulturne i političke implikacije života na ostrvu". (Dreyer, et al.,2003)

"Što se tiče razumijevanja samih kulturnih i političkih implikacija na ostrvu, važno je napomenuti bitne razlike između političkog i kulturnog identiteta kada se radi o oblikovanju jedinstvenog tajvanskog nacionalnog identiteta. Naime, nacionalnost (kulturni identitet) je predmet žestoke debate, jer Kinezi i Tajvancinisu međusobno isključivi identiteti". (Rigger, et al., 2002)

"Kulturni identitet može se definirati kao reprezentacija kulturnog ja koja je apstraktna idealistička i često se tumači kao 'primordijalna' (tj. održava stalnu, nepromjenjivu suštinu od svojih početaka u dalekoj prošlosti do danas." (Liu, 2002)"Nasuprot toga politički identitet je već riješeno pitanje, jer stanovnici Tajvana vjeuju da su državljani jedinstvene države različite od Narodne Republike Kine." (Rigger, et al., 2003)

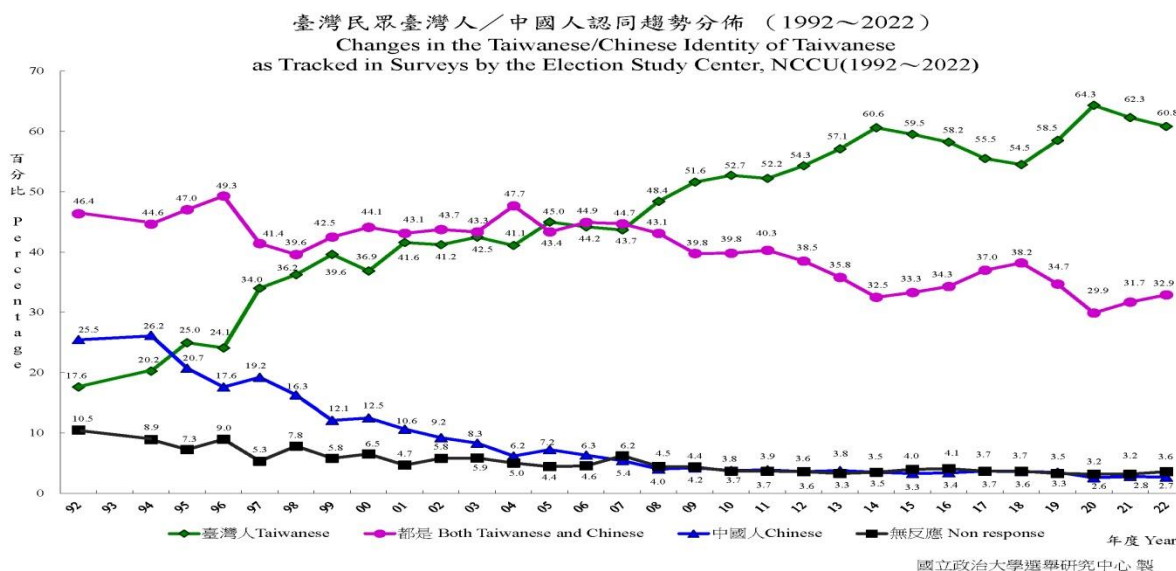
"Pa upravo zbog toga politički identitet ima tendenciju da bude relativno specifičan, konkretan i kratkoročan. Međutim, posebno na Tajvanu postoji napetost iz razloga što se Tajvanci ne

identifikuju sa kineskom državom u političkoj sferi, ali se identifikuju sa domovinom svojih predaka u kulturnoj sferi.” (Liu, 2002)

“Tajvanski identitet o kojem se ovdje govori usko je definiran kao Tajvanski nacionalni identitet, što jasno implicira na historijsku i kulturnu konstruiranost i privrženost jednoj nacionalnoj državi. Promoviranje Tajvanskog nacionalnog identiteta često zabrinjava strane posmatrače jer ono u biti sugerira “rast Tajvanskog nacionalizma”, što za uzrok i posljedicu otvara put ka formalnoj nezavisnosti i potencijalnu katastrofu za odnose između dvije strane moreuza. Od prvih direktnih predsjedničkih izbora 1996.godine svaki takav izbor na Tajvanu svjedočio je politici identiteta između Republike Kine i Tajvana. Iako je ime Republika Kina odbacila međunarodna zajednica zbog politike jedne Kine, veliki broj Tajvanaca još uvijek smatra formalno nacionalno ime dijelom svog nacionalnog identiteta.” (Yueh,2020) Međutim, ovaj identitet Republike Kine ne treba tumačiti kao prihvatanje ujedinjenja koje sugerije Narodna Republika Kina, Ali, zapravo neprijateljstvo Tajvanskog naroda prema NRK dostiglo je novi vrhunac 2020.godine, kao i broj pristalica nezavisnosti Tajvana. Ovo je znak da su se Tajvanci postepeno otuđili od kineskog nacionalnog identiteta. Uprkos određenom divljenju kulturi Kine, Tajvanci su formirali konsenzus da su građani nezavisne zemlje koja je postigla autonomiju i demokratiju u protekle dvije decenije. Važna tri segmeta kroz koja se uspostavlja Tajvanski nacionalni identitet su: jezička inkluzivnost, kultura hrane i izborna kultura. Kongres je 2018.godine usvojio zakon kojim se svi jezici kojima se govori na Tajvanu smatraju kao nacionalni jezici. Posebno tu ističući Tajvanski Hokien (koji se smatra samo Tajvanskim), ali ne isključujući druge jezike. Zatim, kroz kulturu hrane ili čaja što je posebno svojstveno za Indijce i Tajvance i na taj način stvarajući međunarodna prijateljstva i priznanja. I treći ne manje važan element predstavlja izborna kultura koja je svojstvena Tajvanskom nacionalnom identitetu i tzv. “slatkih izbora”³³ kojima se koristi i društvo u trgovini i političke elite na izborima. Svi ovi

³³Ljudi na Tajvanu uvjeravaju druge koristeći ovu djetinjastu i ženstvenu metodu, također i političari na Tajvanu imaju tendenciju da koriste ovu taktiku i slatke materijale u svojim političkim kampanjama. Tajvanski političari imaju tendenciju da preteruju kada javno izražavaju svoje emocije. Na primjer, za razliku od svečanog izvinjenja, koje se često smatra normom na konferencijama za štampu u Sjedinjenim Državama, javno izvinjenje na Tajvanu može uključivati suze, klečanje, zapomaganje i druge afektivne nastupe. Ovo isticanje nečije bespomoćnosti, ranjivosti i nemoći u ovakvim javnim nastupima gledaoci nekako očekuju ili čak podstiču. Za mnoge Tajvance, pokazivanje svoje meke strane je način da skrate distancu i izazovu empatiju i saosećanje drugih. (više na: [https://blogs.soas.ac.uk/china-institute/2020/10/26/what-is-taiwanese-identity/-](https://blogs.soas.ac.uk/china-institute/2020/10/26/what-is-taiwanese-identity/))

indikatori upućuju na formiranje jedinstvenog Tajvanskog nacionalnog identiteta, a samoopredjeljenost za Tajvanski nacionalni identitet jasno se vidi u grafikonu ispod”. (Yueh, 2020)

Izvor (Election Study Center, National Chengchi University)

4.3 Tajvanska kritika zakona protiv secesije

Zakon protiv secesije i zvanično je Tajvanskim vlastima nametnuo značajna ograničenja kada se radi o budućnosti zemlje i njenih naroda. S objektivne tačke gledišta zakon favorizuje interese jedne strane, a na štetu druge strane. Jednostrani akt kojeg su donijele Kineske vlasti imale su za cilj potvrđivanje principa jedne Kine, koji se proklamovao od polovine 20.stoljeća. Teritorijalna opsesija Kine za otokom potvrđena je i zvaničnim dokumentom koji negira Tajvan kao državu i Tajvanski nacionalni identitet koji se godinama dodatno oblikovao i učvrstio. Kao i u prethodnim slučajevima jasno je da se radi o nastojanjima koji u sebi sadržavaju element nasilne politike koja za cilj ima promjenu nacionalnog identiteta pa onda i političkog, društvenog, i ekonomskog uređenja zemlje.

“Kako bi ostvario zadani cilj Peking je usvojio kombiniranu politiku mirovnih ponuda praćenih vojnim prijetnjama. Peking je Tajpeju predložio povratak matici prema modelu “jedna država,

dva sistema” po uzoru na Hong Kong. Prema tom konceptu Tajvan bi postao posebna administrativna regija koja bi uživala visoki stupanj autonomije, zadržala vlastite vojne snage, postojeći društveno-ekonomski sistem, dosadašnji način života te ekonomske i kulturne veze s drugim državama. Međutim uporno odbijanje Tajpeja da prihvati predloženi model rastući osjećaj tajvanskog nacionalnog identiteta među stanovnicima otoka i koketiranje dijela tajvanskih političkih elita s neovisnošću navelo je Peking na odlučniju i agresivniju politiku prema otoku”. (Kuntić, 2016: 29)

“Kako to istiću Tajvanske vlasti prema principima suvereniteta i samoopredjeljenja kako je navedeno u povelji UN-a, suverenitet Tajvana pripada njegovim 23 miliona ljudi. Neosporno je da je Republika Kina (Tajvan) suverena i nezavisna država. Zakon protiv secesije domaći je zakon koji je Kina jednostrano usvojila tvrdi da je Tajvan dio Kine i sugeriše da Kina može proizvoljno koristiti nemiroljubiva sredstva za postizanje ujedinjenja. Glavna razlika između Tajvana i Kine je u tome što se Tajvan pridržava demokratije i ljudskih prava dok je Narodna Republika Kina još uvijek jednostranačka diktatura koja svom narodu uskraćuje prava i slobode i koju je i međunarodna zajednica osudila zbog siromašne evidencije ljudskih prava. Međutim prema zakonu protiv secesije, autokratska Kina moći će jednostrano protumačiti napore Tajvana da produbi proces demokratizacije kao pokušaj nezavisnosti i kao rezultat toga upotrijebiti silu protiv Tajvana”. (The official position of the Republic of China (Taiwan) on the People’s Republic of China’s Anti-Secession Law)

Da Kina jednostrano tumači političke i društvene zahtjeve i odluke drugih jasno se pokazalo i 2019. godine kada su ugušeni prodemokratski protesti koji su bili političke prirode upravo zbog ograničenog donošenja odluka građana. Princip “jedna država, dva sistema”, je samo dimna zavjesa iza koje bi Peking značajno uticao na društvene i političke odluke po ovom sistemu. Nakon toga kako bi dodatno ograničio i učvrstio kontrolu Kine nad Hong Kongom donesen je kontroverzni zakon o Nacionalnoj sigurnosti Hong Konga koji također značajno utiče na demokratsko i slobodno izražavanje stavova kada se radim o društvenim i političkim pitanjima u Hong Kongu.

“Pa u vezi s tim Tajvanske vlasti ponovno su naglasile da je Republika Kina (Tajvan) suverena i nezavisna država. Tajvanski suverenitet pripada njenim 23 miliona stanovnika. Samo oni mogu odlučiti o budućnosti Tajvana. To je također zajednički stav koji dijele i opozicione i vladajuće stranke na Tajvanu. Mnoga istraživanja urađena na javnom mnijenju ukazuju na održavanje ovog stava. Iako je Kina naglasila u mnogo navrata “da polaže nade u narod Tajvana”, usvojeni zakon protiv secesije je u suprotnosti s voljom naroda Tajvana u svakom pogledu. Međutim, pružanjem pravne osnove za jednostrano tumačenje “principa jedne Kine” kroz “Zakon protiv secesije” i tvrdnjom da je ujedinjenje “pravna obaveza” i “sveta odgovornost” naroda Tajvana, Kina je jednostrano promijenila status quo u Tajvanskom moreuzu.” (The official position of the Republic of China (Taiwan) on the People’s Republic of China’s Anti-Secession Law)

“Kina se u svom vanjskopolitičkom djelovanju nastoji prikazati kao odgovoran međunarodni akter. Peking u dokumentima i priopćenjima koji se tiču njegove vanjske politike neprestano potvrđuje kinesku privrženost principima mira, otvorenosti, razvoja, jednakosti i demokracije među državama, saradnji, dijalogu, konsultacijama, pravdi i rezultatima koji znače uspjeh za sve uključene strane. Time nastoji uvjeriti međunarodnu zajednicu da je uspon Kine miroljubiv, odnosno da njezin ekonomski razvoj i vojna moć ne predstavljaju prijetnju ni regiji ni svijetu. Međutim, prevaga u ravnoteži snaga na stranu Kine izmijenila je vanjskopolitički smjer Pekinga. Kina je danas puno odlučnija i agresivnija u vođenju vanjske politike. Proglasila je pravo na cijelo Južno kinesko more i uspostavlja zračnu odbrambenu identifikacijsku zonu u Istočnom kineskom moru te nastavlja militarizirati umjetno izgrađene objekte i jačati vojnu nazočnost u regiji.” (Kuntić, 2016: 30)

“S druge strane zahvaljujući većoj političkoj, diplomatskoj i vojnoj moći u globalnim i sigurnosnim poslovima Peking je u boljem položaju ostvariti svoje sebične dugoročne ciljeve, poput rješavanja Tajvanskog pitanja prema vlastitim uvjetima. Tajvan za Kinu predstavlja puno više od odmetnute regije. Peking ga smatra otokom od velikog simboličkog značaja. U kineskoj nacionalnoj svijesti Tajvan predstavlja nasljeđe “stoljeća poniženja”, obilježenog stranim intervencijama i zapadnim imperijalizmom. Tajvan kao de facto neovisna država Kinu neprestano podsjeća na podjelu zemlje, nacionalno poniženje i nepravdu koju su joj tijekom devetnaestog i dvadesetog vijeka nanijele strane sile. Peking smatra da je sjedinjenje Tajvana s

maticom opravdano, dok njegov opstanak u statusu odvojenog adiminstrativnog entiteta predstavlja daljnje poniženje i nepravdu.” (Kuntić, 2016: 30)

“Posljednjih godina, formulacija Kine o upotrebi sile protiv Tajvana postala je sve rigidnija. U svojoj bijeloj knjizi odbrane iz 2000.godine, Kina je tvrdila da “kineska narodnooslobodilačka armija ima apsolutnu odlučnost, povjerenje, sposobnost i sredstva da zaštiti suverenitet i teritorijalni integritet. 2004.godine Peking je izjavio da će kineski narod i oružane snage odlučno i temeljito slomiti svaku namjeru nezavisnosti Tajvana. Zapravo sve ide ka tome da je kineski “zakon protiv secesije” zapravo zakon koji odobrava rat.”(The official position of the Republic of China (Taiwan) on the People’s Republic of China’s Anti-Secession Law)

“U kineskoj nacionalnoj svijesti jedinstvo države izjednačeno je s vrhuncem kineske moći i prestiža, dok se njezina razjedinjenost i nejedinstvo povezuju s najnižim stupnjem moći i poniženja. Prema tome, povratak Tajvana Kini predstavlja jedinstvo i moć nacije. Sjedinjenje Tajvana s maticom za Peking predstavlja nešto poput svete misije. Kina također strahuje da bi postojanje Tajvana kao de facto neovisne države ohrbarilo separatističke težnje u njezinim autonomnim regijama Xinjangu i Tibetu, alii Hong Kongu.” (Kuntić, 2016: 31)

Suočeni s kineskim usvajanjem “zakona protiv secesije” zakona koji mijenja status quo u Tajvanskom moreuzu vlada Republike Kine ponavlja sljedeće: obje strane moreuza treba da rješavaju sporove kroz dijalog zasnovan na principima demokratije, mira i slobode. Vlada Republike Kine će insistirati na svom čvrstom stavu “pomirenja bez trzanja” i nastaviti će čuvati svoj nacionalni suverenitet, nastojati poboljšati odnose između moreuza i osigurati očuvanje mira u Tajvanskom moreuzu. (The official position of the Republic of China (Taiwan) on the People’s Republic of China’s Anti-Secession Law) Stvaranjem imaginarnih predstava o historiji između dvije strane Kina će nastojati oportuno iskoristiti te mogućnosti kako bi mogla uporijebiti nemiroљjubiva sredstva prema Tajvanu s ciljem zaštite suverenitet te nacionalnog i teritorijalnog integriteta.

4.4 Kineska bijela knjiga i pitanje Tajvana

“U bijeloj knjizi eksplicitno se navodi da je rješavanje tajvanskog pitanja i ostvarenje potpunog ponovnog ujedinjenja Kine zajednička je težnja svih naroda kineske nacije. Neophodan je za realizaciju kineskog podmlađivanja. To je također historijska misija Komunističke partije Kine (KPK), kineske vlade i kineskog naroda koji se decenijama trude da postignu ovaj cilj. Pod snažnim vodstvom Centralnog komiteta KPK sa Xi Jinpingom u središtu KPK i kineska vlada usvojile su nove i inovativne mjere u odnosu na Tajvan. Oni su nastavili crtati tok odnosa između tjesnaca, čuvati mir i stabilnost širom Tajvanskog moreuza i promovirati napredak ka ponovnom nacionalnom ujedinjenju. Kineska vlada objavila je dvije prethodne bijele knjige o Tajvanu. Jedan je bio Tajvansko pitanje i ponovno ujedinjenje Kine u augustu 1993. godine, a drugi princip jedne Kine i Tajvansko pitanje u februaru 2000. godine. Ove dvije bijele knjige dale su sveobuhvatnu i sistemsku razradu osnovnih principa i politika u vezi sa rješavanjem pitanja Tajvana.” (The Taiwan Question and the China’s Reunification in the New Era)

Posljednja, treća “Bijela knjiga” koja se bavi pitanjem Tajvana objavljena je u augustu 2022. godine. To je ujedno i prva bijela knjiga od kako je Xi Jinping preuzeo vodstvo Kine. Dokument daje jasne smjernice u pogledu budućih odnosa, kao i strategija i politika koje će se sprovesti s ciljem ponovnog ujedinjenja u “Novoj eri”. Termin “Nova era” pojavio se dolaskom na vlast Xi Jingpinga kako bi naglasio značaj Kine u globalnoj politici. Bijela knjiga o Tajvanskom pitanju upozorenje je vladajućoj stranci na Tajvanu. S obzirom na njihovo samoopredjeljenje za mogućom “formalnom nezavisnošću” nakon ponovnog predsjedničkog reizbora na kojem je pobjedu 2020. godine odnio kandidat Tajvanske demokratske progresivne stranke (DPP) koji se uzimaju za najveće agitatore Tajvanske nezavisnosti u odnosu na kineske nacionaliste Kuamintang (KMT) koji se vode politikom pragmatičnosti u odnosima između dvije strane moreuza.

“Ova nova bijela knjiga je objavljena kako bi se ponovila činjenica da je Tajvan dio Kine, i kako bi se demonstrirala odlučnost Komunističke partije Kine i kineskog naroda i njihova predanost nacionalnom ponovnom ujedinjenju, te da bi se naglasila pozicija i politika Komunističke partije Kine i kineske vlade, u novoj eri. Pa u vezi s tim smatra se da je Tajvan od davnina pripadao Kini. Nova arheološka otkrića i nalazi istraživanja redovito potvrđuju duboke historijske i kulturne veze između dvije strane Tajvanskog moreuza. Veliki broj historijskih zapisa i anala dokumentuje razvoj Tajvana od strane Kineza u ranijim periodima. Najranije reference o ovom

efektu mogu se naći između ostalog u ‘Seaboard Geographic Gazetteeru’ koji je 230.godine sastavio Shen Ying iz države Wu tokom perioda tri kraljevstva. Pa prema tome vršenje jurisdikcije nad otocima Tajvan i Penghu bilo je pod konstanom dinastičkom kontrolom.”(The Taiwan Question and the China’s Reunification in the New Era)

Upotreba historijskog konteksta kako bi se opravdali budući megalomanski planovi nisu malo poznati u historiji čovječanstva. Tako i u ovom slučaju Komunistička partije Kine i njen sadašnji lider koriste se historijskim narativom koji je “oblikovao” modernu Kinesku naciju u koju također spada i Tajvan na kojeg Kina polaže puno pravo. To održava onu konstataciju da je Tajvan provincija Kine. Stvaranjem imaginarnih predstava o dalekoj historiji nastoji se održati pravo na sticanje teritorija i postavljanja teritorijalnih zahtjeva u ovom slučaju prema Tajvanu. Iako se kroz čitav tok historije granice uvećavale i smanjivale, teritorije potpadale pod kontrolu drugih sila apsurdno je zagovarati pravo na drugu teritoriju koja je nekad bila, i ako je bila pod kontrolom nekog carstva, kao svoju.

“Kao rezultat građanskog rata u Kini kasnih 40-ih godina, 20.stoljeća i uplitanja vanjskih sila, dvije strane moreuza zapale su u stanje dugotrajne političke konfrontacije. Ali kako to vide Kineske vlasti suverenitet i teritorijalni integritet Kine nikada nisu bili podijeljeni i nikada neće biti podijeljeni, a status Tajvana kao dijela kineske teritorije nikada se nije promjenio i nikada mu neće biti dozvoljeno da se promjeni. I zvanično na svom 26. Zasjedanju u oktobru 1971.godine Generalna skupština Ujedinjenih nacija usvojila je rezoluciju 2758 kojom su se obavezali da će vratiti sva prava Narodnoj Republici Kini i priznati ih kao jedine i legitimne predstavnike Kine u Ujedinjenim nacijama. I da Tajvan smatraju provincijom Kine bez posebnog statusa, a vlasti u Tajpeju ne smatraju se da uživaju bilo kakav oblik statusa vlade. Posljednjih godina neki elementi među kojima je prije svega SAD udružili su se sa snagama Tajvana kako bi tvrdili da rezolucija nije riješila konačno pitanje Tajvana. Ono što oni zapravo pokušavaju učiniti je promijeniti status Tajvana kao dijela Kine i stvoriti “dvije Kine” ili “jednu Kinu, jedan Tajvan kao dio političke smicalice.” (The Taiwan Question and the China’s Reunification in the New Era)

“Međutim, bijela knjiga također pruža realpolitičko opravdanja prema kojem: “Nacionalno ponovno ujedinjenje je jedini način da se izbjegne rizik da Tajvan ponovo napadne i okupiraju

strane zemlje, da se osujete pokušaji vanjskih sila koje nastoje da obuzdaju Kinu, i da se zaštiti suverenitet, sigurnost i razvojni interesi naše zemlje. Bijela knjiga održava preferenciju Kine za “mirno ponovno ujedinjenje” koje je identificirano kao “prvi izbor KPK i kineske vlade. Ali u svakom slučaju Kina se neće odreći mogućnosti upotrebe sile s ciljem postizanja ujedinjenja. Čini se da je Peking sve više svjestan činjenice da je njegova politika u Hong Kongu od 2019.godine uništila svaku šansu da Tajvan prihvati sličan model ujedinjenja. Umjesto da pruži uvjerenja da će Tajvan biti tretiran drugačije, bijela knjiga s toga odlučno demantuje da je postojao bilo kakav problem u vezi sa Hong Kongom.” (Tiezzi, 2022)

“Nadalje, zvanični Peking navodi da je Tajvan dio svete teritorije Narodne Republike Kine. I neprikosnovena je dužnost cijelokupnog kineskog naroda, uključujući sunarodnjake na Tajvanu, da ostvare veliki zadatak ponovnog ujedinjenja. Zakon o nacionalnoj sigurnosti, usvojen na 15 sjednici Nacionalnog narodnog kongresa u julu 2015.godine koji propisuje: “Suverenitet i teritorijalni integritet Kine ne dopuštaju kršenje ili razdvajanje. Čuvanje nacionalnog suvereniteta, jedinstva i teritorijalnog integriteta je zajednička dužnost svih kineskih državljana.” Pa s tim u vezi kineske vlasti ponavljaju tezu da su oni svi jedna Kina, a da je Tajvan dio Kine. Kao i da to predstavlja neospornu činjenicu koja je utvrđena historijom i zakonom. Prema tome Tajvan nikada nije bio država, te njen status kao dijela Kine je nepromjenjiv. Svaki pokušaj da se te činjenice iskrive i ospore ili se bude negirao princip jedne Kine, završit će se neuspjehom. Komunistička partija Kine ističe kako je posvećena historijskoj misiji rješavanja Tajvanskog pitanja i ostvarivanja ponovnog ujedinjenja Kine. Pod njihovim odlučnim vodstvom, ljudi s obje strane Tajvanskog moreuza zajedno su radili na deeskalaciji napetosti širom Tajvanskog moreuza.”(The Taiwan Question and the China’s Reunification in the New Era)

“Peking također kroz ekonomske odnose između dvije strane moreuza nada se da će iskomponovati politički dogovor oko ujedinjenja. Veća ekonomska interakcija između otoka i kontinenta također ima važnu ulogu u politici Kine prema Tajvanu. Kina je najveći trgovinski partner Tajvana i glavna destinacija izravnih Tajvanskih investicija. Peking se nada da će koristiti od ekonomske saradnje dovesti do političkog dijaloga s Tajpejem i s vremenom rezultirati ujedinjenjem. Kineske političke elite ne kriju da je glavni cilj ekonomske interakcije s Tajvanom upravo pripojenje otoka matici. Pokazuje to i jedna službena izjava: “Glavni cilj kineske vlade je ponovno ujedinjenje mirnim putem na principu jedna država, dva sistema. Namjera privlačenja

Tajvanskih investicija je upotrijebiti ekonomsku snagu u cilju ubrzavanja političkog sjedinjenja i iskoristiti razgovore među građanima kako bi došlo do unaprjeđenja službenih komunikacija. (Kuntić, 2016: 31) Obim trgovine preko moreuza bio je samo 46 miliona američkih dolara 1978.godine i porastao je na 328,34 milijarde u 2021.godini. Kopno je najveće izvozno tržište Tajvana. Kopno je također najveća destinacija za tajvanske destinacije van ostrva. Do kraja 2021.godine tajvanska preduzeća uložila su skoro u 124.000 projekata na kopnu u ukupnoj vrijednosti od 71,32 milijarde američkih dolara.” (The Taiwan Question and the China’s Reunification in the New Era)

Bitno je napomenuti da se Komunistička partija Kine i lideri rukovode velikim spektrom političkih i ekonomskih čionioaca kojima bi doveli do ujedinjenja između dvije strane moreuza. Politički aspekt ujedinjenja možda je bitniji od onog ekonomskog, jer se njime nastoji opravdati svaka buduća akcija ukoliko to situacija bude zahtjevala. Tu se prije svega radi o institucionaliziranju kada je riječ o nasilnom ujedinjenju kopna i otoka što se pravda kroz razne zakone o ‘nacionalnoj sigurnost’ i druge zakone koji za cilj imaju ankesiju otoka. Kombinacijom ova dva činioca Tajvanu sa na direktan i indirektan način daje doznanja da im nije preostalo mnogo opcija. A da će svaka druga jednostrana opcija od strane Tajvana u vezi sa formalnom nezavisnošću završiti loše posam Tajvan.

“Prema novoj bijeloj knjizi objavljenoj 2022.godine smatra se da je Tajvan od davnina bio sastavni dio kineske teritorije. Pokreti za odvajanje Tajvana od Kine predstavljaju ozbiljan zločin secesije i potkopavaju zajedničke interese sunarodnika s obje strane moreuza i temeljne interese kineske nacije. Vlasti DPP-a zauzele su separatistički stav i udružile se sa vanjskim snagama u uzastopnim provokativnim akcijama s ciljem podjele zemlje. Odbijaju da priznaju princip jedne Kine, iskrivljuju i poriču Konsenzus iz 1992.godine. Oni tvrde da Tajvan i kopno ne bi trebali biti podređeni jedni drugima i proklamuju novu teoriju “dvije države”.” (The Taiwan Question and the China’s Reunification in the New Era)

“Bijela knjiga obećava da će “društveni sistem Tajvana i njegov način života biti u potpunosti poštovani, a privatna imovina, vjerska uvjerenja i zakonita prava i interesi ljudi na Tajvanu biti u potpunosti zaštićeni, ali da je to sve moguće samo “pod uslovom da su zagarantovani suverenitet, bezbjednost i razvojni interesi Kine.” Drugim riječima poštovanje tajvanskog načina života podređeno je sigurnosnim interesima kako ih definira Komunistička partija Kine. Bijela knjiga zadržava stav da je vrijeme na strani Kine kada je u pitanju Tajvan. Uspon kineske ekonomske i vojne moći smatra se “ključnim faktorom” u realizaciji potpunog nacionalnog ujedinjenja i kao sredstvo odvratanja od “separatističkih aktivnosti” na Tajvanu i kao pozitivna sila koja privlači veći broj Tajvanaca u Kinu.” (Tiezzi, 2022)

“Nadalje, u dokumentu se navodi: Mi smatramo da nakon mirnog ponovnog ujedinjenja Tajvan može nastaviti uživati visok stepen autonomije u ‘skladu sa zakonom’. Dva društvena sistema će se još dugo razvijati jedan pored drugog. Jedna zemlja je preduslov i temelj dva sistema. Dva sistema su podređena i proizilaze iz jedne zemlje, a oba su integrisana po principu jedne Kine. Separatizam će gurnuti Tajvan u ponor i donijeti ništa osim katastrofe ostrvu. Da bismo zaštitili interese kineske nacije u cjelini, uključujući naše sunarodnjake na Tajvanu, moramo se tome odlučno suprotstaviti i raditi na mirnom ponovnom ujedinjenju. Mi kinezi ćemo sami odlučivati o svojim stvarima. Tajvansko pitanje je unutrašnja stvar koja uključuje ključne kineske interese Kine i nacionalna osjećanja kineskog naroda, i nikakvo vanjsko uplitanje neće biti tolerirano. Radit ćemo s najvećom iskrenošću i uložiti sve naše napore da postignemo mirno ponovo ujedinjenje. Ali nećemo se odreći upotrebe sile i zadržavamo mogućnost da preduzmemo sve potrebne mjere. Upotreba sile bila bi posljednja mjera koja bi se poduzela. Bit ćemo primorani da preduzmemo drastične mjere kako bi odgovorili na provokacije separatističkih elemenata ili vanjskih snaga ako ikada pređu naše crvene linije.”(The Taiwan Question and the China’s Reunification in the New Era)

Kroz zvanični dokument o Tajvanskom pitanju kineske vlasti navode da će sunarodnjaci na Tajvanu moći zadržati postojeće društvene sisteme, ideologije, ali u skladu sa zakonom. U slučaju kada bi došlo do nasilnog pripojenja jer po trenutnoj konstelaciji odnosa ujedinjenje mirnim putem nije moguće. Prije svega svaki potez zvaničnog Pekinga u odnosima sa Tajvanom u sebi sadrži “skrivena” ambicije koji pretenduju na nacionalno ujedinjenje, bilo to kroz ekonomske ili druge odnose. Trenutno samo retorički uglavnom saopćenjima, dokumentima i

zakonima kojim se nastoji legitimizirati upotreba sile te da se stavi doznajna da je jedna zemlja, dva sistema jedino moguće rješenje Tajvanskog pitanja. “Upravo iz promoviranja nasilnih nastojanja da se postigne ujedinjenje, došlo je do stvaranja homogeniziranog i sve rastućeg Tajvanskog nacionalnog ujedinjenja i svijesti o Tajvanskom identitetu kao diferentnom od kineskog” (više na: 55.str). Dalje, zadržavanja svojih društvenih, kulturnih i političkih obrazaca Tajvan bi mogao samo i isključivo u ‘skladu sa zakonom’, iako ovo zvuči veoma neodređeno ono svakako implicira na ukidanje svih prava koja su do trenutka kao de facto ‘nezavisna država’ uživali. Imajući u vidu jednopartijski i autoritarni sistem vladanja u kontinentalnoj Kini ovaj sistem bi u sjenu bacio sve one vrijednosti koje proklamuje demokratija. Upravo se to pokazalo na primjeru Hong Konga i gušenja demonstracija, kao i značajna ograničenja slobode govora i izražavanja vlastitog mišljenja, koji se ne podudaraju sa zvaničnim narativom Komunističke partije Kine.

“Kina koristi razne taktike prinude osim oružanog sukoba, i pojačala je ove mjere od dolaska na vlast kandidata Demokratske progresivne partije Tsai Ing Wen. Njen cilj je iscrpiti Tajvan i navesti ljude na ostrvu da zaključe da je njihova najbolja opcija ujedinjenje s kopnom. S tim ciljem Kina je povećala učestalost i obim patrola PLA bombardera, borbenih aviona i osmatračkih aviona iznad i oko Tajvana. Također su sve više plovili svojim ratnim brodovima i nosačima aviona kroz Tajvanski moreuz s ciljem demonstracije sile. Tu se ubrajaju i veliki broj hakerskih napada na vladine agencije kao i periodično prekidanje odnosa između moreuza. Kinaje također vršila pritisak na globalne korporacije, uključujući aviokompanije i hotelske lance da Tajvan navedu kao ‘provinciju Kine’.” (Maizland, 2023)

“Jedna od mantri koje se iznova ponavljaju u bijeloj knjizi je ponovno ujedinjenje. Nakon ponovnog ujedinjenja mi Kinezi ćemo premostiti praznine i razlike uzrokovane dugotrajnom razdvojenosti, dijelit ćemo jači osjećaj nacionalnog identiteta i stajati zajedno kao jedno. Nakon ujedinjenja možemo se udružiti da kinesku naciju učinimo jačom i prosperitetnijom, te da budemo viši među svim narodima svijeta. Ljudi koje razdvaja Tajvanski moreuz dijele istu krv i zajedničku sudbinu. Na Tajvanu i na kopnu ljudi će dijeliti dostojanstvo i trijumf ujedinjene Kine i biti ponosni što su kinezi. (The Taiwan Question and the China’s Reunification in the New Era)

Pomirljivi odnosi između Pekinga i Tajpeja ključni su za stabilnost Tajvanskog tjesnaca i cijele istočne Azije. Međutim, jačanje kineskih vojnih kapaciteta, buđenje nacionalizma i odlučno geostrateško pozicioniranje u istočnoj i jugoistočnoj Aziji bude sumnje u namjere Pekinga da unedogled tolerira tajvansku de facto neovisnost. Neovisni Tajvan predstavlja značajnu prepreku kineskim ambicijama za konsolidacijom regionalne hegemonije. Pobjeda Tsai Ing-wen i njezine stranke naklonjene de iure nezavisnosti, mogla bi pitanje odbrane suvereniteta i teritorijalnog integriteta ponovo staviti u samo središte kineske sigurnosne strategije.” (Kuntić, 2016: 34)

“Ali koliko dugo će se kinezi držati svoje politike da ne izazivaju probleme? Kako pretjerano samopouzdanje i globalna oholost (što je možda manje vjerovatno), tako i gubitak samopouzdanja i potreba da se pažnja skrene s domaćih problema (što je vjerovatnije) mogli bi da Kinu usmjere ka nekoj vrsti neodgovornog nacionalizma, uključujući, na primjer, agresiju na Tajvan.” (Mojsi, 2009: 71)

5. ARGENTINA I VELIKA BRITANIJA- FALKLANDSKI SUKOB I NACIONALNI IDENTITETI

Značaj ovoga sukoba sličan je prethodnim sukobima koji se vode ili postoji opasnost od eskaliranja situacije, u kojima je riječ o simbiozi krvi i tla ili pravu na teritoriju po ubjeđenju da je ona dio određenog nacionalnog identiteta. Takva uvjerenja često emaniraju ljudske žrtve radi ostvarenje nacionalnog interesa koji se stavlja kao prioretan i vrhovni. Velike Britanija i Argentina već nekoliko decenija imaju teritorijalne sporove oko prava pristupa arhipelagu u južnom atlantskom okeanu poznatih kao Falklandni (eng.) ili Malvini (Arg.). Argentina zbog blizine otoka, kao i historije tvrdi da su otoci dio njihovog nacionalnog identiteta što implicira da teritorijalni zahtjevi nikada neće prestati. U prilog ovoj konstataciji ide i slučaj iz 1982.godine, kada dolazi do tromjesečnog sukoba između Argentine i Velike Britanije. Ali ono što je prethodilo Argentinskoj invaziji na Falklande imalo je svoje korijene u historiji.

“Nakon teritorijalnih borbi između Francuske, Španije i Britanije, Francuzi su naselili ostrva u Fort St. Louisu 1764.godine i nakon toga otoci su postali poznati kao Iles Malouines naziv koji su mornari dodijeli prema luci koja se nalazi u Bretanji, St.Malo.³⁴Od francuskog naziva za ostrva došao je španski izraz, Las Malvinas. Iako su španci ubrzo nakon toga ponovo preuzeli ostrva, cijeli region je počeo dramatično da se mijenja kako su krenuli pokreti za nezavisnost Južne Amerike paralelno s tim događajima raspada se i španska kontrola nad kolonijama u Novom svijetu³⁵.” (Keeling, 2013: 160)

“Kako se cijeli region mijenjao tako su i Malvini došli pod vlast Britanskog carstva 1833.godine. U okviru patriotskog obrazovanja jedna od najvažnijih lekcija bila je ona geografska, a koja kaže

³⁴Saint-Malo , morska luka, departman Ille-et-Vilaine , regija Bretanja , sjeverozapadna Francuska . Nalazi se na Lamanšu i na desnoj obali ušća rijeke Rance . Stari grad opasan zidinama stoji na granitnom otočiću koje je s kopnom spojeno drevnim nasipom i avenijom koja premošćuje unutrašnju luku. više na: (<https://www.britannica.com/place/Saint-Malo>.)

³⁵Novi svijet je jedno od imena koje se koristi za Ameriku. Ovaj termin se počeo koristiti krajem 15. stoljeća, kada su Ameriku otkrili Europljani. Prije ovog otkrića, Europljani su smatrali da se svijet sastoji od Europe, Azije i Afrike, tj. Stari svijet. Ovaj izraz se koristi za kopneno područje Amerike, a ne za povijesni period. Kada se Kristofor Kolumbo vratio u Europu 1493. sa svoga prvog putovanja, 1. studenog te godine Pietro Martire D'anghiera ga je u pismu nazvao "otkrivačem Novog svijeta" (lat. novi orbis). Martire je ovaj izraz koristio i u drugom pismu, kao i u knjizi Na novom svijetu (De orbe novo). više na : (https://hr.wikipedia.org/wiki/Novi_svijet.)

da je Argentina nepotpuna zemlja. Aneksija ovih atlantskih otoka na jugozapadu, kasnije nazivanih “izgubljenim sestricama”, i dalje je bila rana koja je pekla, a ostala je sastavni dio argentinskog nacionalnog identiteta. U školskim programima se i dalje o tome govorilo, a od svakog učenika u osnovnoj školi tražilo se da zna nacrtati dva glavna otoka (koja se na engleskom jeziku nazivaju East Falkland i West Falkland). Kao što sugerira oznaka “izgubljene sestrice”, teritorija se često opisuje kategorijama vezanim za spol. U ovom slučaju kao sestrinski dodatak tijelu politike, odnosno kontinentalnoj Argentini (otadžbina).” (Dodds, 2009: 87-88)

“Argentinska opravdanja sežu u daleku historiju pa otuda i njihovo pravo na suverenu kontrolu nad otocima. Malvine su otkrili španci 1520.godine i od tada se pojavljuju na španskim mapama pod različitim imenima. Bili su pod neospornom kontrolom i jurisdikcijom Španije i prepoznati kao takvi od svih Europskih nacija, uključujući Britaniju, što je potvrđeno sa nekoliko međunarodnih sporazuma potpisanih u 16 i 17.stoljeću. Prije otkrivanja arhipelaga od strane španaca na otoku nije bilo starosjedioca. Prvi stanovnici bili su francuzi, koji su otok zaposjeli 1764.godine. Španci su izrazili protest protiv ovog čina naseljavanja od strane Francuza, te su nedugo zatim ponovo povratili kontrolu nad otokom i vratili svoj suverenitet nad Malvinima od strane kralja Francuske. U period od 1765-1770 i 1771-1774.godine mali Britanski garnizon nastanio se na jednom od otoka, koji su ubrzo nakon toga i protjerani 1774.godine i evakuirani od strane Britanije. Od 1767.godine pa sve do Argentinske nezavisnosti 32 konsitutivna guvernera upravljali su Malvinima, imenovanim od strane vlasti u Buenos Airesu.” (Malvinas Islands. Argetina, its Rights and the need for dialogue)

“1820.godine vlada Buenos Airesa formalno je preuzela kontrolu nad otocima. Nakon nekoliko godina prisustva na otocima, Buenos Aires imenovao je Luisa Verneta³⁶ kao političkog i vojnog komandanta. 1831.godine američki ratni brod Lexington uništio je cijelo naselje kao akt odmazde zbog oduzimanje američkog ribarskog broda koji je u neposrednoj blizini otoka lovio

³⁶Louis Vernet (r. 1792; d. 1871), prvi guverner Malvinskih ostrva (Folklandska ostrva) pod vlašću Buenos Airesa (1829–1831). Vernet je bio centralna ličnost u incidentima koji su doveli do uspostavljanja kontinuiranog britanskog posjeda ostrva. Rođen je u Francuskoj, ali je živio u Hamburgu i Sjedinjenim Državama prije nego što je došao u Buenos Aires 1817. Godine 1826. osnovao je stočarski posao na otocima koji je brodovima koji prolaze snabdjevao svježim i slanom govedinom prije nego što su zaobišli rt Horn . Njegovo prisustvo i aktivnosti osporavali su lovci na tuljane (uglavnom iz Sjedinjenih Država), pa ga je 1829. godine vlada Buenos Airesa imenovala za guvernera i dala mu isključivu kontrolu nad ribolovom i lovom u tom području, protiv čega su Britanci protestirali. Godine 1831., nakon nekoliko upozorenja protiv nezakonitog lova, Vernet je zaplijenio Harriet , američki plovni brod, i odveo ga u Buenos Aires. George W. Slacum, američki konzul u Buenos Airesu, oštro je reagovao, nazvao Verneta piratom i zatražio isplatu odštete. Korveta američke mornarice Lexington u to je vrijeme bila u Rio de la Plati, a na Slacumov poticaj njen kapetan, Silas Duncan, otplovio je na otoke krajem 1831. godine, uništio Vernetovo naselje i proglasio ostrva res nullis (ničije vlasništvo). Nešto više od godinu dana kasnije Britanci su protjerali preostale Argentine i započeli vjekovnu i po kontinuiranu okupaciju ostrva. Više na: <https://www.encyclopedia.com/humanities/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/vernet-louis-1792-1871>.

tuljane, i time otok proglasili kao ničije vlasništvo. Nakon toga Velika Britanija poslala je dva ratna broda na Malvine da ih zaposjedne. 3. Januara 1833. godine Ujedinjeno Kraljevstvo protjeralo je Argentinske vlasti, vojni garnizon i njihove familije i zabranili im povratak. Tim činom Britanci su izazvali nezadovoljstvo i protest zbog nepravedne agresije, što se nastavilo kroz naredno stoljeće.” (Malvinas Islands. Argentina, its Rights and the need for dialogue)

“Argentina je dugo koristila koncept Las Malvinas irredenta u udžbenicima, kartama i razvojnim planovima kako bi potvrdila svoje pravo na ostrva. Prilikom prelaska kopnene granice u Argentinu iz susjednih zemalja, prvi znak koji dočekuje putnika je ogromna mapa ukrašena riječima Las Malvinas Son Argentinas u prevodu Malvini pripadaju Argentini. Slični znakovi mogu se vidjeti na aerodromima širom zemlje, dopunjeni periodičnim prikazima koji tvrde da Argentina također posjeduje prirodne resurse Malvina (uključujući druga ostrva južnog Atlantika). Koncept Las Malvinas Irredenta (neotkupljena teritorija) nastavlja da oblikuje geopolitičke strategije Argentine. Argentinski ustav potvrđuje legitiman i propisujući suverenitet nad Malvinima, pošto su one sastavni dio nacionalne teritorije. Tokom prethodnih generacija udžbenici historije i geografije posebno su učvršćivali ovo uvjerenje, oslanjajući se prvenstveno na princip, uti possidetis juris, što bi značilo (ono što posjedujete po zakonu).” (Keeling, 2013: 158)

“Osim što doprinosi izgradnji ključnog nacionalizma za očuvanje identiteta, pitanje Malvina biva konstitutivno za nacionalni identitet. Sve do danas, zahtjevi argentinskih vlasti nastavljeni su bez prekida, čineći causa Malvinas (uzork ili problem Malvina) organizacionim uređenjem argentinskog identiteta. Diskurs ovoga cilja izražava želju da se nacionalnoj historiji i argentinskom identitetu da smisao, da se utjelovi nacija u cjelini predstavljajući joj jedinstvenu naraciju o svojoj prošlosti.” (Donot, 2015)

“Ne čudi, dakle, što je poduhvat 1982.godine, kada je Argentina izvršila invaziju na Falklande, opravdan kao čin geografskog spašavanja nakon prethodnog otimeanja od strane podmuklog Albiona³⁷.” (Dodds, 2009: 88)

Ovo pokazuje da se dosljednost argentinskih političkih elita nastavlja i ne jenjava kada se radi o pitanju postavljanja novih zahtjeva za kontrolu nad Malvinima. “Pitanje Malvina postalo je svakodnevica argentinskog društva i političkih krugova. Također uvođenjem ovog pitanja u svakodnevni diskurs, nastoji se na neki način stvoriti paravan od onih ekonomskih i socijalnih aspekata s kojim se susreće Argentina. Još jedan od primjera kojima Argentina nastoji oponirati i derogirati pravo kontrole Velike Britanije nad otocima jeste i udaljenost Velike Britanije od Falklanda za razliku od blizine Argentine. Što po prirodi stvari ukazuje na to da Argentina kako geografski tako i historijski ima pravo na kontrolu spornog arhipelaga. “Geografskim pravom ističu udaljenost Velike Britanije koja iznosi 8,077 milja ili 13,000 km, za razliku od Argentine 310 milja ili 500km” (Malvinas Islands. Argetina, its Rights and the need for dialogue) . Prikazano kartografski izgleda ovako:

izvor (Center for European Policy Evaluation, 2012)

³⁷Albion je alternativni naziv za Veliku Britaniju. Najstarija potvrda o toponima potiče iz grčkog jezika. Ponekad se koristi poetski i općenito da se odnosi na ostrvo, ali je manje uobičajeno od 'Britanije' danas. Naziv za Škotsku u većini keltskih jezika povezan je sa Albionom: Alba na škotskom galskom, Albain (genitiv Alban) na irskom, Nalbin na manskom i Alban na velškom i kornskom. Ova imena su kasnije latinizovana kao Albanijai anglizirano kao Albany, koji su nekada bili alternativni nazivi za Škotsku. Više na: (<https://en.wikipedia.org/wiki/Albion>.)

Prezumpcija historijske kontrole nad otocima očituje se kroz figuracije da je novouspostavljena nezavisna država Argentina nekada bila dio španskog carstva iz čega proizilazi da “Argentina treba imati iste političke granice koje su postojale u zavisnoj državi, pozivajući se na granice španskog prekomorskog kraljevstva Rio de la Plate što je činilo dio španjolskih kolonijalnih teritorija u Južnoj Americi. Malvinisti (Ar.Malvinistas) oni su koji bezuslovno podržavaju suverenitet Argentine nad ostrvima, tvrde da su Malvini bili dio španskih južnoameričkih teritorija i da je kao takav suverenitet legalno prešao na Argentinu 1816.godine ³⁸kada je i postala nezavisna država.” (Keeling, 2013: 158-159)

“Javno mnijenje u Argentini danas općenito odražava stanovište da je pitanje Malvina prvenstveno pitanje nacionalnog identiteta i kulturnog ponosa i da se, politički i geografski, zemlja osjeća nepotpunom i neispunjenom bez ostrva. Argentinska vlada se često oslanja na principe fizičke geografije kako bi istakla da se Malvini nalaze na projekciji patagonskog kontinentalnog pojasa, što dodatno legitimira njenu tvrdnju i pruža pristup resursima prema Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravu mora (UNCLOS).” (Keeling, 2013: 159)

“Geografske karakteristike ovih svakodnevnih nacionalizama, dakle, uključuju geografsku blizinu kao što je navedeno blizina južnih provincija Argentine (Tierra del Fuego) sa Malvinima smatra se kao jedan od razloga prava na suverenost nad otocima što implicira da su Malvini isključivo Argentinski. Dalje, jedna od bitnih karakteristika održavanja osjećaja povezanosti jeste i kolektivno sjećanje kao i prenošenje tih sjećanja na mlađe generacije, prvenstveno, iz regija koje su bile najbliže tokom Falklandskog/Malvinskog rata. To nam govori da su teritorijalni nacionalizmi prioritetni i uokvireni na različite načine u komparaciji sa glavnim gradom Argentine Buenos Airesom. Tako da će se na različitim geografskim kompozicijama drugačije interpretirati značenje Malvina.” (Benewll, Dodds, 2011)

³⁸ 1816.godina u Argentinskoj historiji uzima se kao godina rođenja nezavisne Argentinske države čime su se raskinule spone stoljetnog kolonijalizma.

Veoma bitna odrednica u korealiranju teritorije i identiteta jesu političke interpretacije prostora, bilo to stvarnog izgubljenog ili imaginarnog prostora za koje izvjesna društvena i politička zajednica smatra sastavnom jedinicom. Što dalje stvara snažne emotivne povezanosti i neraskidiva sjećanja za izgubljenom teritorijom, koja nastavljaju da žive kroz naredne generacije. Duh vremena, u takvim sentimentalnim odnosima koji se razvijaju između identiteta i teritorije podsjeća na sve snažnije prisustvo historijskog poniženja, što inducira neprekidnu spiralu revizije ili ispravljanja historije, i naposljetku dovodi i do mogućeg oružanog konflikta.

“U stvarnom vremenu ova koncepcija može se vidjeti na primjeru Argentine gdje su argentinski predsjednici od 2003. i do 2015. godine posvetili pažnju Malvinima, postavljajući ih kao prioritetno pitanje i u vanjskoj, ali i unutrašnjoj politici. Pa tako je 2014. godine tadašnja predsjednica Kristina Kiršner (Christina Kirchner)³⁹osnovala sekretariat Malvina za koordinaciju argentinske strategije u vezi sa spornim suverenitetom oko Malvina.” (Benwell, 2022)

Pored historijskih i geografskih indoktrinacija, konstantne su one obrazovne indoktrinacije koje nastoje etablirati pitanje Malvina u svijest svih naraštaja Argentine kako ono nikad ne bi postalo sekundarno pitanje. Jedna od bitnih karakteristika obrazovne indoktrinacije jeste upravo ta zbog koje se određeno pitanje historijsko ili neko drugo nasljeđuje sa generacije na generaciju. Često zbog pogrešno percipiranih historijskih činjenica dolazi do stigmatizacije jedne grupe prema drugoj i stvaranju u većoj ili manjoj mjeri devijantnog društva koje kasnije uglavnom ispoljava one “najniže” ljudske porive.

“Pa tako školske učionice gotovo uvijek sadrže mapu argentinske nacije koja uključuje teritorije na koje polaže pravo Argentina, ali nad kojima nema efektivnu jurisdikciju. Uzbuđujuća himna pod nazivom “Malvinski marš” izvode djeca u svim školama širom zemlje. Veterani Malvinskog rata redovno posjećuju škole kako bi prenijeli svoje priče iz prve ruke, dodatno ohrabrujući emocionalnu povezanost sa svojim iskustvima i širim ciljem za koji su se borili.” (Benewll, 2022)

³⁹Kristina Fernández de Kirchner , rođena Kristina Fernández , (rođena 19. februara 1953, La Plata , Argentina), argentinska pravnik i političarka koja je 2007. godine postala prva žena izabrana za predsjednika Argentine ; na funkciji je bila do 2015. godine. Naslijedila je supruga, Néstor Kirchner , koji je bio predsjednik od 2003. do 2007. više na: (<https://www.britannica.com/biography/Cristina-Fernandez-de-Kirchner>.)

Velika Britanija historijske narative Argentine ne uzima validnim iz razloga što smatraju da je Argentina relativno mlada nacija koja je upostavljena 1816.godine, ali koja tada, pa ni u kasnijim periodima nije imala izvjesne niti određene teritorijalne zahtjeve kojima bi mogli zahtijevati povratak Falklanda. Argentina je u prvoj polovini 19.stoljeće još uvijek nastojala izvesti unutrašnju konsolidaciju države, gdje o vanjskim teritorijalnim ambicijama nije bilo ni spomena.

“S tim u vezi, kada je Buenos Aires konačno određen za saveznu prijestolnicu 1880.godine, nova država još nije imala kontrolu nad vanjskim Pampasom (centralnom Argentinom) niti zaleđem Patagonije, ili generalno geografsko razumijevanje. Oslanjajući se na vladinu koncepciju ‘vladati znači naseljavati’, veliki broj Europljana bio je pozvan da emigrira u Argentinu posebno između 1870-ih i 1910.godine. Ovi imigranti trebali su da nasele unutrašnjost Argentine, posebice vanjski Pampas i Patagoniju, jer su ti dijelovi uglavnom bili nerazvijeni. Čak je i ideja pozivanja velških doseljenika u Patagoniju, zajedno s talijanskim, njemačkim, engleskim i drugim imigrantima, sugerirala da je nacionalna teritorijalna koncepcija bila u ranoj fazi. Argentina nije imala objedinjujuće geografske teritorijalne principe poput ‘Manifest Destiny’. S toga je razvoj argentinskog iredentizma geopolitički koncept 20.stoljeća koji se prvenstveno koristio za stimulisanje i podsticanje unutrašnje kohezije.” (Keeling, 2013: 160)

Pravo na kontrolu Malvina Argentina opravdava i maksimalno koristi kroz legitimne mehanizme kao što je rezolucija Ujedinjenih nacija 2065 koja upućuje na postojanje teritorijalnog spora između Argentine i Velike Britanije.

“Tokom 20.stoljeća, geografske analize i karte nastavile su da prikazuju Malvine/Falklande kao teritoriju irredenta, ali su uzastopne vlade koristile diplomatiju i suptilan pritisak na Britance da pregovaraju. Ovaj pritisak se povećao nakon 1945.godine kako su se globalni antikolonijalni pokret ubrzavao, s bivšim kolonijalnim teritorijama širom svijeta koje su postizale političku nezavisnost. Argentina je ovaj pokret vidjela kao snažan znak podrške validnosti svojih zahtjeva za ostrva.” (Keeling, 2013: 160)

Jasno je i do neke mjere prihvatljivo i racionalno potraživanje prava nad otocima u južnom Atlantiku kroz opravdanja kao što su udaljenost Velike Britanije i Falklanda. Neosporna je činjenica da su Britanski Falklandi ‘produkt’ kolonijalnog osvajanja što ukazuje da nisu preuzeti mirnodopskim putem već nasilnim prisvajanjem. Za Veliku Britaniju Falklandi su u 20.stoljeću

bili posljednji totem kojeg su zadržali prije kolapsiranja Carstva i kao takav predstavlja podsjetnik na nešto sveto što se mora posjedovati pod svaku cijenu. Kao i mnogi drugi prekomorski depatmani koji su nekada bili dio 'velikog carstva'. Teritorijalni nacionalizam Argentine u 20.stoljeću ne razlikuje se ni po čemu od Britanskog kolonijalnog osvajanja u 19.stoljeću, tako da se može reći da su one dvije strane iste medalje. Anglosaksonske zemlje često su sebi pridavali određenu vrstu prerogativa ili prvenstvenog prava da sve što vide ili zažele po automatizmu mora biti njihovo. Iz toga proizilazi upravo rast svijesti o vlastitom identitetu kod mnogih naroda koji su bili pod kolonijalnim utjecajem da se oslobode istog, što je za rezultat imalo sve manje kontrole da se suzbiju ovakve apiracije ka osamostaljenju i konačno kraj kolonijalnog doba.

“Upravo zbog toga su Argentinci bili uvjereni da će nastavak pojavljivanja ostrva na nacionalnim mapama učvrstiti tvrdnje zemlje i zadržati to pitanje u očima javnosti. Štaviše, nakon drugog svjetskog rata (arg. Instituto de Geografico Militar) geografski vojni institut koji izradio većinu zvaničnih karata Argentine postao je oduševljen takozvanim *territorio nacional* (koji se sastoji od Tierra del Fuego⁴⁰, južnoatlantskih ostrva i antarktičkog klina na koji je Argentina polagala pravo) i počeo promovirati širu ideju nacionalne veličine i manifestne sudbine). Mnogi geopolitički komentatori tog vremena su tvrdili da nacionalne teritorijalne ambicije Argentine, ili njihova manifestna sudbina, rezultat su strategija geografskog obrazovanja.” (Keeling, 2013: 161)

“Ali u ratnoj akciji osvajanja Foklendskih ostrva upravo je britanska politika demonstrirala svoju *staru* kolonijalnu *pohlepu i opsesiju teritorijama*. Opravdala ju je različitim strategijskim interesima, ali iza njih se probijala autonarcistička slika o slavnoj i uvijek pobjedonosnoj imperiji pa je taj događaj britanska službena politika shvatala i kao događaj čak... povezan s nekim ranijim britanskim pobjedama kao što je ona u drugom svjetskom ratu.” (Zgodić, 2012: 26)

Od 18.stoljeća Velika Britanija je uvijek potraživala kontrolu nad Južnim Atlantikom, ali je to spriječeno od strane španaca. Kada je Britanija konsolidovala svoju poziciju kao najutjecajnijia

⁴⁰Tierra del Fuego , arhipelag , na južnom kraju Južne Amerike . U obliku Glavno ostrvo , odvojeno od kopna Magelanovim moreuzom , predstavlja trougao sa osnovom na kanalu Beagle . Ukupna površina je 28.473 kvadratnih milja (73.746 kvadratnih kilometara), od čega je oko dvije trećine čileansko, a jedna trećina argentinska. više na: <https://www.britannica.com/place/Tierra-del-Fuego-archipelago-South-America>.

pomorska sila poslije Napoleonovih ratova, ono je povećalo i njihove strateške interese u Južnom Atlantiku. (Malvinas Islands. Argetina, its Rights and the need for dialogue)

6. ZAKLJUČAK

Gepolitika i identitet predstavlja veoma kompleksnu disciplinu koja istražuje povezanosti između teritorije i identiteta i razloga zbog kojeg je teritorija toliko veoma bitan čimbenik u historiji civilizacije. U radu se kroz teorijski dio nastojalo istražiti i objasniti geopolitika i identitet kroz praktičnu ravnu koja se manifestira kroz moderni međunarodni politički sistem i sve aktere koji u njemu učestvuju. Kao što je navedeno u uvodnom dijelu rada u obliku pitanja zašto jedna skupina, jedna zajednica, ima snažan naboj animoziteta prema drugom skupu koji mu ne pripada. Da li se ljudi u stvari u svojoj suštini po pitanju teritorijalnosti razlikuju od životinjskog svijeta ili smo mi jedno s njima. Predstavlja li to urođenu ili stećenu osobinu. Jesmo li predisponirani za agresivnost i nasilje koje u biti "reproducira teritorija". Da li je nešto od ovoga istina ili je istina nešto drugačija? Geneza odgovora može sezati duboko u historiju. Ovdje se prvenstveno misli na čovjeka, ljudsku rasu općenito koji su da bi preživjeli morali boriti za голу egzistenciju prvo za svoj fizički integritet, pa onda i teritoriju što predstavlja komplementarne elemente bez kojih niti jedna ne može postojati samostalno bez druge. Što znači da će s vremenom postati sastavni dio čovjeka. Da bi preživio u surovim okolnostima koje mu prijete morao je naći stanište u kojem će obitavati i koje će mu pružiti kakvu takvu zaštitu od prijetnji koje dolaze spolja. Ovaj indikator upućuje na to da se čovjek počinje vezati za stanište koje postaje dio njega. Sticanjem novih i unprjeđenjem postojećih vještina i upoznavanjem svoje okoline čovjek nastoji da se poveže sa svojim staništem. Povezivanje sa staništem predstavljalo je i uvod u teritorijalnost kako bi zaštitio stanište i po automatizmu sebe čovjek biva primoran da ubije. Samim tim kako je ljudska populacija rasla tako je i rasla potreba za "svojim komadom zemlje" koji će biti zaštićen od izvanjskih stvarnih ili potencijalnih prijetnji. Ovim bi se dalo naslutiti da teritorijalnost i nije nova pojava, nego da je ona uvijek postojala samu u malo prikriivenijem obliku i slabijem intenzitetu. Do današnjih dana ona se jasno iskristalizirala i može se lako prepoznati u međunarodnim odnosima jer se većina ratova osim za resurse i dalje vodi željom za uvećanjem sopstevene teritorije na štetu drugih. Međunarodni politički sistem deklarativno je ono ograničio ugovorima, konvencijama i sporazumima. Moderni ratovi svjedoče da su oni zapravo samo mrtvo slovo na papiru i da ono ne može zaustaviti ljudsku potrebu za tlom.

Primarno rad se bavio kompleksnim odnosima između nekoliko država koje imaju ili trenutno vode teritorijalne sporove i ratove. Trenutno dvije zemlje koje su veliki dio prošlosti provele u koegzistenciji u 21.stoljeću došlo je do radikalnih zaokreta u njihovim odnosima koji su se vremenom samo pogoršavali, a ovdje je riječ o Rusiji i Ukrajini. Riječ je i o njihovoj percepciji nacionalnog identiteta i teritorija. Rusija kontinentalno najveća zemlja na svijetu, a koja pri tome ima i historijski kontinuitet značajno je kroz historiju utjecala na regiju danas poznatu kao istočna Europa. Unutar sebe apsorbovala je veliki dio teritorija istočne Europe sve do kraha Sovjetskog saveza kada i dolazi do opadanja moći druge sile svijeta, ako gledamo po bipolarnom svjetskom poretku. Nakon čega dolazi do otcjepljenja i proglašenja nezavisnosti do jučerašnjih sovjetskih satelita. Iz perspektive ovog rada Rusija je čekala povoljan trenutak da akumulira opet koliko toliko onu prvobitnu snagu u vidu vojne moći kako bi opet mogla parirati bivšim hladnoratovskim oponentima SAD-u i njegovim saveznicima. Nakon ponovne “trke u naoružanju” bilo je pitanje vremena kada će doći do eksplozije Ruske moći koja se postepeno tri decenije akumulirala. Prvobitna meta bez izuzetka je bila Ukrajina nekada druga najveća sovjetska republika koja je poljoprivredno i industrijski bila srčana vena Sovjetske imperije. Kao što je navedeno tokom rada “žal za izgubljenim teritorijama nije bila toliko kulturnog koliko geopolitičkog karaktera”. Što će se i pokazati u prvim danima i sedmicama Ruske invazije na Ukrajinu kada se jasno stavilo do znanja da postoji potreba da se ovlada geostrateški bitnim položajima za Rusiju. Pa čak da se napravi neki vertikalni koridor koji bi odvojio istočnu Rusku Ukrajinu od zapadne europske/atlantističke Ukrajine. Jasno je i da nema patetike u istraživanju ovako kompleksnih temi koje barataju isključivo surovim i objektivim činjenicama. Također jasno je i to da Rusija nije niti prva niti posljednja država/nacija koja je pokrenula teritorijalni osvajački rat u svom najgorem obliku. Ovaj konflikt negativno se odrazio i na zapadni Balkan, a na prvom mjestu Bosnu i Hercegovinu koja se i dalje nakon 30 godina od ratnih dešavanja nalazi u etnonacionalnoj dubiozi i dubokom polaritetu između različitih etnija koje unutar nje egistiraju već stoljećima. Opći okvirni sporazum za mir produbio je etničku netrpeljivost i nije uspio ili mu to nikada i nije bio cilj da se postigne sveobuhvatni politički i društveni mir. Dok jedni pretendiraju secesiji, drugi su mentalno dio Evropskog bloka, ali u stvarnosti u distopijskim iluzijama.

Argentina i Velika Britanija imaju dugu historiju teritorijalnih sukoba od preko 100 godina oko Malvina skupine arhipelaga koji se nalazi u južnom Atlantiku. Uglavnom matrica teritorijalnih

konflikta je simbolična u tom smislu da se daje prednost ideološkim imaginarnim narativima koja tu ili taj određeni dio teritorije predstavlja kad dio svog identitetskog integriteta. U ovom slučaju historijski gledano nekoliko sila je upravljalo spornim otocima od kojih je prethodna bila Argentina. Zbog teritorijalne blizine samih Malvina Argentina kao prirodno pravo gleda na upravljanje Malvinima sa kojih su ih protjerali Britanski okupatori koji su uz pomoć drugih sila došli u posjed otoka. Ono što u slučaju ovog teritorijalnog spora jeste jedna pozitivna stvar, a to je da se konflikt odvija diplomatskim putem još uvijek, što ne znači da se neće čekati povoljan trenutak za reakciju kao što je to slučaju Rusije i Ukrajine.

Tajvan i Kina imaju zajedničke historijske tekovine koje sežu u prošlost sa blizu 400.godina zajedništva. Različiti utjecaji, različitih sila koje su dolazile u posjed otoka od onih Holandskih do Japanskih stvorili su unutrašnju koheziju i potrebu za impregnacijom vlastitog identiteta. Što će svakako imati negativne implikacije u kasnijim odnosima kada su se dvije države uokvirile unutar svojih granica. Kina bez izuzetka Tajavn smatra dijelom svog teritorija kao i jedinstvenim nacionalnim identitetom i nedvojbeno poriče postojanje jedne Kine i jednog Tajvana ili dvije Kine. Kina u posljednje dvije decenije ofanzivno radi i kalbrira sve moguće opcije od ekonomskih, političkih pa do vojnih kako bi Tajavn "pasivno" natjerala u ponovnu reintegraciju sa kopnom.

Neminovno i bitno za napomenuti u ovim zaključnim razmatranjima jeste činjenica da trka u naoružanju i akumulaciji velikog vojnog potencijala stvara sigurnosnu dilemu iz koje se također manifestuje potreba da se vojni arsenali plasiraju na direktan ili indirektan način kroz podršku ratovima ili neposrednim učešćem, a kada k tome dodamo još i teritorijalne aspiracije da se osvoji tuđi dio teritorije to daje potpuni oblik sile koju određena država nastoji da ispolji. Ono što geopolitiku i identitet kao jednu podkategoriju u okviru geopolitike s akcentom na istražene teme čini ujedno i veoma privlačnom za istraživanje jeste upravo činjenica da ona nastoji približiti sve one mikro elemente koji se običnom posmatraču međunarodnih odnosa i politike čine nejasnim ili nevidljivim. Svaka od obrađenih cjelina u okviru ovog rada u sebi sadrži mikro elemente koji su doveli do netrpeljivosti i ne slaganja u pogledu teritorije ili nacionalnog identiteta upravo se u njima krije pitanje i odgovor zašto je određena strana spremna poricati pravo drugom na identitet i teritoriju odnosno kako dolazi do eskalacije nasilja. U ovim zaključnim razmatranjima jasno se da naslutiti da teritorijalni imperativ ili prvenstveno pravo

izvjesne grupe ne gubi na snazi u pogledu širenja svoga teritorija pa makar ono bilo i represivnim metodama kakav je rat kako bi se postigao konačni cilj, a to je širenje nacionalne teritorije i produbljenje nacionalnog identiteta. Geopolitika i identitet zasigurno nastoji objedniti sve aspekte jedne moderne države što uključuje njihove historijske, društvene, kulturne, ekonomske, vojne, i političke potencijale za ostvarenja vanjskih i unutarnjih interesa i ciljeva, kao i izazove i prijetnje sa kojima se suočavaju. Ovaj rad pisan je prvenstveno kao jedan mali dio u okviru šireg spektra sigurnosnih i mirovnih studija, kojem je cilj bio prikazati sve negativne strane čovjekove destruktivne prirode kada se radi o uvećanju teritorija, a na štetu drugog.

Literatura

Knjige

1. Brzezinski, Z. (1999). Velika šahovska ploča. Varaždin: Interland.
2. Ćurak, N. (2002). Geopolitika kao sudbina, Slučaj Bosna: postmodernistički ogled o perifernoj zemlji. Sarajevo: Fakultet političkih nauka.
3. Dodds, K. (2009). Geopolitika: Kratki uvod. Sarajevo; Zagreb. Šahinpašić.
4. Dugin, A. (2004). Osnovi geopolitike: geopolitička budućnost Rusije. Zrenjanin: Ekopres.
5. Dugin, A. (2015). Last war of the world-island-The Geopolitics of Contemporary Russia. London: Arktos.
6. M. Defarges, Phillipe. (2006). Geopolitički rječnik. CPI, centar za politološka istraživanja.
7. Mojsi, D. (2012). Geopolitika emocija. Beograd: Clio.
8. Tuathail, G. (2007). Uvod u geopolitku. Zagreb: Politička kultura.
9. Termiz, Dž. (2009). Metodologija društvenih nauka. Lukavac: NIK, Grafit.
10. V. Kegli, Čarls., R. Vitkof Judžin. (2006). Svetska politika trend i transformacija. Beograd: Prometej.
11. Zgodić, E. (2012). Teritorijalni nacionalizmi- ideologija, zlotvorstvo i alternative. Sarajevo: Insitut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu.

Internet izvori

1. "HOLLY WAR". HOW THE ROC IS PARTAKING IN THE INFORMATION AGRESSION AGAINST UKRAINE. (2022). Članak: The Institute of Mass Information. Dostupno na: <https://imi.org.ua/en/monitorings/holy-war-how-the-roc-is-partaking-in-the-information-aggression-against-ukraine-i48982> . Pristupljeno: 22.04.2023.
2. A brief history of modern China and Taiwan. (N.G). Članak: Center for strategic&international studies. Dostupno na: <https://www.csis.org/programs/international-security-program/isp-archives/asia-division/cross-strait-security-0>. Pristupljeno: 15.05.2023.
3. Anti-Secession Law adopted by NPC. (2005). Članak: China Daily. Dostupno na: http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2005-03/14/content_424643.htm. Pristupljeno: 15.05.2023.
4. Björkdahl, A. (2018). Republika Srpska: Imaginary, performance and spatialization. Članak: Science Direct. Dostupno na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0962629817303463>. Pristupljeno: 30.04.2023.
5. Breuer, R. (2022). Putinov ideološki kolaž: Evroazija i još ponešto. Članak: Deutsche Welle. Dostupno na: <https://www.dw.com/bs/putinov-ideolo%C5%A1ki-kola%C5%BE-evroazija-i-jo%C5%A1-pone%C5%A1to/a-61272147>. Pristupljeno: 13.03.2023.
6. C. Benwell, Matthew., Dodds, K. (2011). Argentine territorial nationalism revisited: The Malvinas/Falklands dispute and geographies of everyday nationalism. Članak: Science Direct. Dostupno na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0962629811001582?via%3Dihub>. Pristupljeno: 15.09.2023.
7. Čičak, A., Žuškić, A. (2013). Nacionalni identitet i njegova važnost tijekom ulaska u Europsku uniju. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/272053>. Pristupljeno: 13.03.2023.

8. E. Kohut, Zenon. (2001). Origins of the unity paradigm: Ukraine and the construction of Russian national history. Članak: Project Muse. Dostupno na: <https://muse.jhu.edu/article/11010>.
Pristupljeno: 30.03.2023.
9. F. Čančar, Ismet. (2022). Russia's new front with the west in Bosnia. Članak: Royal united services institute. Dostupno na: <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/russias-new-front-west-bosnia>.
Pristupljeno: 05.05.2023.
10. H. Yueh, Sideny. (2020). What is Taiwanese identity?. Članak: SOAS University of London. Dostupno na: <https://blogs.soas.ac.uk/china-institute/2020/10/26/what-is-taiwanese-identity/>.
Pristupljeno: 16.05.2023-
11. J. Keeling, David. (2013). A geopolitical perspective on Argentina's Malvinas/Falkland claims. Članak: Taylor&Francis Online. Dostupno na: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23269995.2013.812704?fbclid=IwAR2Q-fLBX9qWxs9fwtraFF6-E3wncdeu9VujyP8IzqqxbOMOGaSTSqRHKA>.
Pristupljeno: 15.09.2023.
12. Jilge, W. (2016). Russkiy Mir: "Russian world". Članak: German Council of Foreign Relations. Dostupno na: <https://dgap.org/en/events/russkiy-mir-russian-world>.
Pristupljeno: 21.03.2023.
13. Kilp, A. (2022). The role of the roc in the sacralization of secular imperial nationalism. Članak: BYU LAW. Dostupno na: <https://talkabout.iclrs.org/2023/02/24/sacralization-of-secular-imperial-nationalism/>.
Pristupljeno: 22.04.2023.
14. Kukić, S et al. (2016). Okrugli stol: Geopolitičke promjene u svijetu i Evropi i položaj Bosne i Hercegovine. Dostupno na: <https://drive.google.com/drive/recent>.
Pristupljeno: 10.04.2023.
15. Kuntić, D. (2016). Uspon Kine i sigurnost Tajvana. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/253784>.
Pristupljeno: 10.07.2023.
16. Kurečić, P. (N.G). Teritorijalnost i identitet u postmodernim geopolitičkim uvjetima: fundamentalne ili evolativne promjene?. Dostupno na: file:///C:/Users/HP/Downloads/701064.Teritorijalnost_i_identitet_u_postmodernim_geopolitikim_uvjetima.pdf.
Pristupljeno: 13.03.2023

17. Liu, M. (2002). Identity issues in Taiwan's history curriculum. Članak: Science Direct. Dostupno na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S088303550300051X>. Pristupljeno: 16.05.2023.
18. Luchenko, K. (2023). Can the Ukrainian orthodox church survive the war with Russia?. Članak: Carnegie endowment for international peace. Dostupno na: <https://carnegieendowment.org/politika/88811>. Pristupljeno: 25.04.2023.
19. M. Khazanov, Anatoly. (2002). Contemporary Russian Nationalism between East and West. Članak: Institute for Human Science. Dostupno na: <https://www.iwm.at/transit-online/contemporary-russian-nationalism-between-east-and-west>. Pristupljeno: 25.03.2023.
20. Maizland, L. (2023). Why China-Taiwan Relations Aro So Tens. Članak: Council on Foreign Relations. Dostupno na: <https://www.cfr.org/background/china-taiwan-relations-tension-us-policy-biden#chapter-title-0-7>. Pristupljeno: 30.07.2023
21. Malvinas Islands. Argetina, its Rights and the need for dialogue. (N.G). Dostupno na: https://www.argentine-embassy-uk.org/malvinas_eng.pdf. Pristupljeno: 15.09.2023.
22. Mankoff, J. (2022). Russia's war in Ukraine: Identity, History, and Conflict. Članak: Center for strategic&international studies. Dostupno na: <https://www.csis.org/analysis/russias-war-ukraine-identity-history-and-conflict>. Pristupljeno: 30.03.2023.
23. Masters, J. (2023). Ukraine: Conflict at the crossroads od Europe and Russia. Članak: Council on Foreign Realtions. Dostupno na: <https://www.cfr.org/background/ukraine-conflict-crossroads-europe-and-russia>. Pristupljeno: 10.04.2023.
24. Morina, E., Wilson, A. (2022). Russia, Ukraine and the Orthodox church: Where religion meets geopolitics and war. Članak: European Council on Foreign Relations. Dostupno na: <https://ecfr.eu/article/russia-ukraine-and-the-orthodox-church-where-religion-meets-geopolitics-and-war/>. Pristupljeno: 15.04.2023.
25. Mujanovic, J., Brezar, A. (2019). Kremlin exploiting divisions in Bosnia Herzegovina to gain influence. Članak: Medium. Dostupno na: <https://medium.com/@hitthehybrid/russia-exploiting-bosnia-herzegovina-divisions-to-gain-influence-6c3ecc25b5dc>. Pristupljeno: 05.05.2023.

26. Penov, M. (2023). Why Republika Srpska's relationship with Russia threatens Bosnia's future. Članak: Emerging Europe. Dostupno na: <https://emerging-europe.com/news/why-republika-srpskas-relationship-with-russia-threatens-bosnias-future/>. Pristupljeno: 02.05.2023.
27. Polegkyi, O., Bushuyev, D. (2022). Russian Foreign policy and the origins of the "Russian World". Članak: Forum for Ukrainian Studies. Dostupno na: <https://ukrainian-studies.ca/2022/09/06/russian-foreign-policy-and-the-origins-of-the-russian-world/>. Pristupljeno: 21.03.2023.
28. Ruge, M. (2022). The past and the furious: How Russia's revisionism threatens Bosnia. Članak: European Council on Foreign Relations. Dostupno na: <https://ecfr.eu/publication/the-past-and-the-furious-how-russias-revisionism-threatens-bosnia/>. Pristupljeno: 02.05.2023
29. Skordas, A. (2022). Russia's Euroasian Grossraum and its Consequences. Članak: Verfassungsblog. Dostupno na : <https://verfassungsblog.de/russias- Eurasian-groraum-and-its-consequences/>. Pristupljeno: 20.03.2022.
30. T. Dreyer, June., Rigger, S., et al. (2003). The evolution of a Taiwanese national identity. Članak: Wilson Center. Dostupno na: <https://www.wilsoncenter.org/event/the-evolution-taiwanese-national-identity>. Pristupljeno: 15.05.2023.
31. The official position of the Republic of China (Taiwan) on the People's Republic of China's Anti-Secession Law. (2005). Dostupno na: https://www.mac.gov.tw/en/News_Content.aspx?n=8A319E37A32E01EA&sms=2413CFE1BCE87E0E&s=D1B0D66D5788F2DE#:~:text=The%20%E2%80%9CAnti%2Dsecession%20Law%E2%80%9D%E2%80%94a%20domestic%20law%20unilaterally,by%20China%20to%20achieve%20unification. Pristupljeno: 10.07.2023
32. The Taiwan Question and the China's Reunification in the New Era. (2022). Dostupno na: <https://english.news.cn/20220810/df9d3b8702154b34bbf1d451b99bf64a/c.html>. Pristupljeno: 10.07.2023.
33. Tiezzi, S. (2022). China's New White Paper Lays Out Vision for Post 'Runification' Taiwan. Članak: The Diplomat. Dostupno na: <https://thediplomat.com/2022/08/chinas-new-white-paper-lays-out-vision-for-post-reunification-taiwan/>. Pristupljeno: 16.07.2023.

34. Zevelev, I. (2016). The Russians world in Moscow's Strategy. Članak: Center for strategic&international studies. Dostupno na: <https://www.csis.org/analysis/russian-world-moscows-strategy>. Pristupljeno: 25.02.2023